İDARE
DERGİSİ
DÂHİLÎYE VEKÂLETİNCE İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

YIL: 31 **OCAK-ŞUBAT 1960** **SAYI: 262**

İÇİNDEKİLER

TETKİ KLER : **Sahile**

Fransa Seyahati	**Mustafa ARIKAN**	1
Sivil Müdafaa Bakımından İmar Plânları ve Mühim Bina ve Tesisler	**Sadık ARTUKMAÇ**	36
İtalya Numune Kalkınma Bölgesi, Sardünya Adasında Yapılan Bir Tetkik Gezisinden Notlar	**Hüseyin AYDEMİR**	43
Trafik Suçu Olarak Tedbirsizlik, Dikkatsizlikle Ölüme Sebebiyet Verme	**Muhtar ÇAĞLAYAN**	54
Trafik Kazaları Konulu Bir Toplantı ve Bazı Görüşler	**Cevat GEKAY**	77
Mucur Nasıl Kalkınır?	**Talât SUNGUR**	86
İDARÎ COĞRAFYA:		
Palu İdarî Coğrafyası		98
Memleket Haberleri		103
Dünya Haberleri		107
256-261 Sayılı Dergiler Fihristi		119

ABONE BEDELİ

Türkiye için yıllığı	: 500 kuruş
Yabancı memleketler için yıllığı	: 750 kuruş

—o—

ABONE BEDELİNİN GÖNDERİLMESİ ŞEKLİ

A — Türkiye'de:

Bulunan yerin Mal sandığına tutarı yatırılarak mukabilinde alınacak (Çeşitli gelir makbuzu) aynen ve taahhütlü mektupla;

Dâhiliye Vekâleti Yayın Müdürlüğü — Ankara

Adresine gönderilmelidir. (Hangi nüshalara abone kaydedilmesi istenildiğini gösteren mektuplar arzuhal puluna tâbi tutulmalıdır.)

B — Yabancı memleketlerde:

Abone bedeline, makbuz pulu için 4 kuruş eklendikten sonra hâsıl olan meblâğ, posta veya banka havalesi olarak yukardaki adrese gönderilmelidir.

—o—

YAZI İŞLERİ

İdareyi ilgilendiren mevzularda hazırlanacak etütler kabul olunur.

Gönderilecek yazıların iki nüsha olması ve 20, 25 sahifeyi geçmemesi, makinada seyrek satırla yazılmış olması ve yarım sahifeyi geçmeyen ayrıca bir de özü bulunması lâzımdır.

Dergiye derç olunmayan yazılar iade edilmez.

Yazı işleri için **Dâhiliye Vekâleti Yayın Müdürlüğü**ne müracaat edilmelidir.

Sahibi: Dâhiliye Vekâleti
Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Mesul Müdürü: **Selim AYBAR**

TETKİKLER

FRANSA SEYAHATİ

ÖZET

İKİNCİ KISIM

(Gotd'OR) Vilâyeti: Mevkii, Nüfus, Tarih, Ziraat, Ticaret ve Sanayi, Başlıca Şehirleri.

İncelmelerim:

(Beaune) da:

Kaymakamlık, Polis Komiserliği, Jandarma Kumandanlığı, Mal Müdürlüğü, Bölge Tahsil Memurluğu, Komün, Nafia İşleri, İlkokul Müfettişliği, Orman İşleri, Ziraat Okulu, Ticaret Odası, Adliye...

(Dijon) da:

Valilik, Nafia İşleri, Malî İşler, Defterdarlık, Vilâyet Genel Meclisi...

ÜÇÜNCÜ KISIM

Paris'te ikinci eleme ve yurda dönüş

Dairesi, Devlet Şûrası, Prodüktivite Genel Komiserliği, Modernizasyon ve Ekipman Komiserliği, Turistik Ziyaretler... Hülâsa... İncelemelerinize yardım eden kıymetli şahıslar.

FRANSA SEYAHATİ

Yazan:

İdarî Röportaj **Mustafa Arıkan**

İkinci Kısım [*]

(COTED'OR) Vilâyeti

Benim payıma düşen (Beanne) kazasının bağlı bulunduğu (Coted'or) Vilayeti hakkında bazı genel bilgiler verdikten sonra asıl incelemelerime geçeceğim.

Mevkii:

Fransa'nın genel olarak doğu kısmına, Paris in doğu-güneyine, İsviçre hududuna ve Alp dağlarına yakınca, Marsilya-Lyon vadisinin baş tarafındadır. 1790 da Konstitüant zamanında kuruldu. İsmini bağcılık ve şarapçılıktan almıştır. Paris-Nis büyük otoyolu üzerindedir. Günde on on- beş bin vasıta geçer. Güzelliği, tarihi eserleri, çayır ve hayvancılığı, nefis yemeklerde meşhurdur. Demir, çini, kurabiye, hardal, bisküvi, şeker sanayii gelişmiştir.

Nüfusu:

Vilâyetin Merkez kazasından başka iki kazası vardır. Biri (73 000) nüfuslu (Montbard), diğeri benim bulunduğum (80 000) nüfuslu (Beaune) kazası. Merkez kazasının nüfusu (204 000), bütün Vilayetin nüfusu (357 000)dir. Nüfus bakımından oldukça seyrek bir bölgedir. Kilometrekareye (41) kişi düşer. (Fransa ortalaması 78 kişidir). Ormanların, boş ve verimsiz arazinin çokluğu, sanayiin az gelişmiş olmasıyla bu seyreklik izah olunabilir. Nüfus 1871 de 400 bini bulmuştu. İktisadi kriz, flok sera, doğumun azlığı, harpler nüfusu azalttı. 1925 de 330 bin, 1941 de 334 bine kadar düştü. Bu tarihten sonra muhtelif amiller, bilhassa sosyal kanunlarla bütün Fransa da olduğu gibi burada da nüfus artışı başladı.

---

[*] (Birinci kısım) 257,258 sayılı (İdare Dergisindedir.

(Cöte d'Or) kadar komünü olan vilayet çok azdır. Bütün vilâyetin 37 nahiyesi, 715 komünü vardır. Nahiyelerin 15 i merkeze, 10 u Beaune a, 12 si Montbard'a bağlıdır. Komünlerin nüfuslarına ve kazalarına göre tasnifi şöyledir:

Nüfusu	Komün sayısı			
	Dijon	**Reaune**	**Montbard**	**Toplam**
1 —150	102	52	112	266
151 — 500	118	119	120	357
501 —1000	29	12	14	55
1001 — 2000	5	10	3	18
2001— +	11	4	4	19
Toplam...	265	197	253	715

Cetvelin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere Vilâyet komünlerinin büyük çoğunluğunu 500 den az nüfuslu komünler teşkil etmektedir. Man mamafih zirai nüfus azalma halindedir. 1851 de %76 idi, 1946 da %56 ya inmiştir. 2000 nüfustan fazla yerlerde yaşayan nüfus sayısı 171000dir. Eski şehirler bugün köy halindedir. Yol üzerinde, pazar ve ticaret merkezi olanlar, gelişmişlerdir.

Tarih:

Vilâyetin tarihi oldukça zengindir. Evvelce KELTLER tarafından işkâl olunan bölge M. Ö. birinci asırda Romalıların (Gaulois) istilâsına uğradı.

Roma Sezar ordusuna karşı duran meşhur kumandan Vercingetorix şurasıdır. Bu tarihte Romanın bir Vilâyeti olarak idare olundu. Bağcılık ve küçük köyler bu tarihte kurulmağa başlandı. Yol üzerinde olduğundan Hristiyanlığı çabuk kabul etti.

Üçüncü asırda Galoromen devri kapanıp Vandalların istilası başladı. Beşinci asırda Frankların idaresi başlıyor. Bundan sonra cenuptan gelen Sarrasinlerin ve doğudan gelen Macarların istilasına uğradı (933).

On birinci asırda Kapetiyenler devrinde (Burgonya dukalığı) kuruldu. Bu devir derebeyliğin gelişme devridir. Dükler yavaş yavaş kudretlerini genişlettiler. Harpçı idiler. Haçlı seferlerine iştirak ettiler. İspanya, Por-

tekiz, Mısır'a muharebeye gittiler. İçlerinde Selânik Kralı, Mora prensi olanlar oldu. Bu devirde kiliseler gelişiyor, meşhur (Cluny) manastırı kuruluyor. Burgonya da kubbeli inşaat alıp yürüyor. Bu devir emniyet, bolluk ve inşaat devridir. 12 nci asırda kölelik kalkıyor. Seçimli Belediyeler kuruluyor. 14 ncü asırda Düklerin en kuvvetli devri başlıyor. Fransız kralları ile boy ölçüşüyorlar. Cüretkâr filip (Philippe lehardi) dekanlığı Hollanda ya kadar genişletiyor. Oğlu korkusuz Jan (Jean sans peur) Haçlıların başında Yıldırım Beyazıt'a karşı muharebeye gelen Niğbolu'nun kıymetli esirlerindendir. İyi filip (Philippe le bon) hanedanın 14 ncü Luisidir. Sulh ve sükûnet kuruyor. Fakat çok müsrifti. Burgonya Krallığı kurmak hevesine düşüyor. Fransız Kralı ile eşit muameleye tabi tutuluyor. İstanbul'un Tlirkler tarafından fethinden sonra papa haçlılar seferi ilan ediyorsa da bu iştirak etmiyor. 47 senelik hükümdarlığı zamanında Dijonda refah son haddini buluyor. 40 senelik Veziri (Nicolas Rollin) çok zenginleşiyor ve 1443 de (Beaune) da meşhur (düşkünler evi) (Hotel Dieu) ni inşa ettiriyor. 15 nci asrın şaheserleri arasında olan (Düklerin mezarları) yaptırılıyor. Dijonun nüfusu iki misline çıkıyor. Şehrin çeşmelerinden Dük şarapları akıyor ve Dijon bunları içiyor. Oğlu Atılgan Sari (Charles Temeraire) seleflerinden geri kalmıyor. Fransa Kralına karşı harp açıyor. Fakat muharebe meydanında öldü. Fransa kralı Burgonyaya girdi ve onu Fransa'ya ilhak etti (1477).

Şarlken Birinci Fransuva'yı yenince Burganya'yı ele geçirdi. Fakat sonra bıraktı.

1531 de Dijon'da ilk matbaa kuruldu. Almanya'dan reform, Fransa'dan kalvinizm seyranları geliyor. Burgonya parçalanmak tehlikesi gösteriyor. 17 nci asırda Katoliklik reform edilerek yerleşiyor. 14. ncü Lui'nin sadık dostu ve Katolikliğin müdafaa (Bossuet) buralıdır. 18. nci asır sükûnet ve maddi, fikri kalkınma devri oldu. 1723 de Dijon üniversitesi, 1740 da Akademi kuruldu. 1750 de Jan Jak Russo (Sanat ve ilimlerin terakkisi) hakkındaki nutkunu burada verdi ve kazandı. Buffon gibi tabiat âlimleri, Rameau gibi musiki-şinaslar yetişti. Bu asırda Dijon Paris'ten sonra Fransız tefekkürünün ikinci merkezi oldu. 1775 den sonra nehirler üzerinde kanallar açılmağa başlandı.

1789 ihtilâli Burgonyada taraftar buldu. 1790 da bütün Fransa'da olduğu gibi burada da Vilayet, Kaza, Nahiye teşkilâtı kuruldu. Seçimler yapıldı. Dâhili karışıklıklar üzerine asilzadeler memleketi terke ve mallarını satmağa mecbur kaldılar. Köylüler ve amele satın aldı. Kilise malları da satıldı. Bu devrin en mühim şahsiyetlerinden (Carnot) buralıdır. İhtilalin Napolyon'dan sonra en mühim kumandanların birisi olmuştur. Napolyon'un

Harbiye ve Dâhiliye Nazırı oldu. Restorasyon zamanında dahi (Cote d'Or) ihtilale sadık kaldı. Muhalif mebuslar çıkardı. Camot'un torunu (Sadi Camot) 1887 — 1903 arasında Cumhur Başkanı oldu. 1870 den sonra Burgonya üç harpten de çok zarar gördü. 1870 de harp sahası oldu. 1914 de harp sahası olmadı ise de, nüfusunun üçte biri muharebede kaldı. 1939 - 1945 harbinde de işgal altında kalarak çok zarara uğradı.

19. ncu asırda iktisadi terakki başlıyor. 1832 de Burgonya kanalı açılıyor, 1851 de Paris - Marsilya demiryolu yapılıyor. Dijon şehrinin nüfusu eskiden bütün vilâyet nüfusunun beşte biri iken bugün üçte birine yükselmiştir.

(Cote d'Or) ilim adamları da yetişmiştir. Sinematografın mübeşşirlerinden Moreya, riyaziyeci Monge, musikişinas Rameau, Termodinamiğin mucitlerinden Carnot, Heykeltıraş Rude, ressam Ziem, buralıdır. Son zamanlarda da mühim şahsiyetler yetiştirmekte berdevamdır.

ZİRAAT:

Coğrafi olarak (Cote d'Or) suların bölünme noktasında bulunmaktadır. Bir kısmı SEN ve Manş'a doğru, bir kısmı Saon'la Akdeniz'e doğru, bir kısmı Luar'la Okyanusa doğru akar. Bu sebeple mahsuller de başka başka, olur. Güneşe bakan yamaçlarda bağ, Saon ve Til ovasında pancar ve buğday, batı ve güney batıda hayvancılık, Morvan tepelerinde patates yetiştirmesi yapılır. Vilâyet esas itibarıyla zirai bir bölgedir.

Dijon ovası buğday ambarıdır ve pancar yetişir. Pancar şeker fabrikalarına gönderilirdi. Buğday kooperatifler vasıtasıyla satılır. Bundan başka bira arpası, şerbetçi otu, şark kırmızısı süt inekleri yetiştirilir. İşletmeler umumiyetle 30-40 hektarlıktır. Mahsul iyi alınır.

Saon vadisi 10-15 hektarlık küçük işletmeler bölgesidir. Toprak kumsaldır. Patates çok ekilir. Nişasta istihsal olunur. Sebze de yetiştirilir. Toprağın verimliliği sayesinde nüfusun çoğunluğu da fazladır.

Şatiyon bölgesi: bu yayla vilayetin üçte biri sahayı kaplar. Nispeten daha az nüfusludur. Kayalar üzerine konmuş sun'i topraklar ihtiva eder. Yazları sıcak ve kuru, kışları uzun ve şiddetli olan bir kara iklimi hüküm sürer. Kilometre kareye 13 kişi düşer. Ekilen sahalar orman ortasında vaha gibidir. Geçiminin üçte ikisini hayvancılıktan sağlar. Süt kooperatifleri ve gumıyer peynir sanayii kurulmuştur. Koyunun yerini yavaş yavaş inek alıyor. Bununla beraber koyun mühim bir yer tutmakta berdevamdır. Şatiyon merinosları her sene damızlık olarak şimali Afrika, Cenubi Amerika ve orta Avrupa'ya sevk olunmaktadır.

Oksua: Vilâyetin garp sahasını teşkil eder. Çayırlar et sığırcılığını çok geliştirmiştir. Koyun ve domuz yetiştiriciliği de vardır. Koşum atı da yetiştirilir. Makine çoğaldıkça at istihsali de azalmaktadır. Ekilen saha daralmakla beraber teknik ilerleme sayesinde istihsal artmaktadır. Morvan: Her tarafta su bol olduğundan obalar çok ve dağınıktır. Çayırlar arasında çitler vardır. İşletmeler çok küçüktür. 25 - 30 hektar arasındadır. Arazinin üçte biri ekilir. Üçte ikisi çayırlık halindedir. Sığır ve domuz istihsali başta gelir, patates te yetişir.

Yamaçlar : (Cöte) Turist için en göze çarpan bölge yamaçlardır. Dijondan Şantiye kadar uzanan 3-6 kilometre genişliğinde dar bir şerit halindedir. Dünyanın en yüksek kaliteli şaraplarını istihsal eden şehir ve köyler bu yamaç üzerindedir. Beyaz olsun kırmızı olsun şarapların kraliçesi buradadır. Verim azdır. Hektar başına 20-25 hektolitredir. Bağcı bağını ve şarabını bir sanatkâr gibi işler. Yegâne endişesi Burgonya şarabının şöhretini bozmamaktır. Bazı bölgeler Frenk üzümü ve çilekte yetiştirirler.

Toprağın Kullanılışı

Cinsi	**Hektar**
Vilâyetin bütün toprağı	853000
Ekilebilir topraklar	260000
Buğday	64000
Yulaf	48000
Arpa	14000
Patates	8000
Şeker pancarı	6000
Yemlik pancar	12000
Sun’i çayırlar	39000
Tabii çayırlar	165000
Bağlar	10000
Sebze ziraatı	5000
Şerbetçi otu	175
Ağaç ve ormanlar	227000

HAYVANLAR	BAŞ
Büyükbaş (Bunun 63.000 ni inektir)	174.000
Küçükbaş	83.000
At	34.000
Domuz	65.000

ZİRAİ İSTİHSAL

Ziraatçı sayısı	17.000 Kişi
Et	17.000 Ton
Süt	90.000.000 Litre
Buğday	800.000 Kental
Diğer hububat (25000 kentali bira arpasıdır.)	50.000 Kental
Şekerpancarı	150.000 Ton
Patates	25.000 Ton
Şarap	180.000 H. litre 3.000 Ton
Meyve	60.000 Ton
Sebze	100.000 Kilogram
Şerbetçi otu Yün	250 Ton
Kümes hayvanları	600.000.000 Franklık

Vilâyet umumiyetle Fransız umumi zirai istihsalinin yüzde biri kadar istihsal yapar. (120.000.000 franklık) Koddur (Cote d'Or) ziraatçıları kooperatifler etrafında toplanmışlardır. Yeni iktisadi şartlara kendilerini uydurmağa çalışmaktadırlar. Son senelerde esaslı gelişmeler kaydetmişlerdir. Coğrafi durum dolayısıyla (Göte d'Or) ziraatı, Paris bölgesi kesif ziraatı ile şark (Voj) bölgesi geniş ziraatı ve Morvan bölgesi aile ziraatı arasında bir geçit noktası rolündedir. Zamanın güçlüklerine rağmen ziraatçılar modern hayata alıştılar ve işletmelerine tekniği sokarak Fransız Vilayetleri arasında (Cote d'Or) ziraatının mühim bir mevki işgal etmesini sağladılar.

TİCARET VE SANAYİ:

Sanayi: Paris- Marsilya elektrikli treninin işlemesiyle sanayi mühim bir gelişme göstermiştir. Dijonda bisiklet sanayii, elektrik malzemesi yedek parça, madeni kereste, bakırcılık, gözlük malzemesi, alüminyum levha sanayileri mevcuttur. Mühim kimyevi fabrikalar yoktur. Fakat bilhassa gıda sanayii gelişmiştir. Ek serisi mahalli zirai mahsulleri değerlendirir. Bütün Vilâyet şeker, nişasta sanayii ve değirmenlerle doludur. Dijonda kurabiye sanayii çok eskidir. Bisküvi çikolata, pasta, kasis likörü fabrikası, hardal sanayii gelişmiştir. Fransız hardallarının yüzde ellisi buradan çıkar. Eskiden beri meşhurdur. Sirke, sabun ve yağ fabrikalarını ve bira fabrikasını da zikretmek lazımdır.

Ticaret: Dijon muhtelif muvasala yollarının kavşağında mühim bir ticaret merkezidir. Her ay borsada deri ve kösele satışları yapılır. Ve her sene hububat kongresi toplanır. Buna Fransa ve dünyanın birçok yerlerinden katılırlar. Aynı zamanda Burgonya şaraplarının satış merkezidir. Ağzının tadını bilenler için güzel lokantaları ile de meşhurdur. (Closde Vougeot) eğlenceleri ve Dijon Gastronomi fuarı turistleri celp eder.

BAŞLICA ŞEHİRLERİ:

Didon: 120 bin nüfusludur. Burgonya dekanlığın bugün de (Cote d'Or) Vilâyetinin merkez şehridir. Ticari, artistlik ve edebi faaliyet merkezidir. Güzel manzaraları ve kavşak noktası olması dolayısıyla tüccarlar ve turistler uğrağıdır. 14. ncü asırda Burgonya dükoları devrinde eşsiz bir refaha kavuşmuştur.

Beaune: 14000 nüfuslu bir kaza merkezidir. 13. ncü aşıra kadar, Burgonya dukalarının ikamet yeri oldu. Burgonya dukalarının veziri Rollin tarafından yaptırılan düşkünler evi (Hotel-Dieu) hâlâ ayaktadır. Müzesindeki ressam (Vanderveyden) tarafından yapılan (Mizan - Son hüküm) tablosu burayı süslemektedir. Noturdam kilisesi de tarihi ve muhteşem bir eserdir. Burgonya düklerinin ikametgâhı bugün şarap müzesidir. 1946 da burada (Fransız Şarap Elçiliği) cemiyeti kuruldu. Duvarında (D'Aubusson) un meşhur süslü halısı vardır Bu halıdaki resimler şunun işareti derler: Şarap hayat kaynağı, Ölüme karşı bile zafer kazanır. Ursilinlerin eski manastırı halen Belediye binasıdır. Burada güzel sanatlar müzesi vardır.

Beaune aynı zamanda Burgonyanın bağ ve şarap merkezidir. Yamaçların merkezinde kâindir. Vilâyetin en geniş bağlıkları buradadır. Şehirde birçok şarap müesseseleri vardır. Şarap istihsalinde ihtisaslaşmış ti-

caret evleri meşhurdur. Ayni zamanda tarihi binalar memleketidir. Birçok yerlerde modernden eskiye, güneşten gölgeye geçer gibi geçilir.' Dışarının havası içerde de devam eder. Şarap müzesi sizi bekleyen bir ziyafet salonu olabilir.

Montbard: İkinci kaza merkezidir. 6000 nüfusludur. Toprağı her türlü ekime müsaittir. Toprak altı her türlü inşaat malzemesini ihtiva eder. Yapı taşı, kireç, çimento, kum, kil. Ve her yerde su akar. Büyük yollar, Demircioğlu, Farisi Dijona bağlayan Burgonya kanalı buradan geçerler. Ve bu rayı da bir dört yol ağzı haline koyarlar. 2000 amele çalışan bir demir fabrikası vardır. Meşhur tabiat âlimi Buffon ve Daubenton buralıdır. Ver- cinge-torix'in Romalılarla savaştığı (Alesia) kasabası, Mongolfier kardeşlerin yerleştiği (Fontenay) manastırı bu civardadır.

Auxonne: Göte d'Or'un nüfus itibarıyla 4. nci şehridir. 5000 nüfusludur. Paris-Cenevre büyük yolu (Beyaz yolu) üzerindedir. Saon çayı kenarındadır. Bilhassa sebze ziraatı ile meşguldür. Buraya (Sebzeler İmparatorluğu merkezi) denilmektedir. Şehir uzun zaman hudut ve tahsisat merkezi olmuştur. Buradaki Garnizon Kumandanlarının en meşhurların birisi de Napolyon Bonaparttır. 1788 den 1791 e kadar burada kalmıştır. Burası Topçu Teğmeninin hakiki askeri beşiği olmuştur. Napolyon pek az sonra meşhur olunca Oksonlular onun hatıralarını toplayıp bir müze meydana getirdiler. Convention Reisi olan (Prdeur) de 1763 de burada doğmuştur.

Chatillonsur-Seine: İki Vilâyetin ve aynı zamanda iki coğrafî bölgenin hududundadır. Kuzeyde Sen vadisi, Güneyde kalker yaylası. 4500 nüfusludur. Turistik ve tarihi bir merkezdir. İsa'dan üç asır evvel kurulmuş ben- Golva mezarlığı vardır. Paris-Dijon -Cenevre yolu üzerindedir. 13 ncü Lui annesiyle 1630 ve 1650 de burada ikamet etti. 16. Lui de burada durdu. Topçu teğmeni Napolyon da iki defa kısa ikamet yaptı. 1870 ve 1914 de şiddetli muhaberelere sahne oldu. Fransız genel karargâhı burada kuruldu. 1914 birinci Cihan harbinin mukadderatını tayin eden meşhur emri Mareşal (Joffre) burada kaleme aldı. 1940 harbinde hava bombardımanları ile tahribata uğradı. 1948 de harp madalyası aldı. Şehir bir park içinde bir kasaba gibidir. Sen nehrinin kaynakları buradadır. Alplerin esmer inekleri ve merinos koyunları burada yetişir. Kereste sanayii vardır. Avı ve balık avı meşhurdur.

Nuits — St-Georges: Beaune'la Dijon yolu ortasında bir şehirdir. 3500 nüfusludur. Burgonya bağlığının tam ortasındadır. Zengin bağlarının şarap mahzenlerinin ve lokantalarının yanında ziyaret için birçok görülecek şeyler vardır. 16. ncı asırdan kalma saat kulesi, Belediye binası, Hasta hane, Arkebüz bahçesi, asırlık çınarlar, etrafında tarihî köyler. Meşhur

şarabından başka fevkalâde leziz kasis kremi, köpüklü şarabı, alkolsün üzüm suyu, burgonya salyangozunu da ihtiva eden meşhur yemekleri de burada bulacaktır.

Saulieu: Mukaddes bir şehir. 3300 nüfusludur. İngilizler ve 1870,1940 da da Almanlar tarafından işgale uğramıştır. İlk bakışta 12. nci asırdan kalma kilisesi ile civarı ve çeşme meydanı dikkati çeker. Sanat ve büyük mazisi olan bir şehir. Aynı zamanda modern aktif bir merkezdir. Folklorik bir şehirdir. Yüksek yapılı otelleri ve büyük bereli mutfak şefleri ile meşhurdur. Civarında Fransa'nın en güzel manzaraları vardır.

Semur- En-AuxOis: kayalıklar üstünde yükselen güzel bir şehir, /ilksek kuleleri, gotik kilisesi, Çan kulesi, eski çatıları, büyük ağaçlarla çevrili büyük surları vardır. M. Ö. 1300 yılında İspanya dönüşünde Her kül tarafından kurulduğu rivayet edilir. Sezar istilasından sonra onun önünden kaçanlar tarafından kurulduğunu söyleyenler de vardır. Muhakkak olan bir şey varsa (Armanson) çayının kıvrımında müdafaaya çok elverişli bir noktada kurulduğudur. 19. ncu asırda Burgonya kanalını besleyen bir kanal yapıldı. Çayın sellerinin önüne geçildi. Barajın adı (Lac de pont) dur, modern otel ve plajı vardır Burgonyanın muhtelif istilaları zamanında defalarca muhasara edildi, kendisi müdafaa etti. Birinci Fransuva zamanından kalma el yazısı kitaplar, Gutenberg'in matbaasından çıkmış eski kitapları ihtiva eden zengin bir kütüphanesi, jakobenlerin eski koleksiyonlarını ihtiva eden kıymetli bir müzesi vardır. Semur aynı zamanda okulları, hasta hanesi, spor sahaları ile modem bir şehirdir.

İNCELEMELERİM

Kotdor Vilâyeti hakkında bu genel bilgiyi verdikten sonra incelemelerime geçiyorum.

Birinci hafta: 23/Nisan/959 ilâ 28/Nisan

Kaymakamlık:

İlk gün Kaymakam ve Tahrirat Başkâtibi neler üzerinde inceleme yapmak istediğimi sordular. Bölgenin iktisadi kalkınmasında kaymakamların rolü olduğunu bildirdim. Birkaç kelime teatisinden sonra bu hususta Fransız kaymakamlarının doğrudan doğruya bir rolü olmayıp daha ziyade komünlerin kalkınmasında kılavuzluk ve vesayet şeklinde rolleri olduğu anlaşıldı. Bunun üzerine teşkilâtı (büroları) tanımağa karar verdik.

İlk olarak kaymakamlığa doğrudan doğruya bağlı büroları tamdık. İdari işler esas itibariyle' Napolyon zamanından kalma kararnamelerle yürütülüyor. Sonradan birçok tadillere uğramıştır. Mevzuatın hepsini bir arada toplu olarak bulmak mümkün olmadı. Kaymakamlık Başkâtibi M. Montangerand'ın izahatından öğrendiğimize göre:

Kaymakam kazanın başıdır. Hükümetin kazada mümessilidir. Kazadaki bütün memurlar hakkında gizli tezkiye verir. Fakat bunlara disiplin cezası vermek yetkisi yoktur. Disiplin cezaları Vekâletlerce verilir. Muhtelif daire şube başkanlarının Vilâyet merkezlerindeki Daire reisleri ile muhabereleri kaymakamlık ve Valilik kanalıyla değil, doğrudan doğruya kendi aralarında olur. Yani maliye, polis, jandarma, maarif vs. daireler müstakil daireler halinde çalışırlar.

Kaymakamlığa doğrudan doğruya bağlı memurları tahrirat Başkâtibi, ve bunun maiyetinde 4-5 memurdan ibarettir. Bu memurların vazifeleri: 1 daktilo 1 evrak memuru, 2 mahalli idareler memuru, 2 nüfus memurudur. Bunlar Dahiliye Vekâleti memurlarıdır. Kaymakam, sadece bunlar tarafından hazırlanan evraka imza koyar.

Kaymakamlık Başkâtibi kolejden sonra 3 senelik mesleki bir tahsil görür. Bu sebeple Kaymakam Muavini durumundadır. Kaymakam namına evraka imza atar ve ayrıldığı zaman onun tabii vekilidir.

5917 sayılı kanuna mütenazır kanun yoktur.

Kaymakamın ita amirliği yetkisi yoktur. Devlet ve Özel idare masrafları Valilikçe yapılır.

Memurin Muhakemat Kanununa mütenazır kanun yoktur. İdare heyeti yoktur. Vilâyette de idare Heyeti yoktur. Bazı Vilâyet merkezlerinde yetkisi birkaç Vilâyete şamil İdari Mahkemeler varsa da bunlar ceza işlerde meşgul olmazlar. Hukuki ihtilâfları çözerler. Devlet Şurasının alt kademesi mahiyetindedirler.

Jandarma ve Emniyetin özel telefonları yoktur. Gerek bunların, gerekse kaymakamlık ve diğer bütün dairelerin muhaberatı P.T.T. telefonları vasıtasıyla olur.

Kazadaki diğer teşkilât:

Polis komiserliği, Jandarma kumandanlığı, Mal Müdürlüğü, Şose ve Köprüler Mühendisliği, İlk Okullar Müfettişliği, Ticaret ve Sanayi Odası Ziraat Okulu, Adliyeden ibarettir.

Özel İdare memurluğu, Hükümet Tabipliği, Hükümet Veterinerliği, Ziraat Teknisyenliği yoktur. Özel idare memuru görevini Malmüdürü yapar. Sağlık, Veteriner, Ziraat işleri Vilâyet merkezinden yürütülür.

Kaymakamın muhitin iktisadi kalkınmasında esaslı bir rolü yoktur. Amenajman bölgelerinde varmış. Bu bölge gelişmiş olduğu için amenajmana tâbi tutulmuyor. Kaymakamın rolü daha ziyade Komünlerin kalkınmasında, idari vesayette kendini gösteriyor.

İkinci hafta: 28 Nisan-13 Mayıs:

Polis Komiserliği:

Kaza ve Vilâyet merkezlerinde, bunun dışında nüfusu 10.000 den yukarı olan şehir ve kasabalarda kurulur. Çok az nüfuslu olan kaza merkezleri ile Nahiye merkezlerinde jandarma teşkilâtı bulunur.

Kaymakamın emri altındadır. Mühim iş olmazsa kaymakamla temas haftada bir, mühim iş olursa her gün yapılır. Adliye ile temas: Nahiyelerden Sulh Hâkimliği teşkilatı kaldırıldı. Kazalarda bir tek hâkimden ibaret bir Bidayet Mahkemesi teşkilâtı vardır. Kabahatlere bakar. C. Savcısı yoktur. C. Savcısı Vilâyet merkezlerinde vardır. Bir suç olursa Komiser zabıt ve fezleke yapıp Vilâyet merkezindeki C. savcısına gönderir. O da Kazadaki hâkime gönderir. Çok büyük kazalarda Asliye Mahkemesi ve C. Savcısı vardır. Belli başlı suçlar hırsızlık ve karşılıksız çek suçlarıdır. Yaralama, müessir fiil, hakaret, zina suçları çok azdır. Polis karakolları yoktur. Belediye zabıta işlerine de polis bakar. Ayrıca belediye Zabıtası yoktur. Belediyenin iki tane kır bekçisi vardır. Belediye Reisinin tanzim salahiyeti vardır. Fakat ceza salahiyeti yoktur. Her türlü ceza yalnız mahkemelerce verdir.

Komiserlikte 14 polis, 2 tahkik memuru, 1 komiser Muavini, 1 Büro Memuru, 1 Komiser (kendisi) vardır. Hepsi 19 kişidir.

Jandarma Kumandanlığı:

Jandarma, askerliğini yapmış olanlar arasından seçilir. Altı aylık okuldan sonra astsubay çıkarlar. Maaşlıdırlar ve emeklilik hakları vardır. Mesken tazminatım da Devlet öder. Her Nahiye merkezinde mevcudu 6-10 kişi olan karakollar vardır. Ayrıca biri adli, diğeri trafik işlerde meşgul olan iki karakol vardır. Asayiş saati yoktur. Mühim hadiselerde rapor verilir. Millî Savunmaya bağlıdır. Muhabere P.T.T telefonları vasıtasıyla olur. Her komünde P.T.T. telefonları vardır. Ayrıca jandarmanın verici-alıcı

radyosu vardır. Her karakolda en az bir otomobil bulunur. Bazı karakolların radyolu otomobili vardır. Köylerde, kırlarda bir vaka olursa köy bekçilerinin vazifesi daha çok jandarmayı haberdar etmektir. Karakol kumandanları üstçavuş veya başçavuş olurlar. Her karakolda bir fotoğraf makinesi, kaza merkezinde de agrandisman bürosu vardır.

Suçlar: 1958 de 3 cinayet oldu. Diğer suçların ek serisi hırsızlıktır. Trafik suçlarının bazılarını jandarma doğrudan doğruya tahsil eder. 1958 de 3.5 milyon frank tahsil edilmiştir. Köylerde vuku bulan suçlarda dahi mahkemede savcıyı Polis Komiseri temsil eder. Vilâyet Jandarma Kumandanıyla yazışma doğrudan doğruya olur.

Mal Müdürlüğü:

Her Vilâyette bir Defterdar bulunur. Kazalarda müteaddit Tahsil Memuru (Percepteur) bulunur. Önemli Kazalarda bunların başında Mal Müdürü (Receveur des Finances) bulunur.

Tahsil Memurları (Perceptur) bölgeseldir. Genel olarak her Nahiye (Canton) merkezinde bir Tahsil Memuru bulunur. Beaune kazası dâhilinde 17 tane tahsil memuru vardır. Bunların vazifeleri: Devlete, Özel İdareye. Komünlere ait gelirleri toplamak, ayrıca bölgelerindeki Komünlerin Bütçelerinin muhasipliğini (masraf memurluğunu) yapmaktır. Bunların mahiyetlerinde ayrıca bölgenin önemine göre birkaç memur* vardır. Bunlar maaşlarını devlet bütçesinden alırlar. Bunlar komün bütçesini de hazırlarlar. Komünler bu hizmetlerine karşılık kendilerine küçük bir meblağ öderler.

Komünlerin 20.000.000 frank kadar olan bütçelerinin kesin hesaplanın Defterdar inceler ve karara bağlar. Bundan yukarısı Sayıştay tarafından incelenir. Kaza merkezi komünün ayrıca bir Tahsil Memuru vardır. Bunun maaşını da devlet öder*. Kaza merkezinin devlet ve Özel idare tahsilatım Malmüdürü yapar. Malmüdürünün maiyetinde 16 memur vardır.

Malmüdürlerinin Kaymakamlarla münasebeti yok gibidir. Haciz meselesinde vardır. Birde komün bütçelerinin uygulanmasında komün reisi ve tahsil Memuru arasında ihtilaf çıkarsa o zaman ihtilafa bunlar müdahale ederek halle çalışırlar. Hal edemezlerse Vali ve Defterdar hal eder. Malmüdürü doğrudan doğruya Vilâyetteki defterdara bağlıdır. Doğrudan doğruya onunla muhabere eder.

Bölge Tahsil Memurluğu: (Percepteur)

(Pomar) bölge Tahsil Memurundan aldığını izahat: 11 komünü vardır. Bölgesinin umumi nüfusu 5794 dür. Bölgesindeki komünlerin 958 bütçeleri şöyledir.

Sıra No:	**Komünün adı**	**Nüfusu**	**Bütçesi Milyon frank**
1	Pomar	831	8
2	Merso	1763	17
3	Buz	196	01,12
4	Oksey	374	9
5	Buyyon	212	2,43
6	Moluvazi	283	3,5
7	Moviyyi	181	1,4
8	Monteli	201	3,8
9	Nantu	131	2,3
10	Savinyilebon	1134	9,25
11	Volney	488	5,25

Başlıca gelirler: İşletmeler (Mezbaha, temizlik, ölçme ilâ), komün mallarının gelirleri, faizler devlet ve vilayet yardımları, muamele vergisinden hisse, diğer gelirler (Ruhsatname vesaire harcı), Köpek vergisi, Yol imecesi, bakayadır. En mühim gelirler devlet yardımları ile (Taxe Locale) denilen muamele vergisi hissesi ve santimlerdir.

Tahsilat: Devlet ve vilayetten gelenler bunların tahsilatı sırasında doğrudan doğruya tahsil memurları tarafından tahsil olunur. Diğer gelirler için komün reisi tahsil memuruna (Şu şahıstan şu kadar para tahsil ediniz) diye bir bülten gönderir. Tahsil memuru da buna göre tahsilat yaparak kayda geçer.

Sarfiyat: Reis bir ödeme emri kâğıdı gönderir Masraf tahakkuk memuru ve ita amiridir) Tahsil memuru da bu kâğıda göre ödemeyi yapar. İmecelerin mahsubu: Şose ve köprüler memuru tahsil memuruna hizmetin görüldüğüne dair bir liste gönderir, bu listeye göre gelir ve gider aynı zamanda işlenir.

İdare hesabı: Tahsil Memuru tarafından her komün için ayrı ayrı olmak üzere defterdara verilir. Komün reisi kendi hesabını ayrıca komün meclisine verir. Komünde tahsil memurunun gelir defterine muvazi bir tahsisat defteri vardır. Deruhtei mesuliyet müessesesi yoktur. İhtilaf olursa Vali ve Defterdar hal öderler.

İkame: Komün reisi mecburî bir işi yapmazsa onun yerine Kaymakam kaim olarak ita amiri sıfatıyla resen hizmeti gördürür ve ödemeyi yaptırır.

Memur sayısı: Hepsi üç memurdurlar, müreffehledirler.

Komün:

Fransa'da idare bakımından Şehir (Belediye) ve Köy ayrılmamıştır. İkisi de (Komün) dür ve Belediye Kanunu (Code munucipale) vasıtası ile idare olunur.

Belediye kanunu (Code munucipale) nun ana hatları:

1 — Belediye teşkilâtı: Belediye meclisi. Reis ve bir veya müteaddit muavinden teşekkül eder.

a) Belediye Meclisi: Aza sayısı komün nüfusuna göre değişiktir.

Komün Nüfusu	**Meclis azası**
100 ve daha aşağı	9 Kişi
101—500	11 »
501—1500	13 »
1501—2500	17 »
2501—3500	21 »
3501—10000	23 »
10001—30000	27 »
30001—40000	31 »
400001—50000	33 »
50001—00000	35 »
60000 den yukarı	37 »

Çalışması: Senede dört olağan toplantısı vardır. Nisan, Temmuz, Ekim, Kasım aylarında. Her toplantının devamı 15 gündür. Kaymakamın müsaadesi ile uzatılabilir. Bütçe toplantısı altı hafta devam edebilir. Reisin, azadan üçte birinin veya Kaymakamın talebi üzerine olağanüstü toplantı yapılır. Celse zabıtları bir deftere yazılır ve altı o toplantıda bulunan bütün aza tarafından imza olunur. Her hemşeri veya vergi veren şahıs meclis zabıtlarının, bütçenin, komün hesaplarının, Belediye kararlarının kopyasını almak hakkına haizdir. Mazeretsiz arka arkaya üç celseye gelmeyen aza müdafaasından sonra Vali tarafından müstafi addolunur. Kanun tarafından kendisine verilen vazifeyi yapmayan aza müstafi addolunur. Bir yıl tekrar seçilemez.

Yetkiler: Komün Meclisi komün işlerini kararlarla tanzim eder. Kararların vali tarafından batıl olduğu her zaman beyan olunabilir. İptal esbabı mucibe ile olur (15 gün içinde). 15 gün geçmesiyle karar kesinleşmiş olur. Tasdike tabi kararlar 40 gün içinde tasdik olunur.

b) Reis ve muavinler:

Komünde meclis tarafından seçilmiş bir reis ve müteaddit muavin bulunur. Muavin sayısı 500 nüfustan az yerlerde bir, 10000 e kadar 2, daha fazlası için müteaddittir. Seçimler gizli reyle ve mutlak çoğunlukla olur, iki turda mutlak çoğunluk elde edilemezse üçüncü turda nispi çoğunlukla yetinilir. Netice 24 saat içinde ilan ve Kaymakama bildirilir. İdare işlerinden yalnız reis sorumludur. Bazı işleri kendi sorumluluğu altında yazılı bir emirle muavine devir edebilir. Reisin menfaatleri belediyelerin menfaatleri ile karşılaşırsa, meclis belediyeyi temsil etmek üzere ayrı bir mümessil seçer. Gaybubeti halinde reise muavin vekâlet eder. Muavin yoksa meclis tarafından tayin edilen bir aza, meclis toplantı halinde değilse rey sırası tablosundaki sıraya göre Reis vekilliği yapılır. Reisler idari ve adli polis görevini de haizdirler. Aynı zamanda ahvali şahsiye memurudurlar. Tanzim salahiyetleri vardır. Reis kararlarından umumi mahiyette olanlar ilan, hususiler tebliğden sonra yürürlüğe girerler. Bunlar belediye siciline tarih sırası ile işlenirler. Reis yüksek idarenin vesayeti altında şehir polisi, ziraat polisi görevi ile de mükelleftir. Şehir polisi intizam, emniyet, sükûnet ve umumi sağlığı ihtiva eder. Reis şehir içinden geçen devlet ve vilayet yollarının polis görevini de görür. Müteaddit komünleri ilgilendiren amme intizamı tedbirlerini Vali alabilir. Kır polisi kır bekçilerinin ve jandarmanın nezaretine bırakılmıştır. Kır bekçileri şehir polisi işlerine de el koyabilirler. Komünler kendi sınırlarında vaki kalabalıkların yaptıkları za-

rarlardan hukuken sorumludurlar. Orada devlet zabıtası da varsa yarı yarıya sorumludurlar.

2 —Obalar (Section de commune) : Komünden ayrı malları olan bir komün parçası obayı teşkil eder. Obanın hükmî şahsiyeti vardır. Obanın mallarına, bağlı olduğu komünün reisi nezaret eder. Obanın komisyonu ve reisi vardır. Obada oturanlar tarafından seçilir.

3 — Komün birlikleri (Syndicat des communes) iki veya daha fazla komünün müşterek işleri için birlik kurmak istemeleri halinde meclislerin kararlarını Valiye bildirmeleri ile olur. Vali genel meclisin mütalaasını aldıktan sonra birliğin kurulmasına izin verir. Birlik bir (Komite) tarafından idare olunur. Komitenin azaları ilgili komün meclisleri tarafından seçilir. Her komün iki delege seçer. Komün meclisi delege seçmezse Reisle muavin komitede komünü temsil ederler. Birliğin merkezi ilgili komünlerin teklifi ile Vali tarafından tespit olunur. Komünün muhasebe usulü birlik muhasebesinde de uygulanır. Muhasipliğini birlik merkezi komünü tahsil memuru yapar. Geliri 600 bin frangı geçen birliklerde birlik komitesinin talebi üzerine hususi bir muhasip tayin olunabilir. Bunlarda komün muhasipleri gibi tayin olunurlar. Her yıl mayıs ayında komite olağan toplantısını yapar. Üç gün önceden Valiye haber vermek şartıyla Reis tarafından olağanüstü toplantıya çağırılabilir. Valinin veya azanın yarısının daveti üzerine de reis komiteyi olağanüstü toplar. Komite, azası arasından (Büro) sunu seçer. Her olağan toplantıda büro komiteye çalışmaları hakkında hesap verir. Komite reis tarafından temsil olunur. Komite ve büronun çalışmaları komündekinin aynıdır. Birlik bütçesi kurulmuş olan hizmet ve müessesenin masraflarını ihtiva eder. Gelirleri şunlardır: Birlik komün hisseleri, Birlik mallarının gelirleri, hizmet mukabili alman meblağlar, Devlet vilâyet ve komün yardımları, hibe ve bağışlar ve bunların gelirleri, birliğe muayyen bir vergi tahsis edilmiş ise bunun geliridir. Birlik muayyen müddetle veya müddetsiz olarak kurulabilir. Muayyen müddetin veya hizmetin sona ermesi veya komün meclislerinin kararı ile birlik de sona erer.

Komün meclislerinin ve genel meclisin mütalaası ile birlik fes olunabilir. Fesih kararnamesi tasfiye şartlarını tespit eder. Komünler, Vilâyet, başka birlikler, Ticaret Ziraat Sanayi odaları veya başka amme müesseseleri ile her birisi için fayda görülen müşterek hizmetler hususunda karma birlikler kurabilirler. Buna Devlet Şurası tarafından bir kararname ile izin verilir.

4 — Turistik bölgeler:

Tabiî, Pitoreks, tarihî, bediî güzelliği, coğrafî veya maden suyu, iklimi, kaplıcaları, deniz hamamları, spor itibari ilgi çekici komünler veya komün gurupları turistik yerler (Stations Classees) olarak tespit olunur. Buralarda şu tedbirler alınır: Çok ziyareti kolaylaştırmak, bakımla inkişaf ettirme, abide ve manzaraların korunması, yol iskân tedavi işinin kolaylaştırılması ilâ... Turistik bölge olarak tespit müracaatla veya resen olur. İlgili vekâletlerin raporu üzerine Devlet şurasınca kararlaştırılır.

5 — Komün muhasebesi:

Bütçe olağan ve olağanüstü olur. Bütçe Dâhiliye ve Maliye vekillerince tespit olunacak formüle göre hazırlanır. Tasdik makamı fazla tahsisatı indirebilir, fakat mecburi olanlardan başkasını arttıramadığı gibi yenilerini de ilave edemez. Bütçede muvazene görülmezse 15 gün içinde muvazeneye koymaları için iade eder. Mecburi işler için masraf konmamışsa resen koyar. Yeni bütçe herhangi bir sebeple geç kalmışsa geçen sene bütçesinin olağan kısmı devam eder.

Masraflar:

Belediye bina ve bakımı, büro masrafları, yangın malzemesi, hüviyet varakası, şehir ve kır polisi, maarif, içtimai yardım, temizleme, aydınlatma, mezarlıklar, şehircilik, seçim, belediye mallarının vergileri, borç taksitleri, komünler arası yollar, kanunlarla derpiş olunan masraflar, umulmadık masraflardır.

Gelirler:

Sahipsiz malların gelirleri, devlet vergilerine konan yüzdeler (Centimes), devlet vergilerinden hisseler (Pourcentages), Hal, Fuar, Pazar, mezbaha gelirleri, umumi yollar, dereler, limanlar, rıhtımlar ve diğer umumi yerlerde durma (Stationnement) ve kiralama (rocation) gelirleri, Köprü geçit resmi, tartı-ölçü vergileri, mezarlık geliri, temizletme ve aydınlatma resmi, kayıt sureti verme resimleri, usulü üzere konulmuş mahalli vergiler, iştirakler ve teşebbüs gelirleri, umumiyetle kanunlar tarafından derpiş olunan diğer gelirler, ormanlardan hisse, Eğlence yerleri, elektrik batakhane, ilan, turistik yerlerdeki ikamet vergisi, muvakkat işgal resmi, iskele resmi, kaldırım resmi, devlet tarafından nakit ve ekipman yardımlarıdır.

Avans ve istikraz:

Maliye vekili komünlere geçici kasa yetersizlikleri halinde faizsiz avans verebilir. Bu miktarın azamisi her sene bütçe kanunları ile tespit olunur. Maliye Vekili istikraz akdetmek isteyen komünlere de avans verebilir. İstikraz şartları dâhiliye ve maliye vekilleri tarafından yapılacak nizamnamelerle belirtilir. İstikrazlar (La caisse des depöts et consignations) tarafından karşılanır.

Reisler her yılsonunda bütçeden önce kesin hesaplarını meclise verirler. Reis vermezse onun yerine Kaymakam kaim olarak hesabı verir. Muhasebe işleri devlet malmüdürü veya tahsil memurları tarafından yürütülür. Tahsil memurları malmüdürünün emri altındadırlar. Divanı muhasebat idare hesaplarının hâkimidir. Bütçeleri maliye vekili tarafından tespit olunan miktarı aşmayan (halen 20 milyon frank) komünlerin hesaplarını defterdar görür. Hesaplarda açık yoksa tamamdır, varsa divan tarafından kesin olarak görülür. Defterdar her sene Ovana bölgesindeki komünlerin umumi hesabını bir raporla verir. Raporun bir suretini de Valiye gönderir. Komün paralarına mal memurundan başka kimse el koyamaz.

6 — Komün idaresi ve komün hizmetleri:

Kira mukaveleleri vesayet makamlarınca tasdik olunur. Komün malları açık attırma ile satılır. Gayrimenkul bağışları meclisçe kabul olunur. Şartlı bağışlar valinin tasdiki ile tamam olur. Açık eksiltme reisle iki meclis azası tarafından yapılır. Mal memuru da bulunur. Plansız ve belediye meclisince kararlaştırılmadan hiçbir inşaat yapılamaz. Planlar vesayet makamlarınca bütçenin tasdiki sırasında tasdik olunmalıdır. Devlet şose ve köprüler ve Jeniroral mühendisleri komünün nafıa çalışmalarına yardımlarını katarlar. Komünler sellere karşı tedbir alırlar. Dere kenarlarının Islahı, yataklarının temizlenmesi, sulama ve kurutma kanalları açılması, bataklıkların kurutulması, ekilmeyen ve gayri sıhhi toprakların Islahı vazifelerindendir. Komünde oturan herkes masrafları kendisine ait olmak üzere komün lehine dava açabilir ve vali vasıtası ile reisi de haberdar eder. Merkezde bir su fonu vardır. Bunun gelirleri su satışından elde edilen gelirler, bağışlar ile diğer gelirlerdir. Ziraat vekili emrindendir. (Laceisse) Nationale de credit agricole) yardım eder.

Yol işleri:

Komün yolları, ziraat yolları (Routes Rurales), komünler arası yolları (Routes vicinales) şehir yolları (routes urbaines) m ihtiva eder. Hususi yollar ayrı kanuna tabidir.

Komünler için yangın korunma personeli ve masrafları mecburidir. Meslekten olmayan itfaiyeciler için belediye meclisi kararı ile bir sandık kurulabilir. Burada toplanan paralar ancak bu işe sarf olunur.

7 — Komün personeli:

Kadroyu meclis tespit eder. Memurlar komün teşebbüslerine iştirak edemezler, ticaretle uğraşamazlar. Memurları reis tayin eder. Kır bekçileri reis tarafından tayin, Kaymakam tarafından tasdik olunurlar. Komünler kefalet sandığına azadırlar. Komünlere hizmet gören devlet memurlarına hiçbir ücret verilmez. Ancak Maliye vekili ve ilgili vekil tarafından çıkarılacak müşterek bir kararname ile uygun görülebilir. Komün reisinin maaşı da vekâlet tarafından tespit olunur.

Beaune Komününü meclisinin 27 azası vardır. Seçme yaşı 21, seçilme yaşı 23 dür. Reisin hesapları meclis tarafından kâfi görülmezse Kaymakam hakemdir (Vali değil). Belediye encümeni yoktur. Seçimler 6 senelik içindir. Beaune'da ayrıca Belediye zabıta memuru yoktur. Belediye zabıtası da polis tarafından yürütülür. Yalnız iki tane kır bekçisi vardır. Gece bekçisi teşkilâtı yoktur. 959 yılı bütçesi 246 milyonun olağan, 46 milyonu olağanüstü olmak üzere 292 milyon franktır. Kaza merkezi olmakla beraber burası da kendisini komşu komünlere bağlayan yolları yapmak mecburiyetindedir. İlkokulların inşa ve bakımı da komünlere aittir. Tahakkuk Memurlarının mali sorumlukları yoktur. Her türlü seçim işleri ile uğraşmak komüne aittir. Sular tamamıyla komünlere aittir. Öğretmenlerin lojman tahsisatını komün öder. Elektrik, gaz işleri devletçe yürütülür. Ancak umumi yerlerin aydınlatılması için özel bir tarife vardır. Başlıca gelir getiren işletmeleri:

Az miktarda Orman, mezbaha, Pazar, Turistler için Kampingdir. Tasdike tabi kararlar kaymakamlığa iki nüsha gönderdir. Biri tasdikten iade edilir, diğeri orada kalır. Kaymakama gidecek kararların altı yalnız reis tarafından imzalanır. Kaymakamlıktan sorulan idari soruşturmaları polis değil belediye yapar.

Nafıa işleri:

Vilâyette (Vilayet Köprü ve yollar mühendisi) vardır. Bu mühendis devlet yollan için doğrudan doğruya vekâletteki karayolları umum Müdürlüğüne, Vilayet yollan için Valiye bağlıdır. Bunun emrinde her kaza için bir tane olmak üzere köprü ve yollar mühendisleri vardır. Bunlar yine Vilâyet mühendisinin yanında vazife görmekle beraber faaliyetleri ka-

zalar itibarıyla taksim edilmiştir. Her birinin emrinde her kazada (Devlet Nafia mühendisleri) vardır. Bunlar Nafia meslek okulu mezunudurlar. Baune Kazasında bu mühendislerden altı tane vardır. Her biri kendi bölgesinde oturur. Maaşlarını devletten alırlar. Büro işleri için yarı yarıya vilayetten de yardım yapılır. Komünlerden hiçbir yardım yapılmaz. Herbirine ortalama 28 komün düşüyor. İki Nahiye alıyor.

Vazifeleri:

Bunlar evvelâ devlet yolları, sonra vilayet, sonra komün yolları ile meşgul olurlar. Her sene programlar yapılır. Bu programlar vilayet mühendisi tarafından görüldükten sonra vilayet yolları genel meclis komün yolları komün meclisleri tarafından tasdik olunur. Devlet yollarının mühimleri de vekâletçe tasdik olunur.

Komün yollarının gelirleri:

Eskiden salma şeklinde bir geliri vardı, şimdi Nafia vekâletinin tasdik ettiği miktarda bina ve arazi vergilerine bir yüzde konulmak suretiyle tahsil olunur. Bundan başka en yüksek haddi yedi gün olmak üzere imece vardır. Komünler bunun iki gününü para olarak alırlar, kalanını da şahıs istekse para olarak verir, isterse çalışır. Ayrıca akaryakıttan da bir hisse vardır. İmece gayrimenkul miktarına göre olur. Devlet ve vilayet yardımları da vardır. Komünler yol işlerine muayyen nispette ödenek ayırmağa mecburdurlar. Bu ödenekler başka hiçbir yere sarf olunamaz.

İmecenin mahsubu:

Kontrol için Kaza nafıa mühendisleri emrinde 3 tane şantiye kondüktörü vardır. Bunlar puantaj yapar ve mühendise verirler. O da tahsil memuruna verir, böylece mahsup yapılır.

Komünler müşterek yollar için birlikler kurabilirler.

Desenclavee meselesi:

Her komün yolunu devlet veya vilâyet yoluna bağladığı takdirde bakımım vilâyet üzerine alıyor. Komünler önce istikraz vesaire birlik kurarak yollarını tamamlıyorlar ve vilâyete devrediyorlar. Sonra borçlarını yavaş yavaş ödüyorlar. Bazen da vilayet komünlerden yol yapım parasının yansı kadar bir para alıyor ve komün yolunun yapım ve bakımını tamamen kendi üstüne alıyor.

Bugün Baune Kazasının bütün komünlerine yaz-kış motorlu vasıta işler. Bunların yüzde altmışı asfaltlanmıştır. Hatta kır yolları da yaz kış motorlu vasıta işleyecek hale getirilmiştir. Bu faaliyet 1836 dan beri devanı etmektedir.

İlkokul Müfettişliği:

Ana Okulları: 2-6 yaşına kadar çocuklar alınır. Mecburi değildir.... 1000 den fazla nüfuslu yerlerde vardır. 3-4 sınıflıdır. 6 yaşında İlk Okula verilir.

İlk Okullar: 6 yaşından 14 yaşına kadar devam eder. Şimdi 16 yaşına kadar uzatıldı. 5 senedir. Devam meselesi: Ailelere çocuk başına Devlet tarafından (Allocation Familialen) denilen muayyen bir tazminat verilir. İki çocuktan başlar. Yılda 40 ilâ 60 bin frank kadar tutar. Eğer çocuklar okula devam etmezlerse bu tahsisat kesilir. Ceza hapse kadar gidebilir.

Çocuk 11-12 yaşında İlk Okulu bitirince 15 yaşına kadar 4 senelik yardımcı kurslara (cours complementaires) devam ettirilir. Veya Koleje veya. Liseye veya teknik bir müesseseye gider.

İlköğretim işlerini kazada (İlkokullar Müfettişi) yürütür. Nahiye merkezlerinde de (İlkokullar Müdürü) vardır. Beaune'daki Müfettişin bölgesine 7 Nahiye dâhildir. Bu 7 nahiyede 132 komün vardır. Bunlardan 128 nde İlkokul vardır. 4 ünde yoktur. Bunlar diğer komünlere çok yakın olduklarından öğrencileri komşu komünlerdeki okullara gider. Küçük- komünlerde de 5 sınıflı tek öğretmenli bir okul vardır. 12 çocuğa kadar bir okul yaptırılıyor. Bölgede 327 öğretmen vardır. Bunların bütün personel ve büro işleriyle İlkokullar Müfettişi meşgul olmaktadır. Öğretmenler maaşlarını Devlet bütçesinden alırlar. Lojman tahsisatı komün tarafından ödenir. Okuyan çocuk sayısı artmaktadır. 1950 de 4761 iken 1958 de 8027 olmuştur. Doğum fazlalığından. Devamsızlık yoktur.

İnşaat işleri: esas itibariyle komünün vazifesidir. Şehir ve köyler farksızdır. Devlet ve Vilâyet te yardım eder. Zengin komünlere % 60, fakir1 komünlere % 80 nispetinde. Komün bir hususi mimar bulur, okulun plânını yaptırır. Vilâyette toplantı yapılır. Toplantıda kabul olunursa programa alınır. Devlet ve Vilâyet yardımları da komüne verilir. Komün de ihalesini yapar.

Kaymakamla münasebet yok gibidir. Yalnız okul inşaat işlerinde işbirliği yapılır. Bütün köylerde okul inşa edilmiştir. Yeni inşaat işi kalma-

mıştır. Tamir ve tevsi işleriyle uğraşılıyor. Devletçe kabul edilen tip plânlar vardır. Fakat komünler bu plânlarda tadilât yapabilirler. Lojman komün tarafından sağlanır. Eğer bina yoksa öğretmene kira tazminatı verilir.

Orman işleri:

Ziraat Vekâletine bağlı (Orman Umum Müdürlüğü) vardır. Vilâyetlerde (Orman Muhafaza Müdürlüğü) kazalarda (Orman Müfettişliği), ormanlarda da (Orman Bölge Şeflikleri) vardır. Onların emrinde de 3-4 adet (Orman Muhafaza Memuru) vardır.

Teşkilât devlet ormanları, komün ormanları ve umumi müesseseler ormanları ile meşgul olur. Komün ormanlarına baktıklarına karşılık bu orman istihsal atı satışlarından Devlete °/c 6 bir hisse verilir. Gelir olmazsa hiçbir şey ödenmez. Hususi ormanlar, devlet ve komün ormanlarının toplamından daha çoktur. Komünlere ihtiyaçları olduğu zaman veya satış için orman idarelerinin müsaadesiyle kesim izni verilir. Senede bir defa Orman Muhafaza Müdürünün iştirakiyle mâliyece satış yapılır. Tahsilât tahsil memuru tarafından komün hesabına geçirilir.

Orman idaresi işletme şeklinde değildir. Devlet bütçesi içindedir. Orman suçları çok azdır. Kaçak ağaç kesimi ve arazi açmak yoktur. Bütün orman sınırları tespit edilmiştir.

Belgrad bölgesindeki orman miktarı

Cinsi	**Hektar**
Beaune bölgesinin umumi alanı	250.700
Devlet ormanları	7.400
Komün ve U. Müesseseler ormanları	21.200
Özel ormanlar	32.800
Ormanlar toplamı	61.400

Ormanın bütün alana nispetince 24 tür. Beaune bölgesinde yıllık yağış. 730 milimetredir.

Orman yangınları umumiyetle az oluyor. Cenupta Pirene ve Provaes bölgesinde dalıp. çok turistlerin çok geldikleri bölgelerde olur. İdari makamlar, komünler ve orman idaresinin müştereken çalışmasıyla söndürü-

lür. Gözetleme kuleleri, orman yolları, nakil vasıtaları ve vilâyet, komün ve orman itfaiyeleri işleri çok kolaylaştırmıştır.

Ziraat Okulu:

Beaune merkezinde (Beoune şarapçılık ve ziraat okulu) adiyle bir okul vardır. İlkokuldan sonra iki devrelidir. İsteyenler iki sene tahsil görüyorlar, arzu edenler 5 senelik kolej tahsili görüyorlar. Sanat Okulları gibi. Hem nazari, hem ameli bilgiler veriyor. Kolej mezunları yedek subay olabiliyorlar. 2 senelik bir hazırlıktan sonra yüksekokullara da gidebiliyorlar. Bu okuldan Fransa'da 40 tane vardır. Burada ayrıca bir senelik (Bağcılık ve Şarapçılık İhtisas Şubesi) var. Başka okullardan gelip burada bu konuda ihtisas görüyorlar.

Okul yatılıdır. 50 öğrencisi vardır. 10 dönüm kadar uygulama bahçesi, ayrıca 10 hektarlık üzüm bağı vardır.

Ticaret Odası:

Beaune'da Ticaret Odası vardır. Ticaret işleri daha ziyade şarapçılık etrafında temerküz ediyor. (Amenajman) yani sanayileşme istenmiyor. Bizim işimizi bozar diyorlar. Bütün faaliyet şarapçılığı geliştirmek etrafında toplanıyor. Trenlerde tenzilât, gümrük resminde tenzilât, ambalajların etiketlenmesi gibi ihracatı teşvik edici tedbirler isteniyor.

Adliye:

30 seneden beri adli ıslahat düşünüyormuş. Nihayet 1958 de yapılmış. Eskiden nahiyelerde (Sulh Hâkimi) vardı. İhtilalle beraber kurulmuştu. 1958 adli inkılabında bunlar kaldırıldı. Kaza merkezlerinde birer (Bidayet Mahkemesi-Tribunal d'Instance) bırakıldı. Tek hâkimli, sulh hâkimi yetkisinde. Hukuk bakımından 300 000 frank, ceza bakımından yalnız kabahatlere (Bir aylık hapis ve 100000 franklık para cezasına kadar davalara) bakıyor. Kazadaki teşkilât bu kadardır.

Vilâyette (Asliye), (İstinaf), ve (Ağır Ceza) mahkemeleri ve (Müddei Umumisi) ve (C. Savcısı) vardır. Kazadaki dâvalara C. Savcısı yerine polis komiseri girer ve onun namına Hukuku Umumiyeyi müdafaa eder. C. Savcısı isterse kendisi de gelebilir.

Kaymakamların, komünlerin hiçbir ceza verme yetkileri yoktur. Memurin Muhakematı yoktur. Ancak memurlar hakkında şikâyet vaki olur-

sa usulen önce idari merciler tarafından tahkikat yapılır, sonra adliyeye verilir. Kazada ceza davaları haftada 100-120, hukuk davaları 30 kadar oluyor. Nahiyelerden sulh hâkimlerinin kaldırılmasının başlıca sebebi budur. Hâkimler boş oturuyorlardı. Suçların azalmasında maarifin de çok faydası olmuştur. Vatandaşlar neyin suç olduğunu, neyin olmadığım öğrenince suç olan işleri yapmaktan çekiniyorlar. Başlıca ceza davaları trafiğe aykırı hareket, örf ve âdete aykırı harekettir. Şarabın suç işlemeye pek tesiri yoktur. Çünkü umumiyetle az içiyorlar. Bilhassa gençler spor yapıyorlar. Başlıca hukuk davaları: kira davaları, ortakçılık davaları» hayvan alım-satım davaları, borç ödeme davalarıdır.

Vilâyeti: Merkezinde İnceleme:

13 Mayıs - 22 Mayıs:

Valilik:

Napolyon tarafından ihdas edilmiştir. Ondan önce kralların (Intendant) lan vardı. Valinin iki yetkisi vardır: Hükümetin mümessili, mahalli idarelerin vasisi.. Hükümet mümessili sıfatıyla yetkilerinin azaltılıp çoğaltılması teknik bir iştir. Komünlerin vasisi sıfatıyla yetkilerinin azaltılıp çoğaltılması siyasi bir iştir.

Eskiden Dâhiliye Vekâleti (İmparatorluk Vekâleti) idi. Yetkisi çok genişti. Buna muvazi olarak Valilerin yetkileri de çok genişti. Zamanla teknik ilerledi. Teknik servisler ihdası mecburiyeti hâsıl oldu. Sağlık, Nafia gibi teknik Vekâletler ihdas edildi. Böylece Dâhiliye Vekâletinin, dolayısıyla Valilerin yetkileri azaldı.

Mahalli idarelerde de liberal bir sistem hâkimdi. Harpler, krizler valilerin yetkilerinin çoğaltılmasını icap ettirdi. İktisadi görevler verildi. Nüfus artması, ihtiyaçların çoğalması, mahalli idarelerin gelirlerinin az gelmesine sebep oldu. Devletten yardım istediler. Bu zaruret ve Valilerin vasi olarak yetkilerinin arttırılmasını icap ettirdi.

Genel Müfettişlikler:

İktisadi, mali ve teknik zaruretten doğdu. 1923 de P.T.T. Bölge İdaresi kuruldu. 1932 dünya krizinden sonra Ticaret ve Sanayi Odaları Birlikler haline getirildi. Böylece bölgesel alana şamil teknik servislerle Valiler arasında ihtilâflar çıkmağa başladı. 1940 da Fişi Hükümeti, nizamı

ammeyi muhafaza ve iktisadi vazife ile Bölge Valileri ihdas etti. Dögol dönünce bunların yerine (Cumhuriyet Komiserleri) ihdas edildi. 1946 da bunlar da kaldırıldı. 6 ay sonra 1947 de millî emniyet ve iktisadi zaruret sebebiyle ayni yetkilerle Genel Müfettişlikler ihdas edildi.

Valiler arasındaki ihtilâfları hal, Vilâyetlerin polis personel ve malzeme ikmaline yardım, mühim hallerde askeri kumandandan yardım talep etmek gibi yetkiler verildi.

Vilâyetteki Bürolar:

Vilâyette Valiye doğrudan doğruya bağlı bürolardan başka Üniversite rektörlüğü, Akademi Müdürlüğü, Jandarma Kumandanlığı, Sağlık Müdürlüğü, Defterdarlık, Şose ve Köprüler Mühendisliği, Ziraat Müdürlüğü, Orman Muhafaza Müdürlüğü müstakil bürolar halindedirler. Bunlar kendi Vekâletlerde yazışmalarını doğrudan doğruya yaparlar. Ancak Valilerle de iş birliği yaparlar.

Valinin bu teşkilâta mütenazır olarak (Özel Kalem) denilebilecek doğrudan doğruya emrinde geniş bir teşkilât vardır. Bu teşkilât, müstakil teknik teşkilâta paralel olarak Şube (Divisionlere ayrılmıştır. Şu şekilde:

A — Kabine:

Hususi kitabet, genel işler, emniyet ve sivil müdafaa, dokümantasyon, dava servisleri ihtiva eder.

B — Genel Sekreter:

Vali Muavini durumundadır.

Diğer şubeler:

I. ci Şube:

Seçim, cemiyetler, genel idare, genel polis, ecnebiler polisi, lojman,

sirkülasyon...

II. Şube:

Devlet, Vilâyet, Komün maliye işleri...

III. ncü Şube:

İçtimai yardım, Milli Eğitim, gayri sıhhi müesseseler, genel sağlık, tıbbi yardım işlerde meşgul olur.

IV. cü Şube:

Nafia hizmetleri (devlet, vilâyet, komün nafıaları), su işleri, elektrik ve gaz, yol, nakliyat, istimlâk, inşaat, iktisat, turizm, çalışma, ziraat, sanayi odası işlerde meşgul olur.

Bu Şubelerde kalabalık bir memur kitlesi vardır. Bu memurlar maaşlarını Dâhiliye Vekâleti bütçesinden alırlar.

Bu şubelerden ziyaret edebildiklerim:

IV. Şube (Nafia):

Bu şube Vali namına işin idari ve mali cephesiyle meşgul olur. Teknik bakımından nafıa mühendisleri müstakil çalışırlar. Bura ile ilgileri yoktur. Teknik ve idari işler tamamıyla ayrılmışlardır.

Köy meydanı (bayram yeri) açılması işine de yardım yapılıyor. Komünler arası yollar bakımından köylerle şehirlerarasında hiçbir fark yoktur. Ayrıca kır yolları, yani köyleri tarlalara bağlayan yollara da vardım yapılıyor. Devlet yollarıyla Nafia Vekâleti, Vilâyet ve Köy yollarıyla Nahiye Vekâleti meşgul oluyor. Benzin resminden merkezde toplanan fondan komün hisseleri komünlerin alanlarına göre paylaştırılıyor.

İnşaata yardım işleri: Devlet c/< 5 nispetinde yardım yapıyor veyahut faizi kolaylaştırıyor. Meselâ faizin yarısını devlet ödüyor. Köy ve şehir evlerinin inşaatı bakımından hiçbir fark yoktur. Şahıs plânını yaptırır, komün reisi vasıtasıyla vilâyet ürbanizm bürosuna gelir. Tasdik edilirse bankadan kredi verilir. Devlet yardımı inşaat bittikten sonra verilir. Diğer yardım şekli: Depo ve Konsültasyon Sandığı tarafından finanse edilen kiralık ucuz evler inşaat şirketinin yaptırdığı evlerdir. Banka bundan % 1 bir faiz alıyor... Ayrıca tamirat işlerine de yardım yapılıyor. Zaruri tamirat için % 40, lüks tamirat için c/o 10 nispetinde...

Turizm: 19. cu asırda meşgul olunmağa başlandı. Başlıca mevzu şatolar ve kiliselerdir. Tarihî abidelerin bir listesi vardır. Sahipleri tamir edemez, satamaz, şahsi işlerinde kullanamaz. Buna karşılık Devlet tamir ve bakımına yardım eder. Dini binalar komünlerin malıdır. Tamir

sırasında masrafların yansım Devlet, dörtte birini Vilâyet, dörtte birini de komün öder.

Zirai meskenlerin ıslahı: kanunu vardır. Şahıs Valiye müracaat eder. Vali (Jenirüral Mühendisi) ne havale eder. Mühendis inceler, valiye verir. Bir komisyon müracaatları inceler. °/c 50 ye kadar meccani yardım yapılır. Kabul edilince mühendis ilgiliye bir yazı yaparak işe başlamasını bildirir. İlgili iki yıl içinde işi bitirerek faturasını gönderir, devlet te yardımı öder. Ayrıca kredi isterse meccani yardımı alamaz. Ekseriyet krediyi tercih ediyor. Çünkü yardımın muamelesi çok uzun sürüyor. Kredi, (Zirai kredi sandığı) tarafından verilir. Krediler, uzun, orta, kısa vadeli olur. Uzun vadeliler 10-15 senelik, % 3 faizli, ikametgâhlar içindir. Orta vadeliler 5 senelik, % 6 faizli, zirai malzeme temini içindir. Kısa vadeliler 9 aylık veya bir senelik, % 6 faizli, gübre tohum vs. temini içindir. Bu işler doğrudan doğruya köylü ile banka arasındadır. Vali ve kaymakamın hiçbir rolü yoktur.

Zirai sigorta da vardır.

II. Şube (Mali işler):

Defterdarlığa muvazi şube (division) dur. İta amirliği dolayısıyla Valinin sorumluluğu olmadığı gibi, masraf tahakkuk memurlarının da sorumluluğu yoktur. Nakdi sorumluluk yalnız Defterdara aittir.

Askeriye, maliye, nafıa, jenirüral, lise, orman, üniversitenin olağanüstü masrafları için ita amirliği yetkisi kendi daire reislerine aittir.

Vilâyet bölgesinde 717 komün vardır. 36 Tahsil Memuru (percepteur) vardır. Köy tahsil memurları ayda bir defa komünlerini dolaşırlar, tahsilât yaparlar.

Defterdarlık:

Ayrı bir binada ayrı ve büyük bir teşkilattır. Vali ile tamamıyla müsavi yetkilere sahiptir, tahakkuk memurlarının sorumluluğu yoktur. Ödevine evrakında imzaları da yoktur. Devlet, Özel İdare Komün muhasebeleri burada görülür.

İl Genel Meclisi:

Nüfusu ne olursa olsun her Nahiye bir Genel meclis azası seçer. Büyük şehirler sırf seçim bakımından birkaç nahiyeye ayrılabilirler. Meselâ

Dijon 4, Beaune 2 nahiye sayılıyor. Vilâyetin 37 nahiyesi vardır. Genel meclis azası sayısı da bu kadardır.

Umumiyetle seçimler valinin maiyetinde seçim bürosu tarafından idare olunur, itirazlar idari mahkemelere yapılır. Seçimde esas, iki türlü çoğunluktur. Birinci turda mutlak çoğunluk elde edilmezse ikinci turda nispi çoğunlukla yetinilir.

Mebus seçimi kazalar itibariyledir. Seçim 6 senelik için yapılır. Senatörler 9 seneliktir. Her 3 senede üçte biri tazelenir. Senatörler, Belediye, Genel Meclis azalan ve Mebusların bir araya gelmesiyle kurulmuş bir heyet tarafından seçilir. Her vilâyet için 2 Senatör seçilir. Genel meclis azalan da 6 senelik için seçilirler.

Üçüncü Kısmı

Paris'te ikinci inceleme

ve Yurda Dönüş

23 Mayıs — 4 Haziran 1959:

Paris'e dönüşümüzde Müzeleri ve şehri gezip görmemiz için daha geniş zaman bırakıldı. Resmi olarak (Arşiv Dairesi), (Devlet Şurası), (Prodüktivite Genel Komiserliği), (Modernizasyon ve Ekipman Genel Komiserliği) ziyaret edildi. Ayrıca Paris'te (SIMCA) otomobil tesisleri ile Marsilya'da Liman ve Petrol tasfiye hanesi gezildi.

Arşiv Dairesi:

Arşivler iki türlüdür: Devlet arşivi, Vilâyet arşivleri.. Tasnif usulü dokümanların geliş sırasına göredir, tarih tetkikçileri de gelip arşivlerden istifade etmektedirler. 1931 de çıkan bir kanunla bütün Vekâletler arşivlerini buraya vermeğe mecburdurlar. Yalnız Harbiye Vekâleti, Devlet Şurası ve Temyiz Mahkemesi arşivlerini kendileri tutarlar.

İki tarafa dönen dolaplar sayesinde dolabın önünü ve arkasını kullanmak mümkün oluyor. Yangın tehlikesi dolayısıyla içeride aydınlatma ve sigara yasaktır. Arşivler bir yerden bir yere ray üzerinde giden bir tabla vasıtasıyla nakil olunuyor. Gündüz incelemek mümkündür. Ziyaretimiz sırasında 1500 kişi içeride arşiv incelemekle meşgul idiler. Eve götürmek yasaktır. Eskimiş ve yıpranmış kâğıtların ıslahı yapılıyor, iki tarafından selüloz yapıştırılmak suretiyle bir çeşit sandviç haline getiriliyor.

Devlet Şurası:

Orta zamanlarda Krala yardım için etrafında bir komisyon vardı. Buna (Kral Şurası) — (Conseil de Roi) deniyordu. Fransız İhtilâli bunu kaldırdı. Napolyon yeniden (Devlet Şûrası = Conseil detat) olarak ihdas etti.

Devlet Şûrası evvelâ bir mahkemedir. Sonra Devletin teşrii ve İdarî faaliyetlerine yardım eden bir müessesedir. Kanun ve Kararname tasarıları hakkında mütalâa, beyan eder. Devlet Şûrası küçük tadiller görmekle beraber her devirde vazifesine devam etmiştir. Esas prensibine halel gelmedi.

Vilâyetlerdeki bölgesel İdarî Mahkemeler eski (Vilâyet İdare Heyetlerinin devamıdır. Yavaş yavaş İdarî Mahkemeler haline geldiler. Devlet Şûrası (İstinaf) mahiyetini aldı (1953 yılında). Böylece Devlet Şûrası yükten kurtuldu.

Devlet Şûrası kararlarının müeyyideleri (İptal) ve (Tazminat) tır.

Millet Meclisi seçimlerini Meclis kendisi kontrol eder. Genel Meclis ve Komün Meclisi seçimlerini idari mahkemelerden sonra Devlet Şûrası kontrol eder.

Devlet Şûrasının, kontrolü dışında kalan muameleler (Hükümet Tasarrufları) (Les actes du Gouvernementdır. Hükümetle Meclis arasındaki münasebetlerle, Hükümetle diğer Hükümetler arasındaki münasebetler gibi... Esas olarak muamelelerin her sahasına giriliyor. Ancak fiiller üzerinde değil Saikler (motifs) üzerinde duruluyor.

Devlet Şûrasında 4 tane de kadın aza vardır.

Prodüktivite genel Komiserliği:

İktisat Vekâletine bağlıdır. 1954 de kuruldu. Gayesi esas itibarıyla hususi sahada (nakliye, sanayi, ziraat sahasında) istihsal teşviktir. Teknik yardım yapmaktan, metot tarif etmekten ibarettir. Diğer vekâletler ve amme müesseselerine de yardım yapılıyor. Taylorizm ve fayolizm prensiplerinden istifade olunuyor, işler basitleştiriliyor. Fayolizmdn 5 prensibi: İdare etmek, önceden görmek, teşkilâtlandırmak, kumanda etmek, koordine etmek, kontrol etmek demektir. Bir servisin nasıl teşkilatlandığın incelemenin çok faydası vardır. Meselâ: hiyerarşik kademelerde fuzuli merciler vardır. Bunlar kaldırılabilir. Muhtelif servisler gruplaştırılabilir. Vazifelerin basitleştirilmesi lâzımdır. Evvelâ personel, bilhassa idari per-

sonelle meşgul olunur. Sonra binalar meselesi mühimdir. İnşaat, tip plânlara göre yaptırılır. Her zümre memur için birer tip büro kuruluyor. Malzeme meselesi de önemlidir. Elle yazı yerine makine ile yazı (mecanisation) alıcı makinalar kullanma iyi bir usuldür. Dokümanların kopyalarının çıkarılması merkeziyetle idare olunursa daha verimli oluyor... Normalizasyon da önemlidir. Yazılan belli bir formüle göre yazmak demektir... Halkın kabulü meselesi de önemlidir. Servis daireleri arasında kaybolmasını önler.

Teşkilâtı kurarken şahsa göre değil, bitaraf olarak kurmak lâzımdır. Bunu »yaparken de psikolojikmen servisin (collaboration)u bakımından bu reformu memurun kendisi bulduğu hissini ona vermek lâzımdır. Hususî faaliyetlerde memurlara randıman primi veriyorlar; resmi faaliyetlerde de bunun ihdası uygun olur. Evvelâ servisin iyi işlemesi lâzımdır, ekonomi ondan sonra gelir.

Modernizasyon ve Ekipman Komiserliği:

Esas itibariyle Başvekâlete bağlıdır. Bazen Devlet Vekâletine, bazen da bugün olduğu gibi Ekonomi ve Ticaret Vekâletine bağlanır. 1946 da kuruldu.

Gayesi millî bir modernizasyon ve ekipman plânı yapmaktır. Birinci plân harbin tahribatını tamir, eskimiş olan ve eski istihsal vasıtalarını yenileştirmektir. Bu plân 1953 e kadar sürdü. İkinci plân 1954-1957 devresidir. Birinciden daha geniş umumi bir inkişaf plânı idi. Ziraat istihlâk sanayii lojman inşaatı işlerini içine alıyordu. Toprağın amenajmanı plânı ile bu plânı birbirine kaynaştırmak mecburiyeti hâsıl oldu. Böylece memzuç bir plân hazırlandı. Ayni karakteri haiz olan iller birleştirildi. Plân, faaliyet ve malzemenin koordinasyonudur. Bu plânlarda daha çok, az gelişmiş bölgeler ele alındı. Gelişmiş bölgelerde de problemler var. Bu plânlar her bölgenin millî inkişafa azamî iştirakini sağlamak için hazırlanmışlardır. Devlet plânı kâfi değildir, mahallî plânlar da lâzımdır.

Turistik Ziyaretler:

Resmî ziyaretler ve incelemeler arasında turistik ziyaretler ve geziler de yapıldı.

Beaune'da :

Cos de Vougeot) şatosunda (Tastevin Şövalyelerinin (Rotary Club) şerefine verdikleri şarap ziyafet ve eğlencelerinden birinde bulun-

dum. Gaye, şarabın methiyesi ve böylece satışını teşviktir. Yine (Şarap Müzesinde de bir ikram yapıldı. Burada da (Fransız Şarap Elçiliği) cemiyeti ayni işlerle meşgul oluyor. (Michelin) turizm şirketinin her bölge için bastırdığı turistik kitaplardan birinin kılavuzluğu ile bir pazar günü, bölgede otomobil gezintisi yaparak (Cormatin Şatosu) nu, (Cluny Manastırı) m ve daha bazı turistik şato ve manzaraları gördük. (Güzel Sanatlar) ve (Etnografya) Müzelerini de ziyaret ettim. Burgonya Düklerinin veziri olan (Rollin) tarafından inşa ettirilen ve onun vakıfları ile idare edilen (Düşkünler Evi—Hotel-Dieu) ni, ziyaret ettim. Ayrıca (İtfaiyeciler Bayramı), (Esirlere Madalya Verme Töreni), (Mütareke Bayramı) gibi törenlere katıldım.

Dijon'da :

(Dijon Müzesini ziyaret ettim. (Kahraman Filip) ile oğlu (Korkusuz (Janam 15. nci asrın şaheserlerinden olan (Mezarları)m gördüm. Hiç makasçı kullanmadan (Merkezden Elektrikle idare edilen demiryolu) sistemini gördüm.

Paris'te :

(Versay Şatosu) nu, mühim şahısların, defnedildiği (Panteon) u. Kuzey Afrikalıların inşa ettirmiş oldukları (Camiyi, (Monbard) lı tabiat âlimi (Buffon) un ihya ettiği (Nebatat Bahçesi) ni ve (Hayvanat Müzesi) ni, meşhur (Eyfel Kulesi) ni, Eyfel kulesinin birinci katı ile ayni yükseklikte olan Paris'ten 100 metre yükseklikte (Sacre- Coeur Kilisesini, Josefin'in malikânesi olan (Malmaisonu gördüm. Televizyonda konuşturulduk. (Le Monde) gazetesi muhabiri bir röportaj mülâkatı yaptı.

2 Haziranda Paris'ten Marsilya'ya ve 4 Haziranda da oradan vapura binerek altı gün yolculuktan sonra çok özlediğimiz vatanımıza tekrar kavuştuk.

Hulâsa

12 gün yolculuk ve 49 gün Fransa'da ikametle geçen 61 günlük tetkik seyahati bizim için çok faydalı oldu. Görüş ufkumuz iki misli genişledi. Bütün meslektaşlarına da benzer seyahatler temenni ederim. Bu seyahatte edindiğim intihalardan kanaatimce memleketimizde uygulanması gerekenler şunlar olabilir:

A — Köy İdaresinde:

Yukarılarda da sırasında belirttiğim gibi Fransa'da kanun bakımından (Köy İdaresi) ile (Şehir İdaresi) arasında bir fark yoktur. Bizde de hiç olmazsa bu fark asgariye indirilmelidir.

Şöyle ki:

1 — Gelir ve Vazifeler bakımından bu fark tamamıyla kaldırılmalıdır. Gerek demokratik icaplar, gerekse realitelere uymak bakımından.

2 — Köy muhasebesi düzene konulmalıdır. Yani tahakkuk memuru ve ita âmiri ile tahsil memuru ve muhasip birbirinden ayrılmalıdır. Fransa'daki gibi bizde de (Bölge Muhasebecileri) ihdas olunmalıdır. Maliye Vekâleti bu külfete katlanmalıdır. Bunların maaşları yarı yarıya köylerle devlet arasında paylaşılabilir. Devlete bir külfet olur amma köylere getireceği faydalar da çok büyük olur. Şu faydalar hasıl olur: a) Gelirler kaybolmaz, b) Muhtarlar bilhassa tahsilât müşkülâtından kurtulurlar,

c) Masraflarda suiistimal olmaz, ç) Şikâyetler azalır, d) İdarî Vesayet iyi işlemiş olur.

3 — Bir (Köy Yolları Kanunu) çıkarılmalıdır. Köy yolları için gelirler tanınmalı, bu gelirler yoldan başka hiçbir yere sarf edilmemelidir. Nafıa Vekâleti teşkilâtı kazalara kadar yayılmalıdır. (Kaza Fen Memurluğu) ihdas edilmeli, bunlar bölgelerinin köy yolu programını yapıp bu program dâhilinde inşaata girişmelidirler. İmeceler bugünkü verimsiz durumdan kurtarılmalı, bunun için mahsup işlemi bu fen memurlarının verecekleri listelere göre yapılmalıdır.

Belediyeler de kendilerini komşu köylere bağlayan yolların kendi hudutlarında kalan kısımlarını yapmalıdırlar1.

4 — Kaymakamlara, mecburî işlerini yapmayan muhtar ve ihtiyar meclisleri yerine kaim olarak bu işleri yaptırma ve masraf ödetme yetkisi (ikame) verilmelidir.

5 — Belediye Meclislerine paralel (Köy Meclisleri) ve (Köy Encümenleri) ihdas edilmelidir.

6 — (Köy Birliklerinin kuruluş ve işleyişini kolaylaştırıcı ve teşvik edici hükümler vazedilmelidir.

7 — (Obalar) a bir hak tanınması düşünülebilir.

8 — Köy Tüzel Kişilikleri de (İstikraz) yapabilmelidir. Maliye Vekâleti bunlara avans verebilmelidir.

B — Umumi İdarede:

1 — Tahrirat Kâtipliği: (Tahrirat Başkâtipliği)veya (Kaymakam Muavinliği) unvanın haiz olmalı, lise ve meslek okulu veya kurs mezunu olmalıdır. Kendisi kaymakam muavini ve kaymakamın tabiî vekili statüsünde bulunmalıdır.

2 — İdarî Vesayet: Köylerin kaymakam tarafından kontrolünün Özel İdare Memurları vasıtasıyla yapılmasından vazgeçilmelidir. Dâhiliye Vekâleti tarafından doğrudan doğruya tahrirat kâtibi yanında bir (Mahallî İdareler Memurluğu) ihdas edilmelidir. Hatta vazifeleri çok azalmış ve fuzulî birer teşkilât haline gelmiş bulunan Nahiye Müdürlükleri kaldırılarak kaza merkezinde • bu görevle görevlendirilebilirler ve gezici olarak çalıştırılabilirler.

C— Turizm Konusunda:

Turistik Bölgeler tespit ve ilân edilmelidir. Buralarda daha fazla ziyaretçi temini bakımından mahallî idarelerle Turizm Vekâleti işbirliği yapmalıdır. Memleket içindeki tarihî ve eski eserlerin hiç olmazsa tahribi süratle önlenmeli, yer altında olanlar meydana çıkarılarak restore edilmelidir.

Turistik kılavuz kitapları hazırlanmalıdır.

D — Müteferrik:

Gönüllü İtfaiyeciler teşkili, her sene bir yerde itfaiyeciler bayramı yapmak, her köy ve belediyede bir şehitler abidesi tesisi, köy ve belediyenin tarihçesi, köy evleri inşaatı için de bilhassa ziraat bankası tarafından kredi verilmesi temenni olunur.

Seyahatin İkinci ve Üçüncü Kısmında Tanıdığım ve Tetkikimize Yardımları Katılan Kıymetli Şahsiyetler:

Tanışma sırasına göre:

1 — Monsieur Fenot	Beaune kaymakamı			
2 — Mm	»	»	»	eşi
3 — M. ve Mme Demange	»	»		kayınpeder ve validesi

4 —	M.	Montangerand	» Tahrirat başkâtibi.
5 —	»	Latour	Genel meclis azası ve Düşkünler Evi İdare Heyeti Reisi
6 —	»	Morris	(Cöte d'Or) Valisi ve Genel Müfettiş
7 —	»	Lalle	Mebus.
8 —	»	Florentin	Genel meclis azası
9 —	»	Ferrand	Vilâyet genel Sekreteri.
10 —	»	Moingeant	Beaune Ticaret odası reisi
11 —	»	Desangle	» Belediye Genel Sekreteri
12 —	»	Jean Bouheg	Senatör (Türkiye ye gelmiş)
13 —	»	Ph. Trinquet	Beaune Ziraat Okulu müdürü
14 —	»	Veron	» Hâkimi
15 —	»	Cateland	» Orman Müfettişi
16 —	»	Blanc ve eşi	(Cöte d'OR) Valisi kabine Md.
17 —	»	Royer	» 4. Şube Md.
18 —	Lamoure		» 2. » »
19 —	M. Lamy		Montbard kaymakamı
20 —	»	Barthelmy	Vilâyet Polis personel ve Malzeme (C.A.T.I.E) Md.
21 —	»	Moniot	Defterdar muavini
22 —	»	Jaquenot	Beaune Belediye Reis muavini
23 —	»	Braibant	Paris Arşiv dairesi U. Md.
24 —	»	Gazier	Devlet Şûrası genel sekreteri
25 —	»	Binot ve M. Bachelier	Dahiliye V. Personel M.

Yer darlığı yüzünden hepsini alamadığım kıymetli Fransız şahsiyetlerine gerek istirahatimiz, gerekse bilgi edinmemiz hususunda bize ve memleketimize karşı göstermiş oldukları çok yakın alâkadan dolayı şahsım ve arkadaşlarım adına teşekkür etmeyi borç bilirim.

SİVİL MÜDAFAA BAKIMINDAN İMAR PLÂNLARI VE MÜHİM BİNA VE TESİSLER

Yazan:

Sadık A R T U K M A Ç

9 Haziran 1958 tarihli ve 7126 sayılı «Sivil Müdafaa Kamunun (1) 15 inci maddesi : «Hassas bölgelerde muhtelif silah ve vasıtaların tesirlerine karşı şehir ve kasabalarda sivil müdafaa bakımından şehir plânlarının tertip, tanzim ve tadili hususlarıyla mühim bina ve tesis yer ve şekillerinin seçilmesinde ve koruyucu her cins sığınak tipleri, bunların nerelerde, ne suretle ve kimler tarafından inşa ve istimal olunacağı, bakım ve muhafazaları, inşa masraflarının nasıl karşılanacağı bir nizamname ile tayin ve tespit olunur.» hükmünü ihtiva etmektedir. İşte bu hükme istinaden, 9 Haziran 1959 tarihli ve 4/11715 sayılı İcra Vekilleri Heyeti Kararı ile «Sivil müdafaa bakımından şehir ve kasaba planlarıyla mühim bina ve tesislerde tatbik olunacak esaslar hakkında nizamname» meriyete konulmuştur (2). Bu nizamname, imar plânlarının ve her türlü inşaatın yapılmasında, İmar Nizamnamesi ile birlikte uygulanacaktır (3).

Konumuzun ve nizamnamede istihdaf edilen gayenin anlaşılabilmesi için, evvelemirde sivil müdafaa ve hassas bölge mefhumlarının izahına lüzum vardır.

Sivil Müdafaa: yurt aleyhine müteveccih düşman faaliyetlerine, tabiî afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgarî hadde indirilmesi, hayatî ehemmiyeti haiz her türlü resmî, hususî tesis ve teşekküllerin korunması ve faaliyetlerinin idamesi, tamir ve ıslahı, harp gayretlerinin sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisinin emniyet ve maneviyatının muhafazası için alınacak tedbir ve faaliyetlerdir.

Hayatî ehemmiyet ve hususiyetlerinden dolayı düşman faaliyetlerine bilhassa hedef olabilecek şehir, kasaba ve mevkilerle tesisler ve tabiî afet-

---

(1) Resmî Gazete: 13/6/1958- No: 9931.
(2) Resmî Gazete : 6/7/1959- No: 10245.
(3) Bakınız: Nizamname madde 16.

lerin muhtemel tehditlerine maruz bölgeler, öncelikle sivil müdafaa mecburiyet ve mükellefiyetine tâbi tutulurlar.

Sivil müdafaa mecburiyet ve mükellefiyetine tâbi yerlere «hassas bölge» tabir olunur (4).

İnceleme konusu yaptığımız mezkûr nizamname; hassas bölgelerde muhtelif silah ve vasıtaların tesirlerine karşı, sivil müdafaa bakımından, şehir plânlarının tertip, tanzim ve tadilleri hususları ile mühim bina ve tesislerin yer ve şekillerinin seçilmesinde tatbik olunacak esasları tanzim etmektedir. (5).

Nizamname; biri süre müdafaa bakımından şehir ve kasaba plânlarının tertip, tanzim ve tadillerine, diğeri mühim bina ve tesislerde tatbik olunacak usullere ait olmak üzere iki ana hükmü ihtiva eylemektedir.

I. Sivil müdafaa bakımından şehir ve kasaba plânlarının tertip, tanzim ve tadilleri

Mevzua vuzuh verebilmek için, evvelâ imar plân ve iskân bölgesi mefhumlarının izahı ve bilahare nizamname hükümlerinin incelenmesi uygun olacaktır.

A) İmar plânı ve iskân bölgesi mefhumları

İmar plânı, şehir ve kasabaların civarıyla birlikte bütününe ait olarak hazırlanmış olan «nâzım plândır veya buna göre yapılmış «tatbikat plânıdır. Şu halde 6785 sayılı İmar Kanunu ve Nizamnamesi ile diğer kanun ve nizamnamelerde bahsedilen imar plânı tabirinden, nâzım plân veya tatbikat plân anlaşılacaktır (6).

Nazmı plân; hâlihazır haritalar üzerine çizilen ve ticaret, sanayi ve ikamet bölgelerini ve yeşil sahaları, iskâna müsait, iskâna gayri müsait, veya iskâna müsaade edilmeyen bölgeleri, iskân bakımından kesif veya seyrek mıntıkaları, topografik hususiyetlerden faydalanma hususlarım, münakale sistemlerini ve bu gibi ana hatları göstermek suretiyle arazi parçalarının kullanma şekillerini tespit eden ve bir rapora istinat eyleyen bir plândır (7).

---

(4) 7126 sayılı kanunun 1 inci ve 2 nci maddelerine bakınız.
(5) Nizamnamenin 1 nci maddesine bakınız.
(6) Bakınız: imar Nizamnamesi madde 19.
(7) Bakınız: imar Nizamnamesi madde 21.

Nâzım plânın hududu, en az belediye hudududur. Nâzım plân, İmar Kanununun 47 nci maddesine göre tayin edilecek mücavir sahaları da ihtiva eder (8).

Tatbikat plânı ise, varsa kadastro vaziyeti de işlenmiş hâlihazır haritalardan alınacak kopyaları üzerinde, nâzım plân esaslarına göre çizilir. Bu plân; yol, yapı adası vesait muhtelif bölgelerin detayları ve inşaat nizamlarını ve tatbikat için lüzumlu malûmatı gösterir. Tatbikat ve parselasyon haritalarının tanzimine esas olur (9).

İmar plânında; bir taraftan mevcut şehir ve kasabayı bugünkü şartlara ve ihtiyaçlara uygun hale getirmek yani ıslah etmek ve diğer taraftan da inkişaf sahaları üzerinde gelişme bölgeleri kurmak gibi iki gaye * mevcuttur. Bu iki gayenin tahakkuk ettirilebilmesi için, mevcut şehrin ve yeniden kurulacak mahallelerin işgal edeceği arazinin haritasını yaptırmak lâzımdır. Bu yapılmadıkça imar plânı tanzim edilemez.

Diğer taraftan, imar plânı tanzim edildikten sonra, şehir veya kasabanın hâlihazır haritasının zaman zaman revizyona tabi tutulması da icap eder. Çünkü imar tatbikatı ilerlediği sırada, hâlihazır harita, hali sabık durumuna düşmüş olur (10).

İskân bölgesine gelince; imar hududu içerisinde inşaat yapmağa müsaade edilmiş bölgelere iskân bölgesi adı verilir. İskân bölgeleri doldukça, iskân dışı sahaların iskân sahası içine alınması mümkündür. Şu kadar ki, iskân hududu dışında kalan yerlerin; jeolojik, topografik veya diğer sebeplerle inşaat yapılmayacağı imar plânında tasrih olunmuş kısımlarında, hiç bir suretle yeni iskân bölgeleri ihdas edilemez. Diğer kısımlarda da, nâzım plânda tertiplenen iskân bölgeleri açılamaz (11).

Yeni sivil müdafaa nizamnamesi, iskân bölgesi bakımından, imar nizamnamesi hükümlerini tavzih etmektedir, denilebilir. Filhakika, bu nizamnamenin tatbikatında iskân bölgesi; imar Kanununa ve Nizamnamesine göre, üzerinde inşaat yapılmasına müsaade edilmiş olan sahalarla bu sahalar çevresinin içinde bulunan yol, park, yeşil saha ve otopark gibi üzerinde inşaat yapılamayan kısımları da ihtiva eden bir bütündür. İskân bölgeleri, müstakbel inkişaf sahalarını da içine alabilir (12).

---

8 Bakınız: İmar Nizamnamesi madde 18.
9 6785 sayılı İmar Kanununun 27 nci ve İmar Nizamnamesinin 22 nci maddelerine bakınız.
10 Bu hususta tafsilât için bakınız: Sadık Artukmaç; Türk İmar Hukuku. An kara 1957, sayfa: 109 ve devamı;
11 Bakınız: İmar Nizamnamesi madde 17 ve 49.
12 Bakınız: Nizamname madde 2/son.

B) İmar plânlarında göz önünde tutulacak esaslar

Nizamnamede, yeni yapılacak ve halen mevcut imar plânları ve tahliyeye tabi tutulacak yerler hakkında hükümler sevk edilmiştir.

a — Yeni yapılacak imar plânlarında şu hususlar göz önünde tutulacaktır:

1 — iskân bölgelerinin bir arada büyük satıhlar teşkil etmemesi için, bir şehir veya kasabanın esas iskân bölgesi; bin hektar civarında araziden fazla bir sahayı ihtiva edemeyecektir.

2 — Esas iskân bölgesi dolduğu takdirde, aynı şartlarla lüzumu kadar iskân bölgeleri kurulabilecektir. Bu bölgeler arasındaki en yakın mesafe, 250.000 ve daha fazla nüfuslu şehir ve kasabalarda on beş ve 250.000 den az nüfuslu şehir ve kasabalarda beş kilometreden az olamayacaktır. Şu kadar ki, topografik durum müsait olduğu veya mücbir sebepler icap ettirdiği takdirde bölgeler arasındaki mesafeler kısaltılabilecektir.

3 — iskân bölgeleri, lüzum ve icaba göre, dar iskân şeritleriyle irtibatlandırılabilecektir.

4 — Eğer iskân bölgelerinin dağılması neticesinde belediye hizmetlerinde ve nakliye masraflarında artışlar meydana gelmişse; bunları mümkün mertebe azaltmak ve bölgeler arası nakliyatta kolaylık sağlamak üzere, bölge plânlı ile imar plânlarında icap eden tedbirler derpiş edilecektir (13).

Yukarda 1-4 numaralarda belirttiğimiz esaslara göre hazırlanacak imar plânları; Millî Müdafaa, Dâhiliye, Nafıa ve imar ve İskân Vekâletlerinin salahiyetli mütehassıslarından müteşekkil bir heyet tarafından tasvip edilecek ve bilâhare plânların tasdik ve tatbiki muamelelerine tevessül olunacaktır (14).

5 — imar Nizamnamesine uygun imar plânları mevcut olmayan şehir ve kasabaların meskûn sahaları yapılacak imar plânlarında iskân bölgesi itibar olunacaktır. Bu sahalar bin hektardan az olduğu takdirde, imar plânlarında bin hektara iblâğ olunabilecektir (15).

6 — Her iskân bölgesi, yangın bakımlından, muhtelif üniteler halinde mütalaa edilecek ve bu üniteler arasında elli metre civarında aralıklar bı-

---

[13] Bakınız: Nizamname madde 2

[14] Bakınız: Nizamname madde 15.

[15] Bakınız: Nizamname madde 3.

rakılacaktır. Bu aralıklar dâhilinde yangın havuzları ve su ikmal noktaları tesis edilecektir. Artan kısımlar ise; yeşil saha, park, bahçe ve otopark olarak kullanılacaktır. Bahis konusu ettiğimiz bu aralıklardan, hiç bir suretle inşaat yapılamayacaktır.

Mezkûr üniteler; yol şebekelerini, seri tahliye ve kurtarma ameliyelerini en iyi şekilde sağlayacak bir sistem dâhilinde tertiplenecektir'. (16).

7 — Bitişik inşaat cephelerinin yalnız bir istikamette tertip edilmelerine ve yetmiş beş metreden fazla devam etmemelerine dikkat olunacaktır (17).

b — Hâlen mevcut imar plânlarında yapılması gereken işler şunlardır:

1 — Yukarıda (a) bendinde belirttiğimiz veçhile, bir şehir veya kasabanın esas iskân bölgesi; bin hektar civarında araziden fazla bir sahayı ihtiva edemeyecektir. Şu kadar ki esas iskân bölgesi dolabilir. Bu takdirde aynı şartlarla ve icap ve lüzuma göre, diğer iskân bölgeleri de kurulabilecektir. Bu bölgeler arasındaki en yakın mesafe, 250.000 ve daha fazla nüfuslu şehir ve kasabalarda on beş ve 250.000 den az nüfuslu şehir ve kasabalarda beş kilometreden az olamayacaktır. Topografik durum müsait olduğu veya mücbir sebepler gerektirdiği takdirde bölgeler arasındaki mesafeler kısaltılabilecektir. Mezkûr iskân bölgeleri, lüzum ve icaba göre iskân şeritleriyle de irtibatlandırılabilecektir.

2 — İskân bölgelerinin dağıtılması neticesinde belediye hizmetlerinde ve nakliye masraflarında vuku bulacak artışları mümkün mertebe azaltmak ve bölgeler arası nakliyatta kolaylık sağlamak üzere, bölge plânlarıyla imar plânlarında icap eden tedbirler delmiş olunacaktır (18).

Yukarıda 1 ve 2 numaralarda belirttiğimiz esaslara göre hazırlanacak imar plânları; ilkönce, Millî Müdafaa, Dâhiliye, Nafıa ve İmar ve İskân Vekâletlerinin salahiyetli mütehassıslarından müteşekkil bir heyet tarafından tasvip edilecektir. Bilahare plânların tasdik ve tatbiki muamelelerine tevessül olunacaktır (19).

3 — Mevcut imar plânında yanlış ifrazlar yapıldığı takdirde; bitişik inşaat cephelerinin yalnız bir istikamette tertip edilmelerine ve yetmiş beş metreden fazla devam etmemelerine dikkat olunacaktır (20).

---

16 Bakınız: Nizamname madde 5.
17 Bakınız: Nizamname madde 7.
18 Nizamname madde 2 ve 4 e bakınız.
19 Bakınız: Nizamname madde 15.
20 Bakınız: Nizamname madde 7.

4 — Yangın bakımından, (a) bendinin 6 numarasında izah ettiğimiz tedbirler alınacaktır (21).

c — Tahliyeye tâbi tutulacak yerlerde durum

Tahliyeye tâbi tutulacak yerlerde, tahliye ve kurtarma ameliyelerini sağlayan ana yolların iki tarafındaki binaların yükseklikleri; bu binaların yıkılmaları hâlinde yolun taşıtlara mahsus kısmında, enkazın kaplamayacağı altı metrelik bir aralık kalacak şekilde tespit olunacaktır. Bu hususta; yıkılan bir binanın, yüksekliğinin yansı kadarının yolu işgal edeceği göz önünde tutulacaktır (22).

§ II. Mühim bina ve tesislerde tatbik olunarak esaslar

Nizamname; yeni inşa edilecek hasta hane, okul, üniversite, öğrenci siteleri, resmî daireler, silah ve mühimmat fabrikaları, muhabere, elektrik, hava gazı, su gibi mühim bina ve tesisler hakkında yeni hükümler vaz eylemiştir. Filhakika:

1 — Yeni inşa edilecek hasta hane, okul, üniversite, öğrenci siteleri, resmî daireler gibi binaların hepsinin bir arada bulunmamaları ve bombardımanlara maruz kalabilecek büyük hedeflerden mümkün olduğu kadar uzak yerlerde tesis edilmeleri sağlanacaktır (23).

2 — Silah ve mühimmat fabrikaları gibi, harp gücünü doğrudan doğruya destekleyen sanayi müesseseleri ve büyük stok tesisleri, iskân bölgeleri dışında kurulacaktır. Bu müessese ve tesisler yer altında yapılmadıkları takdirde iskân bölgeleri hudutlarının en az on beş kilometre ötesinde yer alacaklardır. Topografik vaziyette veya mücbir sebepler dolayısıyla bu mesafenin kısaltılması mümkün olacaktır.

Yukarıda belirtilen şartlara uymayan mevcut müessese ve tesisler, kapasiteleri artacak şekilde tevsi olunmayacaklardır (24).

Mezkûr müessese ve tesislerin yer ve şekilleri; Millî Müdafaa, Dâhiliye, Nafıa, İmar ve İskân Vekâletlerinin salahiyetli mütehassıslarından müteşekkil bir heyetin tasvibine arz olunacaktır. Bina ve tesislerin inşasına, işbu tasvip alındıktan sonra başlanabilecektir (25).

---

21 Bakınız: Nizamname madde 5.
22 Bakınız: Nizamname madde 6
23 Bakınız: Nizamname madde 8.
24 Bakınız: Nizamname madde 9.
25 Bakınız: Nizamname madde 15.

3 — Muhabere, elektrik, havagazı, su gibi amme tesislerinin hayatî ehemmiyeti haiz kısımları; iskân bölgesi dışında, tercihan yer altında ve mümkün mertebe mütenazır ve müteaddit tesisler hâlinde inşa olunacaklardır.

4 — Havagazı, elektrik, su ve kanalizasyon borularının yer altı tesislerinden yeter mesafede bulunmalarına dikkat edilecektir.

5 — Şehirlerarası elektrik cereyanını nakleden hatlar, iskân bölgesi dışından geçirilecektir (26).

6 — Nükleer taarruzlara ve devamlı bombardımanlara hedef teşkil edebileceği, Millî Müdafaa ve Dâhiliye Vekâletlerince tespit edilecek şehir ve kasabalarda; yeni yapılacak büyük hasta hanelerin, yatılı okulların, kışlaların ve bunlara benzer binaların -normal zamanlarda kullanılmasına mâni bulunmayanlar- tercihan iskân bölgeleri dışında ve nükleer taarruzlara karşı ehemmiyetli mevkilerde inşa olunacaklardır (27).

7 — Askerî maksatlarla seferde kullanılmak üzere yapılacak hava meydanları; iskân bölgeleri hudutlarından en az on beş kilometre uzakta tesis edileceklerdir. Bu gibi hava meydanları civarında aynı mesafe dâhilinde yeni iskân bölgeleri de üldas olunamayacaktır (28).

8 — Metrolar, sivil müdafaa bakımından seri tahliye ve kurtarmaya müsait ve icabında sığmak olarak kullanılabilecek şekilde inşa edileceklerdir (29).

9 — Sinema, tiyatro, eğlence yeri, garaj ve kapalı çarşı gibi mahallerin; yeraltında inşaları için belediyelerce mümkün olan kolaylıklar gösterilecektir (30).

---

26 Balcınız: Nizamname madde 10.
27 Bakınız: Nizamname madde 11.
28 Bakınız: Nizamname madde 12.
29 Bakınız: Nizamname madde 13.
30 Bakınız: Nizamname madde 14.

İTALYA NUMUNE KALKINMA BÖLGESİ SARDONYA ADASINDA YAPILAN BİR TETKİK GEZİSİNDEN NOTLAR

Köyceğiz Kaymakamı

Hüseyin Aydemir

Vekâletler arası prodüktivite merkezinin teşebbüs ve organizasyonu ile Avrupa İktisadi işbirliği prodüktivite ajansının davetlisi olarak İtalya'da Sardunya adası, Oristona numune kalkınma bölgesinde, tetkik ve temaslarda bulunan beş kişilik Türk heyetine dâhil olarak numune kalkınma projesi ile ilgili çalışmaları ve meydana getirilen eserleri yakından görüp tanımak imkânını elde ettiğimiz için bahtiyarız.

Bölgedeki tetkik ve temaslarımız neticesindeki müşahede ve kanaatlerimizi, bir kaç maddede tespit ve hülasa ederek aşağıya kaydediyor ve Kıymetli İdareci arkadaşlarımın bilgilerine saygılarımla arz ediyorum.

I — Sardunya adası ve hususiyle Oristona bölgesi; su ve arazi durumu, iklim özellikleri, toprağın verim kabiliyeti ve toprak üstü örtüleri bakımından oldukça kısır ve gayri müsait durumladır. Senenin sekiz ayı kurak geçiyor, ancak dört ayında devamlı yağışlar kaydediliyor. Rüzgârlar, bütün bir yıl, denizin tuzlu kumlarını tarlaların üzerine savuruyor; güneş tesiri ile bu kumlar tarlaları yakıyor. Arazi çıplaktır; adada toprak üstü ve orsan namına hiç bir şey kalmamıştır. Bol ve yeter miktarda akarsuları yoktur. Tabiî güzellikler ve iktisadi kaynaklar bakımından oldukça fakirdir. /

II — Bölgenin ekseri köylerinde halk, iktisadi, sosyal ve kültürel hayat ve yaşayış bakımından oldukça geri ve iptidai şartlar altında kalmıştır. Öyle köyler vardır ki, sebze nedir bilinmemekte; halkı, et yüzünü ancak ayda bir defa görebilmektedir. Yine öyle köyler vardır ki aileler, odun bulamadıkları için, günde bir öğün sıcak yemeği zor bulabilmektedir. Okuma yazma nispeti % 4-0 miktarını geçmemektedir. İnsanları fakir, düşünce ve zihniyetleri geridir. Hülâsa kolaylıkla ziraat yapılabilen, meyve, sebze bahçeleri ve üzüm bağları ile çevrili bir kısım modem çiftliklerin yanında; işlenmemiş ve ziraat edilmemiş geniş araziler uzanmakta; içerisinde yarı işsiz birçok fakir köylülerin yaşadığı sefil birçok köylere her tarafta rastlanmaktadır.

III — iktisaden geri kalmış bulunan bu mıntıkayı kalkındırmak ve Sardunya adasını, burada yaşayan insanlar için hakiki bir cennet haline getirmek için, İtalyan Hükümeti son on seneden beri büyük gayretler sarf etmiş ve adada ETFAS ve FLAMANDOSA gibi iki büyük ve müstakil teşkilât kurarak, adanın zirai ve iktisadi kalkınmasını gerçekleştirmek maksadıyla müspet ve ehemmiyetli çalışmalarda bulunmuştur.

Eftab ismiyle anılan, Sardunya'da toprağın kullanmasını ıslah teşkilâtı

bütün Sardunya adası içerisinde şuraya buraya dağılmış 100,000 hektar civarında bir arazinin ıslahı işini ele almıştır. Toprağın kullanılmasını ıslah hakkındaki 21Îekim/1950 tarihli kanun, adadaki arazinin zirai kültüre elverişli hale getirilmesi ve modern aletlerle teçhiz edilmiş küçük zirai işletmeleri kurarak istihsali artırmak ve kredili satış şartı ile fakir köylüleri bu zirai işletmelere iskân ederek mülk sahibi etmek; diğer taraftan, onun menfaati ile ilgili faaliyetleri icra etmek ve ferdi işletmeleri geliştirmek maksadıyla bu zirai işletmeleri kooperatifler halinde birleştirmek vazifelerini bu teşkilata vermiş bulunmaktadır. Etfab teşkilatı, kısa bir zaman zarfında, kanunun kendine verdiği bu vazifelerin büyük bir kısmını başarı ile yerine getirmiştir. Bataklıkları kurutmuş, kumlu arazileri kültüre müsait hale getirmiş, sun'i göller yaparak topladığı sularla, diğer mevcut suları sulama kanallarına vererek tarlaların sulanmasını temin etmiştir. Modern şehircilik esaslarına uygun şekilde hazırlattığı imar plânları gereğince yeniden köyler kurarak evler yaptırmış; bu evleri ve kültüre elverişli hale getirdiği arazileri, fakir köylülere, kredili satış şartı ile tevzi ederek onları modern zirai aletlerle de teçhiz ederek iskân etmiştir. Aynı teşkilat, kurduğu köylerin yollarını asfalt olarak yaptırmış; su ve elektriğini, okulunu sağlamış; tesis ettiği fidanlıklar ve örnek zirai müesseseleri çiftçilerin istifadelerine arz etmiş; zirai işletmeleri kooperatifler halinde birleştirerek, zirai mahsullerin kıymetlendirilmesi imkânlarını sağlamıştır.

IV — Adanın cenubunda, kağlıari ile Oristona şehirleri arasında uzanan 100,000 hektarlık bir vadinin sulanmasını, içme suyu ve elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamak ve taşkın sulardan mıntıkayı korumak maksadı ile İtalya Hükümeti 1946 yılında müstakil Flümundoza teşkilâtını kurmuştur. Bu teşkilât (Flumandona) Flümandoza nehri üzerinde sekiz milyar İtalyan lireti harcayarak (100 milyon T.L.) Flümandoza barajını inşa etmiş ve ayrıca bu barajın yakınında nispeten küçük Kulergio barajını da inşa etmek suretiyle, bu iki barajın sularını yeraltında inşa ettiği büyük geliri ile bir araya toplamıştır. Aynı mıntıkada mevcut Fluminetdu ırmağı üzerinde bir üçüncü baraj daha inşa edilecek ve ilk iki barajın sulan ile birleştirilecektir. Halen bir araya toplanan ilk iki barajın su-

lan 10 Kilometre uzunluğunda büyük bir boşaltma galerisinden 17 kilo metre uzunluğunda sulama kanallarına alınmak suretiyle geniş bir arazi sulanmakta ve ayrıca 42 kilometre uzunluğunda akedik borularla kağlisri (Caglisri) şehrinin içme suyu temin edilmektedir. Bunlardan başka barajda toplanan sulardan istifade edilerek iki adet hidro elektrik santralı yapılmış ve mıntıkadaki şehir, kasaba ve köylerin elektrik ihtiyacı sağlanmıştır. Flümandoza barajının inşaatı; bir yıl hazırlık ve üç yılda fiilen inşaatta bulunulmak suretiyle dört yıl içinde tamamlanmıştır. Bütün bu tenisler için bugüne kadar teşkilatın harcadığı para 24 milyar İtalyan liretidir. Bu barajların, zamanla kendi masraflarını amorti ettikten sonra, getireceği gelirle diğer mıntıkaların sulama ihtiyaçları da sağlanmış olacaktır.

V — Yukarıda açıklandığı üzere, İtalyan hükümeti ETFAS ve FLA-MONDOZA teşkilâtları vasıtasıyla Sardunya adasının kalkındırılması için azim gayretler sarf ederken, adanın batı kısmına isabet eden ve Sardunya'nın diğer kısımlarına nazaran toprağının nispeten mümbitliği; sularının tanzim edilebilir durumda olması, müşterek büyük yolların yakınında ve iyi bir coğrafi durumda bulunması sebepleri ile zirai faaliyetlerin tam bir randımana doğru emin ve süratli ilerleme kaydetmekte bulunduğu Oristona mıntıkası, Avrupa iktisadi işbirliği tarafından 1957 yılında numune kalkınma bölgesi olarak kabul edilmiş ve hassaten bu bölgenin kalkındırılması mezkûr teşkilat tarafından ele alınmış bulunmaktadır. Oristona, bölgesinin yüzölçümü 1700 Km'dir, Koğliari ve Sassari vilayetleri mülki hudutlarının bir kısmını içerisine alan bölgede, idari bakımdan doğrudan doğruya bu iki Valilikten birine bağlı, 41 komün vardır. Bölge dâhilinde 110.000 nüfus yaşamaktadır. Bölgedeki her türlü faaliyet ve trafiğin merkezi olan Oristone şehrinin nüfusu 21.559 dur. Oristano şehrinde nüfus kesafeti (65); diğer komünlerle birlikte bölgenin nüfus kesafeti (52) dir.

VI — Avrupa iktisadi işbirliği idaresi prodüktivite ajansı tarafından 1957 yılında, pilot bölge olarak seçilen Oristano kalkınma bölgesinde, kalkınma ile ilgili teşkilat aynı yılın sonuna doğru kurularak proje müdürlüğü ihdas olunmuştur. Proje Müdürlüğü bugün, (60) kişilik bir personel kadrosu ile kalkınma projesini yürütmeğe çalışmaktadır. Proje Müdürlüğü, çalışmalarını üç ana istikamette yürütmektedir.

I — Teknik hizmetler, II Sosyal hizmetler', III — Küçük Sanatlar.

I — Teknik hizmetler; I) Zirai teknik yardım, 2) Ev ekonomisi ve 3) Zirai iktisat olmak üzere üç faaliyet kolu halinde çalışmakta; II — Sosyal

hizmetler ise; I) Sosyal yardım, 2) Yetişkinler eğitimi olmak üzere iki faaliyet şubesi halinde organize edilmiş bulunmaktadır. Bütün bu faaliyet kollarındaki çalışmaları halka intikal ettirmek maksadıyla, şimdilik bölgenin belli başlı üç merkezi köyünde, dörder kişilik vülgarizatörler grubundan müteşekkil, üç ayrı istasyon kurulmuştur. Her istasyonda vazifeli dört vülgarizatörden birisi koordinatör, İkincisi ziraat teknisyeni, üçüncüsü ev ekonomisti, dördüncüsü sosyal yardım eksperi olarak vazife görmektedirler. Teknik ve sosyal hizmet ve yardımlar, kasaba ve köyler halkına bu vülgarizatörler vasıtasıyla yapılmaktadır.

VII — Kalkınma projesi ile ilgili çalışmaların gayesi, halkın hayat seviyesi ve refahının arttırılmasıdır. Halkın daha mesut ve yaşanılmağa değer bir hayata kavuşturulması için çalışılmaktadır. Bunun için, her şeyden önce halk kütlelerinin zihniyetinin değiştirilmesine ihtiyaç vardır, insanların zihniyetlerinin değiştirilmesi ise ancak teknik ve sosyal yardımla mümkün olabilmektedir. Her türlü çalışmalar esnasında, ehemmiyetle üzerinde durulan ve hiç bir zaman gözden uzaklaştırılmayan esas nokta, düşünce ve yaşayış tarzları, itiyatları, gelenekleri, örf ve adetleri ve içtimai durumları itibarıyla halkın bizzat kendisi; beşeri hayatıdır. Ne kadar bilgili ve ehil olursa olsun vazife gören şahsın sadece iyi bir teknisyen ve vazifesinin ehli iyi bir memur olması asla kâfi görülmemekte, vazifeli memurdan teknik ve bilgiden fazla' kendisine yardım edeceği halkın beşeri durumunu iyi bilmesi ve çalışmalarını beşeri faktörlere göre ayarlaması istenmektedir. Binlerce yıllık bir gelenek ve görgünün kazandırdığı alışkanlıkları; çalışma ve yaşayış tarzını bir anda değiştirmek; dedesinin yaptığından torununu vazgeçirmek kolay olmamaktadır. Bunun için, vazifeli memur, vaktinin mühim bir kısmını köylüyü dinlemek, ihtiyaçlarını ve dertlerini tespit etmek, onunla sıkı bir dostluk bağı kurmak suretiyle yapacağı işleri ve alacağı tedbirleri planlamakta; onların iyi taraflarını, meziyetlerini, üstünlüklerini kendilerine anlatmak ve gözleri önüne sermek suretiyle, evvelâ halkın kendi kendine ve nefsine olan hürmet ve güvenini kazanmasına yardım etmekte ve sonrada onları şüphecilikten kurtararak, kendi menfaatleri için, çalıştığına, onlara bir şeyler kazandırmak için çırpındığına inandırarak, itimatlarını kazanmakta ve böylece, halkı ruhen ve fikren hazırlayarak, onları sosyal ve teknik yardımı kabul edebilecek bir duruma getirmeğe çalışmaktadır.

VIII — Teknik zirai yardımın mahiyeti nedir ve köylüye ne şekilde teknik yardım yapılmaktadır?

İtalya'da zirai teknik ve metotlar eskiden beri gayet ileri bir durumda olmasına ve İtalyan Hükümeti ziraat vekâletinin propaganda ile ilgili

bir servisi bu işle ilgili bulunmasına rağmen, zirai teşkilât bürokrasiye kapılmış ve fonksiyonunu ifa edemez hale düşmüştür. Buna mukabil proje müdürlüğünün zirai elemanları ve vülgarizatörleri zirai teknik ve metotları köylüye öğretmek için son derece gayretle çalışmakta ve müspet neticeler almaktadır.

Ele alman köyde başlıca iktisadi faaliyet sahaları tetkik edilmekte ve çeşitli faaliyetler arasında en iktisadi ve verimli faaliyet sahası tespit edilerek, her türlü teknik yardım ve çalışmalar o mevzuda teksif edilmektedir. Bilfarz, bir köyde en iktisadi ve verimli faaliyet sahası hayvancılık olarak tespit edilmişe ise, hayvan yemi yetiştirmek ve hayvan bakımını teşvik etmekle başlamaktadır. Demonstrasyonlar ve tecrübe kampları açılarak, hayvan yeminin nasıl yetiştirildiği gösterilmiş ve her çiftçiden yarım hektar arazisini hayvan yemi yetiştirmek, baki ve yulaf ekmek için kullanması istenmiş; tohum ve gübresi proje müdürlüğü tarafından temin edilmiştir. Hayvan bakımı üzerinde ciddiyetle durulmuş; sığır ve koyunların, aylık süt verimleri, doğurma kabiliyeti, yün ve et ve yem durumları devamlı surette kontrole tabi tutulmuş; dört beş aylık kontrol sonunda üstün verim elde edilen hayvan sahiplerine mükâfatlar verilmiş; yün, et, süt ve doğurma bakmamdan elverişli durumda olmayan ve verimi vasatın altında kalan hayvanlar elimine edilmiş ve böylece verimi olmayan hayvanın yiyeceği yemden tasarruf edilerek, verimi yüksek olan hayvanların daha iyi beslenmeleri ve verimin arttırılmasına çalışılmıştır. Zirai teknik eleman bir taraftan çiftçiye teknik bilgileri öğretmeye çalışırken; diğer taraftan yurt içi ve dışından bulunduğu bölgeye sermaye getirmek vazifesi ile de mükelleftir. Balık konservesi yapacak müteşebbisi gidip bulup ikna edecek; bölgede yatırımı teşvik edecektir, zirai aletler imal eden fabrikaya, köylünün ihtiyaçları hakkında malûmat verecek, yaptığı işler hakkında onu aydınlatacaktır.

IX — Çiftçiye, sadece teknik mahiyette hizmetlerde bulunacak kâfi görülmemekte; aynı zamanda sosyal hizmetlerde bulunulması lüzumlu görülmektedir. Sosyal hizmet olarak:

I) Sosyal yardım,

2) Yetişkinler eğitimi ve mesleki eğitim mevzularında ciddi surette çalışılmaktadır.

Sosyal yardım: Tabiri, genel manası itibariyle, hayati ihtiyaçlarını kendi başlarına ve akraba ve dostlarının yardım ile gideremeyecek halde bulunan kimselere önceden tasarlanmış bir plana göre yardım tedbirleri almak diye tarif olunmaktadır. Bu tedbirlerin gayesi, yardım edilecek

şahsi, mümkün mertebe çabuk olmak üzere, kendi kendine medar olacak duruma eriştirerek, kabiliyetsizliklerinin devamım asgari müddete indirmektir. Sosyal yardıma muhtaçlık, çeşitli sebeplerden ileri gelir. Hastalıktan ileri gelen sebepler; Kazanç yetmezliğine ait ekonomik sebepler; ailevi sebepler bu meyandadır. Birbirine sıkı sıkıya bağlı bulunan bu sebepler ekseriya fasit daire halinde zincirleme gitmekte olup, buda bazen hastalığın yoksulluğa, hazanda yoksulluğun hastalığa sebep olması ile başlamaktadır. Sosyolojik, ahlaki, terbiyevi, sıhhi ve ekonomik mahiyette olan sosyal yardım işinin istediği çeşitli çalışmaların başarılması için, bu meselelere vukuf ve kabiliyetli elemanlar, sosyal yardımcılar, çalıştırılmakta ve ayrıca her köyde, belediye reisinden, köy doktor ve öğretmenine kadar, köyün ileri gelen şahsiyetlerinden müteşekkil sosyal yardım komiteleri kurulmak suretiyle, bu komitelerin çalışmalarından istifade edilmektedir.

Eskiden sadece sanayi işçisine sosyal yaradım yapılıyor, ziraat işçisine sosyal yardım yapılması düşünülüyordu. Proje müdürlüğü, sosyal yardımcıları vasıtasıyla, çiftinin çeşitli içtimai meseleleri üzerine eğilmekte; onu mesken sahibi etmekten yuvasındaki hastalık ve geçimsizlikleri ne kadar her türlü müşküllerini gidermeğe çalışmaktadır.

Proje müdürlüğü sosyal hizmetlerle ilgili çalışmaları içerisinde yetişkinler eğitimine de fevkalâde bir önem vermiştir. Yetişkinler eğitimi; sosyal işçiyi teknik bilgiyi kabul edecek bir kafa ve ruh anlayışına sahip kılmak maksadıyla yapılan eğitimdir. Fikir satmanın bütün teknik organlarından (almasa, televizyon, matbuat ve konuşmak sureti ile göze ve kulağa hitap etmekle) istifade edilerek her köyün alakalı olduğu faaliyet ve mahsul durumuna göre, sosyal işçinin doğrudan doğruya alakalı olduğu mevzularda eğitim yapılmakta ve böylece sosyal işçiye yeni bir fikir ve ruh anlayışı verilmeye çalışılmaktadır. Yetişkinler eğitimi, köy öğretmenleri vasıtasıyla yapılmaktadır. Köy öğretmenlerini yetiştirmek maksadı ile evvela merkezde 15 günlük kurslar açılmış; kurslara lise öğretmeni seviyesinde öğretmenler alınarak kendilerine eğitim programları öğretilmiştir. Kurs gören öğretmenlerin her biri bir köye gönderilerek, o köydeki ilkokul öğretmenlerinin (yani asıl yetişkinler eğitimini yapacak şahısların) yetiştirilmesi temin edilmiştir.

X — Proje müdürlüğüne bağlı küçük sanatlar şubesi, köylünün boş vakitlerini kıymetlendirmek sureti ile her aile için önemli bir gelir kaynağı olan küçük el sanatlarını geliştirmeğe ve organize etmeğe çalışmaktadır.

Eskiden beri mıntıkada mevcut ve gayet iptidai durumda bulunan ve sadece ailelerin kendi ihtiyaçlarını gidermek maksadı ile yapılan çeşitli el sanatları üzerinde durularak, bunların iyi tarafları ele alınmış ve üstün bir teknik ve desen gösterilerek geliştirilmek suretiyle pazar için satılabilir el sanatları imali teşvik edilmiştir. Hasır ve saz eşyası örücülüğü, kilim ve halı dokumacılığı mevzularında, aileler gruplaştırılarak ve kooperatifler kurularak bir arada çalıştırılmış satış için iç ve dış pazarlar bulunarak teşkilat kurulmuş; turustik ve artistik mahiyette yapılan el dokuma eşyalarının sadece adada değil, İtalya da ve Amerika'da bile satışı temin edilerek, köylü sülalelerin iktisadi gelirleri arttırılmıştır.

XI — Kalkınma projesi ile ilgili tatbikattan ayrı olarak, sardunya adasında hemen bütün köylerin mahalli ve müşterek mahiyetteki hizmetlerinin, İtalyan Hükümetinin ve mahalli idarelerin çalışma ve gayretleri neticesinde, gayet iyi bir şekilde ifa edilmiş olduğu görülmektedir: Her köye asfalt yol yapılmış; elektrik ve sıhhi içme suyu getirilmiş; okul yapılmıştır. Köy evleri toplu ve bir aradadır. Her köyün, göz alıcı bir nefasette kilisesi ve mezarlığı vardır. Kasaba ve köy şehirlerdeki imar hareketleri en mükemmel bir seviyeye yükselmiştir.

Turizme hususi ve ayrı bir önem verilmiştir. Şehir ve kasabalarda., ve büyük köylerde gayet konforlu ve cazip oteller, gazinolar, lokanta, pansiyon oberj ve plajlar yapılmıştır. Köylerde televizyon vardır. Hususiyle otelcilik, İtalya'da güzel sanatların bir kolu haline getirilerek, her cihetle içlenmiş ve en mükemmel seviyelere ulaştırılmıştır. Bu gibi turistik tesisler, mahalli sermayeden ziyade İtalya'da kurulmuş şirketler ve hususi teşebbüsler tarafından finansa edilmekte ve adaya dışardan gelen sermaye ile yapılmaktadır.

XII — Bütün bu izahatlarımızdan da kolayca anlaşılacağı gibi, Sardunya adasında ve hususiyle numune kalkınma bölgesi Oristona'da, mevcut bütün şehir, kasaba ve köylerin imar ve bayındırlık işleri en mükemmel şekilde, ifa edilmiş ve bu kabil faaliyetler müspet neticeye ulaştırılmıştır. Buna karşılık zirai faaliyetler iptidai seviyeden kurtulamamış; iktisadi kaynaklar atıl ve işlenmemiş bir halde kalmıştır. İyi ziraat yapılan beş dönüm tarlanın, işlenmeyen veya kötü ziraat yapılan elli dönüm tarladan; iyi bakılan ve yüksek verim elde edilen beş adet ineğin elli adet kötü verimli inekten daha üstün ve tercihe şayan olduğu hakikati, uzun asırlar boyunca bir türlü anlaşılamamış ve tatbikat daima ikinci görüşün leyhine tecelli ederek, az miktar, fakat bol verim yerine; verim ne olursa olsun çok miktar üzerinde durulmuştur. Şimdi bu nokta nazar terk edilerek çalışmalar, bütün kuvveti ile toprağın kullanışının ıslahı, ziraatın

teknik metotlarla yapılması ve iktisadi kaynakların geliştirilmesi mevzuunda toplanmış bulunmaktadır. Bir yandan İtalyan Hükümeti, diğer yandan kalkınma proje Müdürlüğü bu mevzudaki çalışmaları, ellerindeki bütün imkânları seferber ederek, bütün ciddiyetleriyle devam etmektedir.

XIII — Türkiye numune kalkınma bölgesi Köyceğiz için durum oristona bölgesine nispetle, biraz farklı bir mahiyet arz etmektedir. Köyceğiz'de tabiat, diğer bölgelerle mukayese edilemeyecek derecede, yer altı ve yer üstü servetleriyle dolu; iktisadi faaliyet kaynakları çok çeşitli ve zengin; bugünkü durumu ile zirai faaliyetler oldukça ileri ve verimli; toprak mümbit; akarsuları bol; ormanları geniş; iklim müsait; hayvan besleme imkânları fazla; köylüleri, kalkınmaya karşı ruhen ve fikren daha hazırlıklı ve üstün seviyede ve tabiat itibariyle, eşsiz güzelliklere sahip bulunmaktadır. Buna karşılık kasaba ve köylerin imar ve bayındırlık işleri çok geri kalmış durumdadır. Köy elektrifikasyonuna hiç el atılmamış; birçok köyler henüz sıhhi içme suyuna kavuşturulamamış, yaz kış işleyen normal standartta köy yolları tamamıyla halledilememiştir. Bazı köylerimiz okuldan mahrum bulunmakta, kasaba ve köylerde, otel, gazino, lokanta, pansiyon gibi turistik tesisler en iptidai şeklini muhafaza etmektedir.

XIV — Akdeniz in en cazip ve sihirli turist beldesi olarak vasıflandırılan ve dünyanın dört bir tarafından gelen turistlerle dolup boşalan İtalyan şehirlerinde, Köyceğiz'in eşsiz tabiat güzelliklerine rastlamadığımızı söylemekle sadece hakikati ifade etmiş oluyoruz. Çeşitli iklim hususiyetleri mahsul tarihi harabeleri ve eşsiz tabiat güzellikleri ile Köyceğiz, çok kısa zamanda beynel minel turizmin merkezi ve Akdeniz in hakiki bir Reviyerası olmak mevkiindedir. Kanaatimiz olur ki, Köyceğiz kalkınmasında turizm çok müessir bir amil olacak ve kıymetli bir iktisadi faaliyet kaynağı teşkil edecektir. Bu gayeyi elde etmek için, bölge halkına ve hepsi ve dışında bulunan sermaye sahiplerini ve iş adamlarını, teşvik ve ikna etmek suretiyle bölge merkezinden ve köylerde turistik tesislerin inşasının bir an önce gerçekleştirmek ve her türlü imkanlardan istifade ederek mıntıkaya turist celp etmek için çalışmak olmalıdır.

XV — Halen Köyceğiz'de faaliyete geçmiş bulunan kalkınma proje Müdürlüğü, bir yandan halka teknik ve sosyal hizmetlerde bulunurken diğer taraftan, Köyceğiz'di hali hazır durumu itibariyle Oristano bölgesinden farklı olan mahiyeti göz önünde tutularak, mıntıkanın imar ve bayındırlık durumu her şeye tercihan ele alınmalı; köylerimizin yol, içme suyu, elektrik, okul gibi meseleleri en kısa, zamanda halledilerek, girişilecek kalkınma faaliyet ve teşebbüslerine müsait zemin hazırlanmalıdır.

Bundan başka, orman köylerinin kalkındırılması için mevcut finansman kaynaklarından istifade edilmek ve orman kanununun bu mevzu ile ilgili maddelerinde tadilat yapılmak sürekle, İtalyan ETFAS teşkilâtı gibi, müstakil bir «toprağın kullanışını ıslahı ve orman köylerinin kalkındırılması ve iskanı» teşkilâtı kurulmalıdır. Bu teşkilât, evvelâ numune bölgede faaliyete geçerek, ziraat edilmeyen arazileri ıslah etmeli ve kültüre elverişli hale gelen bu topraklar üzerinde, örnek köyler kurarak; orman köylülerini bu köylerde iskân etmeli; kurulan köyün su, elektrik; yol, okul, cami gibi müşterek mahiyetteki tesisleri yine bu teşkilat tarafından yaptırılmalı ve böylece, lüzumlu her türlü zirai alet ve donatıma, toprağa, kullanışlı ve rahat bir eve sahip olan fakir köylülere masrafların bedeli borçlandırılmak suretiyle taksitlerle yirmi yılda ödettirilmelidir. Burada mühim olan cihet; yürürlükte bulunan mevzuatımıza göre, her biri finansman ve teşkilât bakımından ayrı ayrı mercilere bağlı olan çeşitli işlerin tek bir teşkilât ve idarenin eline verilmelidir. Bataklıkları kurutacak; sulama suyunu temin edecek; ıslah edilmiş bu topraklar üzerinde, modern şehircilik anlayışına uygun köyler ve çiftlikler kuracak; köye içme suyu, elektrik, yol, okul temin edecek; ikamet edilecek evleri yaptıracak; fakir köylüleri bu evlere ve arazilere iskân edecek ve onları, zirai alet ve makinelerle teçhiz edecek olan hep aynı teşkilât ve idare olacaktır. Böyle bir teşkilât kurulduğu takdirde, bugün işe yarayan toprakların çok kısa zamanda kültüre elverişli duruma geleceği; ormanların tahribattan kurtulacağı; modern köylerin kurulacağı; ve fakir köylülerin daha yüksek bir hayat seviyesine ulaştırılacakları kanaati, düşüncelerimize hâkim bulunmaktadır.

XVE — Umumiyetle, gezmiş olduğumuz bütün İtalyan kasaba ve şehirlerinde, yaşanılan hayat seviyesinin çok üstün merhalelere ulaşmış olduğunu; insana her yerde çok büyük bir kıymet ve şahsiyet verildiğini müşahede ettik. Temas etmiş olduğumuz insanların evvela kendi nefislerine ve sonrada diğer hemcinslerine karşı güven ve itimatları tam ve mutlaktır. Cemiyet; iktisadi, içtimai ve kültürel hayat ve yaşayış bakımından, en küçük hususlarda dahi bir makinanın çarkları gibi birbirine bağlı; geniş bir işbölümü ve çalışma beraberliği esasına dayanan karşılıklı vazife ve mesuliyet duygusu ve anlayışı içinde bulunan insanlardan müteşekkil, kuvvetli bir birlik manzarası arz etmektedir. Böyle bir düzende, tek bir kişinin dahi, mesuliyet duygusundan azade hareketi ve vazifesinde gösterdiği ihmal; cemiyetin bütün nizamını ve işleyişini aksatmaya kâfi gelmektedir. Bunun içindir ki, her şahıs geniş bir mesuliyet duygusu içerisinde, vazifesine tam bir ciddiyetle sarılmakta; en basit ve küçük işlerde bile, sanki bütün kaderi işin sonuna bağlıymış gibi hareket ederek, çalış-

mamasında başarılı ve müspet neticelere ulaşmaktadır. Küçük şeyleri daima ihmal ettiğimiz ve ağır bir mesuliyet duygusunu her zaman için omuzlarımızda taşımadığımız için, Tanrının sadece bize bahşettiği hudutsuz imkân ve kaynakları ve üstün hasletlerimizi cömert bir mirasyedi zihniyeti içinde israf edip harcıyor; varlık içinde her şeyden yoksul olarak yaşıyoruz. İtalya'da ve garp âleminde ise, durum tamamen eksi bir mahiyette teselli etmekte; her türlü yokluk ve imkansızlıklar içinde insan iradesi, hayatı nazik ve daha yaşanılır hale sokmak için kahramanca gayret harcamaktadır. Onlar, tabiatın vermediği suyu, sun'i göller ve taraflar yaparak toplamağa ve kuraklıktan çatlayan topraklara bol sulama suyu dağıtmaya uğraşırken; bizler, fazlasıyla malik olduğumuz çay ve ırmaklardan nasıl istifade edeceğimizi bilmemekte; bol suların zararından kurtulmak ve onu elimizden çıkarmak için gayret harcamaktayız.

XVII — İyinin daima daha iyisini onlarda görmek mümkündür. Hayatı yaşanılmaya değer daha cazip bir hale getirmek ve dünya nimetlerinden daha üstün bir şekilde istifade etmek bakımından; batı dünyası ile bizim aramızda, asırları ayırdığı uzun mesafeler vardır. Bu mesafeleri son süratle kapamak için; büyük ve şerefli bir milletin evlatları; aile reisleri ve onun hizmetinde vazife gören aydın insanlar olarak hepimize düşen vazifeler vardır:

Halk hizmetinde vazife gören aydın insanlar olarak, çalışmalarımıza yepyeni bir zihniyetle sarılmamız lazımdır. Halkımıza en iyi bir şekilde hizmet etmek ve vazifelerimizde başarılı neticeye ulaşmak için; halkın haleti ruhiyesini iyi bilmek; her yapacağımız işte, beşeri faktörleri iyi hesaplayarak, halkın güven ve itimadını kazanmak; evvelâ onu zihnen ve fikren hazırlayarak, teknik ve sosyal yardımı alabilecek hale getirmek şart olduğunu iyice bilmeliyiz. Teşebbüs edilen ve ele alman iş ne kadar yerinde ve doğru olursa olsun, halkımızın ve köylümüzün yardım ve işbirliği olmadan o işi müspet neticeye ulaştırmak, onun muhalefetine rağmen muvaffak olmak, asla, mümkün değildir. Her mühim ve büyük iş, halkın şiddetli isteği ve yardımı ile onun sıkı işbirliği neticesinde meydana getirilecektir.

Bir cemiyet içerisinde çeşitli mesuliyetler yüklenmiş aile reisi olarak, yapacağımız iş; daha üstün bir hayata kavuşmak hevesini içimizde dalına canlı tutmak; bir hırka ve bir çarığa asla kanaat getirmeyerek, her şeyin daha iyisini yapmanın ve elde etmenin mümkün olduğunu ve bunun için sürekli ve planlı bir şekilde daima çalışmak lazım geldiğini her an için göz önünde tutmaktır. İster şartlar gayri müsait ve maddi imkânsızlıklar bulunsun; isterse, en müsait şartlar altında üstün teknik ve bil-

gi gösterilmiş olsun; her halükarda ailelerin elde etmiş oldukları yıllık gelirin, en aşağı bir misli daha arttırılmasının mümkün olduğu hiç bir zaman unutulmamalı ve her aile kendi hayatını ve yaşayışını ıslah ederek, en küçük imkanlarını dahi kıymetlendirmek suretiyle, yıllık gelirini kısa bir zamanda iki misline çıkarmak için gayret sarf etmelidir. Büyük Türk varlığına mensup, medeni ve şerefli bir milletin fertleri olarak hepimize düşen vazife; her türlü küçük düşünce ve şahsi menfaatlerden sıyrılarak; her hareketimizde daima milli menfaatleri gözetmek; umumi menfaatleri daima şahsi menfaatlerle üstünde tutmak; millî ahlaki, her hareketimizde, hâkim kılarak büyük milletimize karşı vazifelerimizi büyük bir anlayış ve şuurla yerine getirmeğe çalışmak olmalıdır.

Son olarak, bir hakikati daha ifade etmek isteriz ki, vatanın ve yurt topraklarının kalkındırılması ve ailelerimizin daha mesut ve müreffeh bir hayata kavuşturulması için gösterilecek gayret ve çalışmalar; vatanın kurtarılması için cephede taze ve temiz kanını son damlasına kadar akıtan mübarek bir vatan mücahidinin hareketi kadar şerefli ve onun şahadet mertebesine ulaşması kadar mukaddes ve asil bir vazifedir...

Bu vazife ve duygu anlayışı içerisinde bir araya toplandığımız gün; bu topraklar, her bakımdan memur ve içerisinde yaşanılmaya değer, hakiki bir cennet olacaktır!

TRAFİK SUÇU OLARAK TEDBİRSİZLİK, DİKKATSİZLİKLE ÖLÜME SEBEBİYET VERME

M. Muhtar ÇAĞLAYAN
Ankara Hâkimi

PLÂN:

1 — Takririn hukukî mahiyeti.

2 — Taksirli cürümde bulunması lüzumlu şartlar.

3 — TCK. nun 455 inci maddesinin kanunî unsurları.

A — Haksız fiil.

B — Kusur.

a) Tedbirsizlik ve dikkatsizlik.

b) Meslek ve sanatta acemilik.

c) Evamir, nizamata ve talimata riayetsizlik.

C — Fiil ile netice arasında illiyet bağı.

4 — Mağdurun kusurlu hareketleri.

5 — Şiddet sebebi.

1 —TAKSİRİN HUKUKÎ MAHİYETİ:

Türk Ceza Kanununun, 6123 sayılı kanunla değişen 455 inci maddesine göre; tedbirsizlik ve dikkatsizlik veya meslek ve sanatta acemilik veya nizamat ve evamir ve talimata riayetsizlik ile bir kimsenin ölümüne sebebiyet veren şahıs iki seneden beş seneye kadar hapse ve 250 liradan 2500 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur.

Bu cürme, ceza hukuku edebiyatında «taksir ile adam öldürme» veya «taksir ile ölüme sebebiyet» adı verilmektedir.

«TAKSİR» kelimesi, eskiden ceza hukuku ıstılahları arasında mevcut değildi ve taksirle adam öldürme cürmüne «hataen katil» denilmekte idi.

Bilindiği üzere ceza kanunlarının, bazı fiil ve hareketleri ceza tehdidi altına koymak suretiyle korumağa çalıştıkları hukukî menfaatlerin başında insan hayatı gelmektedir.

Gerçekten de bir insanın hayatı, riyazi kıymetlerle ölçülemeyecek derecede büyük bir kıymet ve değer taşıdığı içindir ki; adam öldürme cürmü en ağır cezalarla tercim edilmiştir. Ceza kanunumuz taksirle adam öldürme suçuna «şahıslara karşı cürümler» den bahseden dokuzuncu babında yer vermiş bulunmaktadır.

Müspet hukuka göre suç; kanunun ceza müeyyidesi altına aldığı «fiildir. Suç bahis mevzuu olabilmek için her şeyden önce fail ile fiil arasında ruhî bir alâka ve rabıtanın mevcudiyeti iktiza eder. İşte bu ruhî alâkaya «kusur» diyoruz. Umumiyetle kabul edildiğine göre kusur; işlenmiş olan haksız filin faile «isnat kabiliyeti» bulunabilmesidir. Faile ancak kasten işlediği veya önleyebilmek iktidarına malik iken, tedbirde ihmali ile sebep olduğu fiil isnat olunabilir. Kusur denilen bu ruhî alâka kaideden «kast» şeklinde tecelli ve tezahür eder.

Suçun sübjektif yani manevî unsuru olan kast; bir fiilin kanuna aykırı olduğunu «suç teşkil ettiğini» bilerek ve neticesini isteyerek işlemek iradesinden ibarettir. Cürüm neticesinin ancak istenerek meydana getirilmesi halindedir ki; yâni kastın mevcudiyeti şartı iledir ki, faile ceza verilebilir'.

Türk ceza kanununun 45 inci maddesine göre; cürümde kastın bulunmaması cezayı kaldırır. Kanunumuzun mehazını teşkil eden 1889 tarihli İtalyan ceza kanununda ; (fail, bir cürmü teşkil eden fiili işlemeyi istemiş olmadıkça hakkında ceza verilemez) denilmek suretiyle maksat daha açık bir şekilde ifade edilmek istenmiştir. (1).

Esas kaide bu olmakla beraber kanun, istisnaî olarak bazı fiilleri, failin kastı bulunmamasına rağmen cürüm saymış ve cezalandırmıştır. Filhakika bu istisnaî hal TCK. nun 45 inci maddesinde ; (failin bir şeyi yapmasının veya yapmamasının neticesi olan bir fiilden dolayı kanunun o fiile ceza tertip ettiği ahval müstesnadır) şeklinde ifadesini bulmuştur.

Kanunun bu açık hükmüne göre; bazı fiillerin neticesini fail arzu etmemiş «istememiş» olsa bile kanun, bu fiillerin mücerret «işlenmiş olmasını cürüm olarak cezalandırmak için kâfi addetmiştir. Meselâ bir kimse kalabalık bir yerde atını dörtnala koştururken, birisini çiğnete

---

1 Tahir TANER, Ceza Hukuku, 1949, İstanbul,

rek ölümüne sebep olmuştur. Gerçi fail, hakikatte o kimsenin ölümünü istememiştir. Fakat eğer o, böyle kalabalık bir yerde atım koşturmamış olsa idi. o şahsı çiğnetmeyecek ve ölüm neticesi husule gelmeyecekti. Onun için fail, bu şekildeki tedbirsiz fiil ve hareketinden dolayı cezalandırılmalıdır. Böylece taksirli suçlardan dolayı failin cezalandırılması keyfiyeti, cezaî mesuliyette neticenin irade edilmesini şart koyan umumî ceza prensibine bir istisna teşkil eder. Kanun vaazımın bu şekilde bir istisnayı kabul etmesinin sebep ve hikmeti ise; kusurlu fiil ve hareketlerin cezalandırılmasında, cezanın müessir bir çare olduğu düşüncesidir.

Kastın bulunmamasına, neticenin irade edilmemesine rağmen kusurlu hareketlerin cezayı müstelzim olması, cemiyet hayatındaki faaliyetlerinde fertleri daha tedbirli, dikkatli ve ihtimamlı bulunmağa sevk eder. Taksirin cezalandırılması sayesinde fertlerin, hukukî nizama ve disipline uygun hareket etmek hususundaki iradeleri kuvvetlendirilmiş olur.

2 —TAKSİRLİ CÜRÜMDE BULUNMASI LÜZUMLU ŞARTLAR:

Kanunumuz, taksiri tarif etmemiştir. Fakat «taksir» i; irade edilmeyen yâni istenilmeyen, fakat kanun tarafından cürüm addedilen bir neticenin vukuuna sebebiyet veren ve iradeye müstenit olan müspet veya menfi bir harekette bulunmak hâlidir ([2]) veya fiilden doğan neticeyi ve zararı hiç istememiş olduğu ve fakat bunu tahmin etmesi mümkün bulunduğu halde failin, böyle bir neticeye sebebiyet veren tedbirsizlik, dikkatsizlik, ihmal ve nizamlara riayetsizlik gibi bir kusurun bulunmasıdır ([3]) diye tarif edebiliriz.

Kanunumuzun bu mevzuda kabul ettiği sistemi anlamak için 45 inci maddeye müracaat etmek lâzımdır. Filhika bu maddeye göre; taksirli cürüm, yalnız kanunun sarih surette tasrih ettiği suçlarda bahis mevzuu olabilir. O halde hangi nevi cürümlerde ve ne gibi şartlar altında taksirin cürüm sayılarak tercim edildiğini bilmek için kanunun hususî kısmındaki maddelerini tetkik eylemek iktiza eder. Bu tetkik neticesinde şu iki kaideyi elde edebiliriz:

a) Kanun ancak çok fazla ehemmiyet verdiği bazı cürümlerde taksiri cezalandırmıştır. Kanun vaazı bu hususta bazı ölçüler de kabul etmiştir. Bu ölçü bazen umumî menfaat düşüncesidir (TCK. m. 136/fıkra. 5),

---

2 Baha KANTAR, Ceza Hukuku, Sahife: 96.
3 Tahir TANER, Ceza Hukuku, 1949, Sahife: 323.

bazı hallerde failin sıfatıdır. (TCK. m. 274/fıkra 3 ve 303), bazen ihlâl edilmiş veya tehlikeye konulmuş olan hakkın ehemmiyetidir. (TCK. m. 383/1, 455, 459, 389/1, 399 gibi).

b) Kanun, taksirin vücudu için bazı unsurların mevcudiyeti şartını aramıştır. Bu unsurları şu şekilde tahlil edebiliriz:

1 — Tedbirsizlik, dikkatsizlik, kayıtsızlık.

2 — Meslek ve sanatta acemilik, tecrübesizlik.

3 — Nizamlara, kaidelere, talimata ve emirlere riayetsizlik.

Kanunumuzun kabul ettiği sisteme göre taksirin cezalandırılması için mevcudiyeti icap eden unsurları da şu şekilde tespit edebiliriz:

1 — Tedbirsizlik, dikkatsizlik, meslek ve sanatta acemilik, emir ve talimatlara riayetsizliğin «iradî» olması.

2 — Bu fiiller neticesinde kanunun tayin eylediği suç unsurlarından birinin husule gelmesi.

3 — Bu fiillerin arzu edilmeyen fena netice husule getirebileceğini failin evvelden tahmin etmek «görmek» imkânının bulunması.

lâzımdır. ([4]).

3 — TÜRK CEZA KANUNUNUN 455 inci MADDESİNİN KANUNİ UNSURLARI:

Hukukî mahiyetini yukarıda kısaca izaha çalıştığımız taksirli cürümlerden birini teşkil eden TCK. nun 455 inci maddesinin kanunî unsurlarını şu şekilde tahlil etmek mümkündür:

1 — İcra veya ihmali bir fiilen mevcudiyeti.

2 — Failin;

a) Tedbirsizlik veya dikkatsizlik,

b) Meslek ve sanatta acemilik,

c) Evamir ve nizamata riayetesizlik gibi kusurlarından birinin bulunması.

3 — Bunlar neticesinde «ölüm» ün vukua gelmiş olması.

---

4 Baha KANTAR, Ceza Hukuku.

4 — Fiil ile netice arasında maddî bir illiyet bağının «sebebiyet alâkasının mevcut bulunması;

lâzımdır.

Şimdi bu unsurları tahlil edelim:

A — Haksız fiil:

Haksız fiil; bir kimsenin hukuk mevzuatı ile yapmağa mecbur olduğu bir şeyi yapmaması veya yapmaması gereken bir şeyi yapması şeklinde tezahür eder. Kanun, bir kimseye muayyen hal ve şartlar dâhilinde bir şeyi yapmak veya yapmamak mükellefiyetini tahmil edebilir. Meselâ kanun, nizamname, salahiyetli mercilerin emri ile yasak edilen müspet bir fiil ile başkasının sıhhatine, vücut sağlamlığına zarar irat edilmesi haksız bir fiildir. Yine bunun gibi, bir kimsenin haklarım koruma gayesini istihdaf etmese de, umumî olarak husule gelmesi ihtimal dâhilinde bulunan zararları önlemek için bir hukuk kaidesi ile emredilen tedbirlerin alınmaması da haksız fiil sayılır. Şu halde taksirli suç «icap» fiillerle olabileceği gibi, «selbi» fiillerle de işlenmesi mümkündür.

B — Kusur:

Failin mesuliyeti cihetine gidilebilmek için, ceza kanunun tayin ettiği şekilde «kusurlu» olması lâzımdır. Fakat taksirli cürmün teşekkülünde kanunumuz umumî manada kusuru kâfi görmemiş, bu kusurun ; «tedbirsizlik veya dikkatsizlik», «meslek ve sanatta acemilik», «nizamat, evamir ve talimata riayetsizlik» şekillerinde vuku bulması şartını aramıştır. İsviçre ceza kanununun (taksirli öldürme) den bahseden 177 inci maddesinde ; (taksir ile bir başkasının ölümüne sebebiyet veren kimse hapis veya para cezasına mahkûm olur) denilmektedir.

a) Tedbirsizlik veya dikkatsizlik:

Gereken tedbiri zamanında ittihaz etmemek suretiyle bir kaza neticesi ölüme sebebiyet vermiş olmak «tedbirsizlik veya dikkatsizlik» tir. Bilindiği üzere doktrinde taksirin hukukî mahiyetini izah için birçok nazariyeler ileri sürülmüştür. Dikkat vazifesinin ihlâlini, hukuka aykırı vasıtalar kullanılmasını, dikkat noksanım, gereken tedbirlerde noksanlığı, önleme imkân ve vazifesini esas tutan nazariyeler mevcuttur. Fakat umumiyetle kabul edilen «tahmin edebilme ve önleme» nazariyesi-

dir. Bu nazariyeyi «BRUSA» ortaya koymuştur. Filhakika bu müellife göre taksir; kabili tahmin ve önlenmesi mümkün olan ceza hukukuna aykırı neticenin tahmin edilmesi ve bu neticeye mâni olunması için zarurî olan ihtimam hususunda iradeye müstenit selbi bir harekettir. ([5]). Yâni fail neticeyi önceden tahmin edebilir, görebilir idiyse ve buna rağmen neticenin husulüne sebep olmuş ise taksir vardır denilir ve mesul tutulur. Aksi takdirde ne kasıt ve ne de taksir bahis mevzuu olamaz. Esasen «kazayı «taksir» den ayıran da bu unsurdur. Tahmini mümkün olan netice önceden tahmin edilememiş ise taksir vardır. Eğer husule gelen neticenin önceden tahmini mümkün değilse ve fail zararlı neticenin husulüne mâni olmamış ise kaza mevcuttur. O halde bir fiilin taksir sayılabilmesi için, neticenin fail tarafından «önceden tahmin edilebilecek» bir netice olması lâzımdır. Her insanın objektif bakımdan ancak elinde olan imkânlar nispetinde yapmağa muktedir olabileceği bir şeyi yapmamasından mesul edilmesi en tabii bir hukuk ve mantık kaidesidir. Bu itibarla temyiz mahkemesince ; (maznunun aldığını söylediği ve kaynanasının teyit ettiği tedbirin, mahallî örf ve ödete ve maznunun malî ve İktisadî kudretine göre kâfi gelip gelmediği araştırılmak ve kâfi ise maznundan gördüğünden ve elinden gelenden fazlası beklenemeyeceği cihetle, hâdisenin beklenilmedik bir kaza olduğu kabul edilmek gerekirken, zühul olunmasının bozma sebebi teşkil ettiği) ne karar verilmiştir. ([6]).

Taksirli cürümlerde failin sadece «neticeyi istememesi» kâfi olmayıp, aynı zamanda «neticenin husulüne sebep olmamağa çalışması» da lâzımdır. Cemiyet nizamı, fertlerden bu şekilde bir dikkat ve ihtimam gösterilmesini bekler. Bu dikkat vazifesinin yerine getirilmesi için kâfi tedbirin alınmaması ve gerekli dikkatin gösterilmemesi taksirin esas unsurunu teşkil eder.

Gerçekten fail, o ağır neticenin husule gelmesini istememiştir ama,, husule gelmek ihtimalini önceden görmesi icap ederken bunu yapmamış, kendisinden beklenen dikkati de göstermemiştir.

Şu ciheti de ehemmiyetle kaydetmek yerinde olur ki; hukuk nizamı herkesten aynı dikkat ve ihtimamı göstermeyi bekleyemez. Husule gelebilecek olan neticeyi seziş kabiliyeti yaşa yaradılışa, kültür seviyesine, meslekî ehliyet derecesine, örf ve âdete göre değişir. Bu itibarla taksirin mevcudiyetini kaide olarak hem objektif, hem de sübjektif bakımdan ve her hâdisenin mahiyet ve hususiyetinin maznunun içinde bulun-

---

5 Faruk EREM, Türk Ceza Hukuku, Sahife: 304.
6 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 31/1/1947, Esas: 13638, Karar: 1391.

duğu ruhî, malî ve İktisadî vaziyetler göz önünde tutulmak suretiyle tetkik ve mütalâa etmek gerekir. Temyiz mahkemesinin içtihadı da bu merkezdedir.

Maznun ..... karısı Sultanda birlikte çam ağacı kesmek üzere ormana gitmiştir. Yanlarında götürdükleri bıçkının bir ucundan kendisi, diğer tarafından karısı tutmak suretiyle büyük bir çam ağacını kesmeğe başlamışlardır. Ağacın hangi tarafa yıkılacağını anlamak ve ona göre sakınmak üzere her ikisi birden yukarıya baktıkları sırada farkına varmadan tamamen kesilmiş olan ağaç kayarak Sultan'ın üzerine düşmüş ve onu öldürmüştür. Maznun kocanın yapılan duruşması sonunda; TCK. nun 455 inci maddesi gereğince mahkûmiyetine dair verilen hüküm temeyiz mahkemesince! (….. ve ölüm hâdisesinin ancak ağacın ne suretle kesileceği hakkında bilgisizlik yüzünden ileri geldiği ehlivukuf raporundan anlaşılmış olmasına göre! Karı ve kocanın müşterek fiilleri neticesi husule gelen ölümde kocaya atfı kabil bir kusur olmadığı ve ölümün kendi fiilinin neticesi bulunduğu) esbabı mucibesiyle bozulmuştur. ([7]). Yine sebze ve fidan bahçesi olarak kullanılan evinin dış avlusundaki kuyunun ağzına maznun tarafından tahta kapak yaptırılarak demirle raptedildiği ve üzerine 10»-12 kilo ağırlığında taş konulduğu ve icabında bu taşın kapak üzerinden itilerek açılıp kapanmak suretiyle kullanılmakta ve dış avluda bulunması sebebiyle kuyudan komşularla gelen geçen yolcular faydalanmakta olduğu dosya münderecatından anlaşılmasına ve bir buçuk yaşındaki çocuğun bu vaziyetteki kuyu kapağını açamayacağı aşikâr bulunmasına ve mahkemece de kuyunun komşular ve yolcular tarafından açık bırakılmasının muhtemel bulunduğu kararda açıklanmış ve keyfiyet takdiri tahfif sebebi ittihaz edilmiş olduğuna göre; gezici ticaretle meşgul olan ve evdeki çocuğun idare ve nezaretiyle doğrudan doğruya mükellef bulunmayan maznunun kuyuya ait kâfi miktarda tedbir aldığı ve bunun haricinde kendisine atıf ve izafe edilecek tedbirsizlik ve dikkatsizlik bulunmadığı gözetilmeksizin ve kabul edilen ihmal de nazara alınmaksızın mahkûmiyeti cihetine gidilmesinin yolsuz olduğuna ([8]), (Tedbirsizlik neticesi dört aylık çocuğunun yanarak ölümüne sebebiyet verme suçunda; ocağın yanar bırakılmasının çocukların üstlerinin sıkı, örtülmesinin veya bağlanmamasının tedbirsizlik teşkil edip etmediğinin afakî mülâhazalarla değil, havanın soğukluğu ve ailenin İktisadî durumu ile ölçülmesi gerekmesine ve evin ısıtılması için çalı çırpı toplamak zorunda bulunulmasının ailenin İktisadî «varlık» durumunun istenildiği veya düşünüldüğü gibi tedbir alacak vasıtalara ma-

7 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 18/12/1953, Esas: 757, Karar: 1685.
8 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 28/2/1953, Esas: 1099, Karar: 2211.

lik olduğunu kabule imkân bırakmamasına ve çalı çırpı toplamağa gidecek komşuların çocuklarını alıp uyutmağa ve bakmaya hiç kimsenin mecbur olmamasına göre; aksine mülâhazalara dayanılarak ceza verilmesinde isabet görülmediği) ([9]) gibi, (çocukların düşmemesi için salıncağa bağlanmalarının mutat ve boğulmanın, çocuğun kendi kendine hareketi neticesi olmasına göre; isnadı mümkün tedbirsizliğin ne olduğu belirtilmeden maznuna ceza verilmesinin yolsuz olduğuna ([10]), köylü bulunan maznun Fatma'nın evinin ihtiyacı için su almaya, gitmesinin zarurî ve ölen çocuğun da ev dışında bırakılmış olmasına göre; çocuğun kendiliğinden ev içine girip yanar ateş içine düşmesinde maznuna isnadı kabil tedbirsizlik olmadığı ve illiyet rabıtası da bulunmadığı düşünülmeden mahkûmiyet kararı verilmesinin kanuna uygun bulunmadığına ([11]), (altı yaşındaki köylü çocuğunun yattığı odada yalnız bırakılması başlı başına dikkatsizlik ve tedbirsizlik teşkil edeceği gibi, bu yaştaki çocuğun ateşten gelecek tehlikeyi de idrak edebileceği gözetilmeden, malî ve İçtimaî durumu itibariyle maznunun başka tedbirler almak imkânına malik olduğunu tespit ve bitişik odada yatan görümcesinin, maznunun işi çıktıkça bir hizmetçi gibi çocuğuna bakmak mecburiyetinde olduğunu kabule sürükleyen kanunî sebepler izah edilmeden mahkûmiyetine karar verilmesinin yolsuz olduğuna ([12]), (hâdisenin mahiyetine ve duruşma safahatına göre; maznunun İktisadî ve malî vaziyetine ve bilhassa göreneğine göre alınması kabul edilen ne gibi tedbir bulunduğu belirtilmeden bir kaza teşkil eden hâdiseden —iki buçuk yaşında bulunan çocuğunun uyumakta olduğu salıncaktan kayarak kollarının bağlanmış olduğu iple salıncak arasında boğulması—dolayı mahkûmiyet kararı verilmesinin yolsuz olduğundan ibaret bulunan bozma sebebi yerinde olun, uymak gerekli iken, eski hükümde ısrar edilmesinin yolsuz olduğuna ([13]), (kocası işte bulunduğu sırada iki yaşındaki çocuğunu kucağına alarak suya gitmek zorunda bulunan maznunun, uyumakta olan 14 aylık diğer çocuğunu da beraberce götüremeyeceği bedihî bulunmasına göre; hareketinde tedbirsizlik bulunduğu açıklanmadan mahkûmiyeti cihetine verilemeyeceği) ne ([14]), (evine su getirmek üzere çeşmeye giderken henüz altı aylık bulunan çocuğunun, evin zemini ile aynı seviyede bulunan tandıra düşmesi ihtimaline binaen, içinde 15 santim su bulunan 30 santim yükseklikteki kazanı tandırın ağzına kapamış olmasına rağmen emekli-

---

9 Temyiz mahkemesi 4. CD.14/5/1946,Esas:5474, Karar: 6240.
10 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 15/ 4/1947, Esas: 5863, Karar: 5548.
11 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 19/11/1948, Esas: 11640, Karar: 12059.
12 Temyiz Mahkemesi 4. CD.19/1/1951, Esas: 312, Karar: 312.
13 Temyiz Mahkemesi C. U. H. 18/2/1952, Esas: 170/43, Karar: 37.
14 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 23/9/1952, Esas: 7986, Karar: 8301.

yerek kazanın bulunduğu yere gelip, her nasılsa kazana düşmek suretiyle boğulması halinde, henüz 19 yaşında bulunan annenin tecrübesi ve idrak kabiliyeti ile mütenasip olarak aldığı tedbirler haricinde kendisine başkaca tedbirsizlik atıf ve isnadı kabil olamayacağına ([15]) karar verilmiştir.

Buna mukabil Ali Kamber tarafından Küçük Ali isimli şahsa verilen nohut dalının kendi tarlasından koparılmış olduğunu zanneden maznun Şükrü Türkmen, yakalamak maksadıyla onu atla takibe başlamıştır. Ali Kamber, bu takipten kurtulmak için dik ve kayalık bir araziye tırmanmağa başlamış ve maznun da attan inerek onu takibe devam etmemiştir. Bu kere yine takip edildiğini göre Ali, yakalanmamak maksadıyla arazinin biraz daha dik ve sarp bir yerine çıkmak isterken, ayağının altındaki otun kaymasıyla uçuruma düşmüş ve Ölmüştür.

Maznunun yapılan duruşması sonunda: beraatına dair verilen hüküm temyiz mahkemesince ; (mücerret bir zehaba müsteniden öleni takip eyleyen maznunun, onun kaçtığı mahallin sarp ve kayalık ve kenarının da uçurum olması, hal ve vaziyet tehlikenin ve bin netice zararın husule geleceğini idrake müsait bulunması itibariyle takipten vazgeçmesi gerekli iken, bilâkis takipte ısrar eylemesi tedbirsizlikten mahdut ve Ali'nin uçuruma yuvarlanması, maznunun maddî hareketinin neticesi olup, ölüm ile maznunun fiili arasında rabıta bulunduğu) esbabı mucibesiyle bozulduğu ([16]) gibi, (halkın bulunması tabii olan yolda emniyet tedbiri alınmadan makinenin arkaya hareket ettirilmesinin başlı basma bir tedbirsizlik sayılacağına ([17]), (aralarında çıkan münakaşa neticesi elindeki balta ile Dilber'in kafasına vurarak kucağındaki altı aylık çocuğunun düşmesi neticesi meydana gelen akciğer kanamasından ölümüne sebebiyet vermede, kucağında altı aylık çocuk bulunan Dilber'e karşı müessir fiil ika etmenin, çocuk için zararlı bir netice tevlit edebileceğini maznunun evvelden idrak etmesi tabii olmasına nazaran maznunun mahkûmiyetine dair verilen hükmün kanuna uygun bulunduğuna ([18]), (muayyen bir şahsa korkutmak maksadıyla atılan merminin başka birisini öldürmesi halinde 455 inci maddenin tatbiki lâzım geleceği) ne ([19]), (Ceza umumî heyetinin bozma kararma taban salahiyetli makina mühendislerinden seçilen üç ehlivukuf tarafından hâdise yerinde yapılan tatbikatlı keşifte makas kırılmak suretiyle kamyonda vuku-

15 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 27/1/1953, Esas: 13689, Karar: 786.
16 Temyiz Mahkemesi 1. CD. 28/2/1946, Esas: 331, Karar: 251.
17 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 10/1/1951 Esas: 94, Karar: 94.
18 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 15/10/1953, Esas: 8150, Karar: 9815.
19 Temyiz Mahkemesi 1. CD. 12/1/1937, Karar: 86.

bulan arıza üzerine 60 kilometre süratle giden kamyonun 30 metrelik bir mesafeyi iki saniyede kat edeceğine göre; maznunun fren yapmak, gazı azaltmak, vitesi küçültmek gibi mümkün olan tedbirleri almamak suretiyle hâdiseye sebebiyet verdiği ittifakla beyan edilmiş ve teknik fakültesi doçentlerinden Hikmet Binark'ın raporu dahi maznunun tedbir almakta geciktiğini belirtmek suretiyle bilirkişi beyanlarını teyit eylemiş olmasına rağmen, fenne ve ihtisasa taallûk eden bu beyanlar muvacehesinde bazı düşüncelerle beraat kararı verilmesinin yolsuz bulunduğu na ([20]) karar verilmiştir.

Yüksek mühendis ..... in, devlet hava yollarına ait Kazlı çeşmesi

tasyon arkası tepe üstü mevkiinde inşasını taahhüt ettiği iki adet çelik kulenin yıkılmaması için gereken tedbiri almamak ve yükselen kulelerin alt kısımlarında bulunan ve kulenin devrilmemesini temin için yapılması iktiza eden izolatör çubuklarını yerine koymadığı gibi, kuleleri etrafa demir tellerle bağlamamak suretiyle 14/9/1950 tarihinde kulelerden birinin devrilerek, içlerinden İsmail Bağcı, Baki Karacan ve Ergün Orak'ın ölümlerine tedbirsizlik ve dikkatsizlikle sebebiyet vermekten dolayı İstanbul Birinci Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan duruşması sonunda; TCK nun 455/2 ve 59 uncu maddeleri gereğince 1 sene 4 ay hapis ve 666 lira 60 kuruş ağır para cezası ile mahkûmiyetine 25/3/1953 tarihinde karar verilmiştir.

Dosya temyiz mahkemesi birinci ceza dairesince tetkik olunarak ; (yapılan duruşmaya, toplanan delillere, tatbik olunan maddelere, maznuna isnat olunan tedbirsizlik dikkatsizlik neticesi ölüme sebebiyet suçunun sübutu ve maznun lehine takdiri tahfif sebebinin vücudu tahkikat neticelerine, ehlivukuf raporuna müsteniden ve mucip sebepleri karar yetinde gösterilmek suretiyle mahkemece kabul ve takdir kılınmış olmasına nazaran, maznun vekili tarafından ileri sürülen temyiz itirazları gayri varit görüldüğünden bahsiyle hükmün tasdikine karar verilmiştir. ([21]).

C. Baş müddeiumumiliği ; (Maznunun mevzuubahis tedbirleri almamış olduğu kabul edilse dahi ehlivukuf raporunun tetkikinden de müstebat buyrulacağı veçhile, hâdise günü esen şiddetli rüzgâr olmasa idi tedbirlerin eksikliğine rağmen kulenin devrilmeyeceği gibi, aynı anda üç kişi kule üzerinde bulunmasa idi devrilme imkânı azalırdı mealindeki kısım ile maznunun inşaat mahallinde her zaman bulunamadığı için kule in-

---

20 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 12/3/1953, Esas: 1296, Karar: 1290.
21 Temyiz Mahkemesi 1. CD. 23/12/1953, Esas: 3660, Karar: 3447 neşredilmemiştir.

saatim monte işinde usta olan ölenlerden İsmail ile diğer işçilere müteaddit defalar rüzgârlı zamanlarda kule üzerine çıkılmamasını ve yerdeki işlerle meşgul olunmasını ihtar etmiş olduğu yolundaki müdafaası ve bu müdafaayı teyit eden şahit İbrahim ve Naci'nin şahadetleri göz önünde tutulacak olursa maznunun inşaat başında bulunmadığı bir saatte ve şiddetli rüzgâr eserken maznunun ihtarını dinlemeyerek İsmail ustanın, yanma aldığı iki kişi ile kule üzerine çıkarak işi görmesinden ve hatta şahitlerden Dursun'un «kule sallanıyor» demesine rağmen İsmail'in «boş ver o kadar sallanır» demek suretiyle aldırış etmemesinden dolayı husule gelen hâdisede maznuna hata mesuliyeti terettüp etmez. Çünkü; maznunun rüzgârlı havalarda kuleye çıkmayın, aşağıda iş görün demiş olmasına rağmen bu ihtarı dinlemeyen ve hâdisede ölen üç kişi bilerek, kasten aksine hareket etmek suretiyle zararlı neticeyi doğurmuş olan hâdisenin vukuuna sebep olmuşlardır.

Kuleye çıkılmadan kule devrilmiş olsa ve aşağıda bulunanlar mağdur kalsa idi o zaman maznunun mesuliyeti düşünülebilirdi. Her ne kadar mahkeme, kararında maznunun bu müdafaasını teyit eden şahadeti hazırlıkta şahitlerin söylememiş olup, sonradan söylemiş olduklarından bahsiyle kabul etmemekte ise de; hazırlık tahkikatını yapan J. onbaşısının suçluyu dinlememiş olduğu, suçlu ölen ustabaşı İsmail'e ve amelelere yaptığı ihtarını sulh hâkimine verdiği ifadede mevzuu bahis etmiş olduğundan, bu ifadeden sonraki safahatta şahitler müdafaayı kabul etmemesi için gösterdiği sebep varit görülmemek lâzım gelir. Ehlivukuf raporundaki «rüzgâr olması idi tedbirlerin eksikliğine rağmen kulenin devrilmeyeceği ve aynı anda üç kişi kule üzerinde bulunmasa idi devrilme imkânı azalırdı» mealindeki mütalâa kısmına göre maznunun ihtarını dinlemeyerek şiddetli rüzgârlı havada kulenin üzerine çıkarak çalışan ve bu suretle devrilme neticesi ölen bu üç şahsın zararlı neticeyi doğuran hâdisenin oluşuna kendileri sebep olduklarından maznunun mesuliyeti cihetine gidilmeyeceği sebebiyle bu görüşe aykırı olarak tesis olunan hükümde isabet görülememiş ve bu cihet gözden kaçmış, esasa müessir tashihi mucip ahvalden bulunmuş olduğundan bahsiyle 9/3/1954 tarihli tebliğ name ile tashihi karar talebinde bulunmuştur.

Birinci ceza dairesince ; (maznunun leh ve aleyhindeki deliller mahkemece tahlil ve münakaşa olunarak mucip sebepleri ve esbabı reddiyesi gösterilmek suretiyle tesis olunan hüküm dairece tetkik edilerek, tebliğ namedeki mütalâaya uygun olarak tasdik kılınmış ve esasen hâdise günü maznun tahkikat yapmak üzere mahalline gelen C. Müddeiumumisine verdiği ifadede rüzgârlı havalarda kule üzerine çıkılmaması hak-

kında tembihat icra ettiği hakkında bir müdafaada bulunmadığı gibi hâdisenin şahitlerinin dahi hazırlık tahkikatında bu hususu açıklayan bir ifade vermedikleri, ancak ilk tahkikat sırasında sevk eden müdafaa üzerine bu müdafaayı teyit edecek şekilde beyanda bulundukları ve haklarında yalan şahadetten takibat yapılarak sorgu hakimliğince meni muhakeme kararı verilmesine rağmen şahadetin kıymetini ve sıhhatini takdir bakımından mahkemeyi tereddüde düşüren bu ifadelere istinat edildiği anlaşılmış ve ehlivukuf raporunda • kazaya sebebiyet veren hâdisenin kuleyi teşkil eden demir akşamının esas kaideye iyi raptedilmemesinden ve rüzgârlı havalarda herhangi bir ihtimale karşı istinat ve mukavemeti temin için demirle ve tellerle takviye edilmek gibi fennî tedbirler alınmamasından ileri geldiği, hatalı olarak imal olunan diğer kulenin de aynı sebeplerle kendiliğinden devrildiği belirtilmek suretiyle inşaatın hatalı olarak yapıldığı ve inşaat mühendisinin kusurlu olduğu tasrih edilmiş ve mahkemece de bu cihetler esaslı bir tahlil ve münakaşaya tâbi tutularak rüzgârlı havada kule üzerinde çalışmak suretiyle vukua gelen kazada ölüm husule gelmesi hali de maznun lehine ayrıca takdiri tahfif sebebi olarak kabul olunmuş olduğundan, kanunî isabeti havi olan ve delillerin takdiri suretiyle ittihaz olunan hükmün aynı mucip sebeplere istinaden tasdikine dair bulunan daire kararının tashihini gerektiren bir hal görülemediği) esbabı mucibesiyle tashih talebinin reddine karar verilmiştir. ([22]).

İş bu ret kararı aleyhine C. Baş müddeiumumiliği 13/5/1954 tarihli itiraz name ile itirazda bulunmuş ise de, bu itirazda ceza umumî heyetince ; (toplanmış olan delillerle ve ehlivukuf raporu münderecatıyla taayyün eden işin oluş şekline göre mahallî mahkemesi hükmünün birinci ceza dairesince tasdik edilmesinde bir isabetsizlik görülmemiş ve tasdik kararma karşı vuku bulan tashih talebinin reddine dair hususî dairece ittihaz olunan karar aleyhinde C. Baş müddeiumliğince verilen itiraz namede ileri sürülen sebepler yerinde bulunmamış olduğundan bahisle reddedilmiştir. ([23]). Bu ret kararı aleyhine C. Baş müddeiumumiliğince vaki olan 20/9/1954 tarihli tashihi karar talebi de keza ceza umumî heyetince ekseriyetle ret olunmuştur. ([24]).

Maznun Ali Rıza Dinç alp, 9/10/1954 tarihinde 2,5 tonluk 12 plâka sayılı yük kamyonuna iki ton yük yükledikten başka belediye talimatnamesinin 105 inci maddesine muhalif olarak 28 yolcu almış ve bu va-

---

22 Temyiz Mahkemesi 1. CD. 18/3/1954, Esas: 830, Karar: 1076.
23 Temyiz Mahkemesi C.U. H. 28/6/1954, Esas: 236, Karar: 240.
24 Temyiz Mahkemesi C. U. H. 4/10/1954, Esas: 316, Karar: 303.
Bu üç karar neşredilmemiştir.

ziyette Ayaş'a giderken, yolun meyilli olmasından dolayı fren yapmış ise de fren patlamıştır. Frenin patladığını ve kamyonun süratinin arttığını gören maznunun, bu sürati keseceği düşüncesiyle kamyonu yol kenarındaki tarlaya sokmuş ve fakat tarladaki tezeklerin tekerleklere rastlaması ile devrilerek, yolculardan dört kişi ölmekle beraber bir kaçı da yaralanmıştır.

Maznunun Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan duruşması sonunda; TCK. nun 455/2 ve 59 uncu maddeleri gereğince üç sene dört ay müddetle hapsine ve 833 lira 30 kuruş ağır para cezasıyla mahkûmiyetine dair verilen 25/5/1954 tarihli hüküm temyiz mahkemesi birinci ceza dairesince tasdik olunmuştur. ([25]).

Yine Sünnetçi ..... çocukları sünnet yapmak için 11/10/1950 tarihinde Kilis köylerini dolaştığı sırada, Balıklı köyüne de uğrayarak, bir kaç çocukla birlikte iki yaşında Ökkeş Çakmak ismindeki çocuğu da sünnet etmiştir. Sünneti müteakip başka köye gitmek üzere bu köyden ayrılacağı sırada çocuğun anası gelmiş ve yaradan kanın dinmediğini söylemiştir. Bunu haber alan sünnetçi derhal yarayı muayene etmiş ve akşama kadar çocuğun yanında kalarak yaraya dört defa ilâç koymuştur. Son muayenesinde de artık kanın dindiğini söyleyerek ayrılıp başka köye gitmiştir. Hâlbuki çocuğun yarasındaki kan dinmemiş olduğundan, o gün gece yarısı kan zayiinden ölmüştür.

Cesedi muayene eden hükümet tabibi; penisin başının alt tarafında ince bir damar ağzı görmüş ve ölümün, sünnet yerindeki bu kanamadan husule geldiğini beyan etmiştir. Şahitler; çocuğun kanının dinmediğini sünnetçiye dört defa haber verdikleri halde mumaileyhin sadece sünnet yarasına ultraseptil tozu dökerek, dermatolog pansumanı yaptığım ve kan dindirici ilâç ve sıkı bandaj koyup kanamaya mâni olmadığını beyan etmişlerdir.

Maznun müdafaasında; kendisinin, çocuğu bir kaç defa muayene ederek, kanın dinmesi için lüzumlu ilâçları koyduğunu ve bilâhare kendisinin haberi olmaksızın çocuğun babası tarafından yaranın çözülerek (güya. Kanı dindirmek için) üzerine kayış kazıntısı konulduğunu ve çift sürmek için boyunduruk tabir edilen aletten çıkarılan bu kayış kazıntısında mevcut bulunan «tetanos» mikrobunun vücuda dâhil olarak çocuğun âni bir titreme neticesi bu hastalıktan öldüğünü, bu vaziyet karşısında kendisinin tedbirsizlik ve dikkatsizliğinin bahis mevzuu olamayacağını bildirmiştir.

---

25 Temyiz Mahkemesi 1. CD. 16/9/1954, Esas: 2480, Karar: 2727. Neşredilmemiştir.

Adlî Tıp Meclisi raporunda : (..... sünnet olan çocuğun, sünnet yarasındaki kanama dolayısıyla ölümüne dahi hükümet tabibi tarafından verilen raporun kabule şayan olduğu) nu tebarüz ettirmiştir. ([26]).

Yüksek Sıhhat Şûrası ; (çocuğun ölümünün kanamadan ileri geldiği ve bu kanamanın sünnet ameliyesine bağlı olduğu, kanamanın devamı karşısında sünnetçinin, yaptığı müdahalelere rağmen kanın durmadığını görmesi üzerine bir hekime müracaat tavsiyesinde bulunması lâzım gelirken bunu yapmamış olduğu) kanaatine varmıştır. ([27]).

Maznunun Kilis Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan duruşması sonunda; tedbirsizlik ve dikkatsizlikle ölüme sebebiyet vermek suçu sabit görülerek, TCK. nun 455 ve 59 uncu maddeleri gereğince 8 ay hapis ve 100 lira ağır para cezasıyla mahkûmiyetine dair verilen 17/1/1952 tarihli hüküm Temyiz Mahkemesince tasdik edilmiştir. ([28]).

b) Meslek ve sanatta acemilik:

Bazı taksirli cürümlerde failin, işlediği fiilin fena netice husule getirebileceğini önceden tahmin edebilmesine bakılmaz. Haiz: bulunduğu meslek ve sıfatı itibariyle neticeyi önceden tahmin edebilmesi arzu edilir. Acemi veya ehliyetsiz ise o mesleği icra etmesin denir. Meslekî cüret acemilik mefhumuna dâhildir. Kolay ameliyatlar yapan bir operatörün, ağır bir ameliyat yapmağa cüret ederek, neticede hastanın ölümüne sebep olması halinde, operatör acemiliği yüzünden meydana gelen ölüme sebebiyetten mesul tutulmak gerekir. Meslek ve sanatta acemilik en mücerret ve mutlak manada değil, failin ehliyet derecesi ve kabiliyeti, her hâdisenin mahiyeti ve cereyan şekli göz önünde bulundurularak mütalâa olunmalıdır.

Meslek ve sanatta acemilik ile ölüme sebebiyet suçlarına en ziyade tıp sahasında rastlamak mümkündür. Filhakika; bir hastanın tedavisini üzerine alan doktor, kaideden vazifesini ifa sırasında işlediği bütün kusurlarından mesuldür. Ancak, doktorun bu şekilde en ufak kusurundan dahi mesuliyetini kabul etmek, tıp mesleğini tahammül edilmez bir hale getirir. İnsan hayatı üzerinde oynayan doktorlar ve operatörler, mesleklerinin zarurî neticesi olarak, hiç ümit etmedikleri anda ölümle karşı-

---

26 Adlî Tıp Meclisinden 4/6/1951 tarih ve 713 sayılı kararı. Neşredilmemiştir.

27 Yüksek Sıhhat Şûrasının 29/5/1952 tarih ve 49 uncu toplantısında verilen 720 sayılı karar. Neşredilmemiştir.

28 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 11/11/1952, Esas: 9770, Karar: 10011. Neşredilmemiştir.

taşabilirler. Umumiyet itibariyle bütün ameliyatlar hastanın hayatı için az çok bir tehlike arz ederler. Doktorun vazifesi, tatbik edeceği tedavi metotları sayesinde hastayı sıhhate kavuşturmaktır. İlmî bilgisi, müktesebatı ve tecrübeleri ile buna karar vermek hususunda doktor, geniş bir takdir salâhiyetini haiz bulunmak lâzımdır. Bir operatörün zaruret veya tam bir endikasyon yoktur diye yahut mesul edileceği korkusu ile lüzumlu ameliyatı yapmaması hiç bir veçhile revize edilememek icap eder. Doktor, bir taraftan müdahale etmediği takdirde hastayı pençesine alan hastalığın tabii seyrine devam ederek onun hayatı için doğuracağı tehlike ile diğer taraftan tıbbî müdahalesinin meydana getirmesi ihtimal dâhilinde bulunan tehlike arasında isabetli bir tercih yapmak mevkiindedir. Bu tercihi yaparken İlmî kudret ve kabiliyetine, meslekî tecrübe^ terine istinat etmekle beraber, ne de olsa karineler ve tahminler üzerinde yürüyecektir. Bazı hallerde doktorun en az zararlı gördüğü ve hiç ümit etmediği bir tahmin, en tehlikeli bir netice halinde tecelli edebilir. Bütün bu haller dikkat nazarında tutulmaksızın doktorun her fiilden mesul edilmesi adalet ve nezafet kaidelerine uygun bulunmadığından başka, onu korkutabilir ve bunun neticesi olarak da hastaya faydalı olabilen müdahalesini felce uğratabilir. Bu itibarla doktor, ancak «ağır kusur» undan mesul tutulmak gerekir. Bir fiilin kusur olduğunda kimsenin tereddüdü yoksa o, ağır kusur sayılmalıdır.

Tıbbî müdahale sırasında vuku bulan ölüm hâdiselerinde ölümün, tıbbî hata veya cerrahî müdahale neticesi olup olmadığının yâni hakikî ölüm sebebinin kat'î bir şekilde tespitine lüzum ve zaruret vardır. Bu da ancak mezar açılarak yapılacak otopsi ile imkân dâhiline girebilir.

Mehaz kanunun hazırlık çalışmaları sırasında «acemilik» tabiri bir hayli münakaşaları mucip olmuştur. Bazıları ; (maddedeki acemilik, bilhassa doktor ve operatörlere münhasır olmalıdır. Çünkü bunların meslek ve sanatlarında acemilik göstermeleri insan hayatına ika edecekleri zarar itibariyle büyük ehemmiyeti haiz olduğundan kanun, bunların maharetlerini tetkike salâhiyettardır) mütalâasını ileri sürmüşlerse de bu nokta nazar taraftar bulmamış, sadece doktorluk değil, hangi meslek ve sanata taallûk ederse etsin, bu suretle husule gelen zarardan failin cezalandırılması esası kabul edilmiştir. ([29]).

Bir meslek veya sanatın icrası sırasında fiil tedbirsizlik veya dikkatsizlikten ileri gelmiş ise acemiliğe değil, tedbirsizliğe müstenit tae-

---

[29] Majno şerhi.

sir bahis mevzuu olur. Meselâ operatör reçete yazarken bir ilâcın ismimde yanılır ve neticede hastanın ölümüne sebep olursa hâdisede «dikkatsizlik» mevcuttur. ([30]).

c) Evamir, nizamat ve talimata riayetsizlik:

Ferdî ve sosyal bir faaliyeti nizama koyan kaidelere muhalif hareket, evamir, nizama ve talimata riayetsizlikten mütevellit taksiri meydana getirir. Kanun ve nizamname gibi bir hukuk kaidesine muhalefet bu mefhuma dâhildir.

6085 sayılı «Karayolları Trafik Kanununun 23 üncü maddesinde kayıt ve tescili mecburî olan nakil vasıtalarının şoför ve sürücülerinin haiz olacakları ehliyetnameler sayılmış ve aynı kanunun 24 üncü maddesinde de ; (23 üncü maddede gösterilen şoför ve sürücü ehliyetnameleri alınmadıkça kayıt ve tescile tâbi nakil vasıtalarım karayollarında kullanmanın veya ehliyetnamesi olmayan şahıslara kullandırmanın yasak olduğu) tespit ve işaret edilmiştir.

Binaenaleyh kanunun bu açık ve âmir hükmüne rağmen ehliyetnamesi olmayan bir kimsenin bir taksiyi kullanırken uçuruma yuvarlayarak içinde bulunan bir şahsın ölümüne sebebiyet vermesi hâli, 455 inci maddede derpiş olunan «evamir ve nizamat riayetsizlik» sayılmalıdır.

Temyiz Mahkemesi de içtihatlarında bu esası kabul etmiş bulunuyor. Nitekim ; (ehliyeti olmadığı halde kamyonu sevk ve idare etmek belediye nizamlarına aykırı bir hareket olmasına ve maznunun kamyonu hareket ettirmemesi halinde ölümün husule gelemeyeceği ve bu sebeple maznunun fiili ile ölüm arasında illiyet rabıtası bulunmasına göre nizamlara riayetsizliği meslek ve sanatta acemiliği anlaşılan maznun hakkında ancak tahfifi gerektiren sebeplerle berat karan verilmesinin bozmayı gerektirdi) ([31]), (sekiz tonluk kamyona dokuz ton yüklemenin ve yüklü kamyon üzerine yolcu almanın bizatihi tedbirsizlik ve nizamlara riayetsizlik teşkil edeceği) ([32]), (çamurluğa yolcu almak tek başına bir tedbirsizlik, nizamat aykırılık teşkil ederken, ancak takdiren tahfife yol açabilen sebebe dayanılarak berat karan verilmesinin yolsuz olduğu) ([33]) içtihat edilmiştir.

---

30 Faruk EREM. Türk Ceza Hukuku. Sahife: 307, İtalyan Temyiz Mahkemesi kararı.
31 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 31/10/1952, Esas: 11599, Karar: 9470.
32 Temyiz Mahkemesi 4, CD. 2/10/1953, Esas: 6471, Karar: 8962.
33 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 5/11/1949, Esas: 12696, Karar: 14105.

Yine maznun Erdoğan Otranç, 25/9/1952 tarihinde kamyona benzin dolu altı adet bidon yüklemekle beraber, boş kalan kısmına da 8 -10 kadar amele bindirerek Konya'dan hareket etmiştir. Hareket sırasında şoförün yanında oturan Hamza isimli şahıs benzin tuttuğunu söyleyerek kamyonun arkasına bidonların yanma çıkıp oturmuştur. Bu kere de kamyonun süratle giderken, oturduğu yerden bidonlardan birinin üzerine çıkmış ve oradan yere düşerek kafa kemiğinin kırılması neticesi ölmüştür.

Maznunun Karaman Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan duruşması sonunda; TCK. nun 455/1, 56 ve 59 uncu maddeleri gereğince altı ay yirmi gün müddetle hapis ve 83 lira 30 kuruş ağır para cezası ile mahkûmiyetine dair verilen 7/4/1953 tarihli hüküm temyiz mahkemesince tasdik edilmiştir. ([34]). Temyiz mahkemesi, mevaddi müştekiliyi havi benzin bidonlarının bulunduğu yere adam bindirmeyi tedbirsizlik ve nizamlara riayetsizlik saymıştır.

Yine bu cümleden olarak 6085 sayılı Trafik Kanununun 31 inci maddesine göre; uyuşturucu ve keyif verici maddelerle alkollü içki kullanmış olanlar nakil vasıtası veya muharrik makine kullanamazlar. Binaenaleyh, bir kimse alkollü içki aldıktan sonra vasıta kullanırsa hem Trafik Kanununa göre suç işlemiş, hem de Türk Ceza Kanununun 455 inci maddesinde yazılı şekilde «evamir, nizamat ve talimata riayetsizlik» etmiş olur. Bu itibarla; Temyiz Mahkemesince, alkollü içki alan ve haddi zatında insan taşımağa mahsus olmayan ve ancak iki kişinin binmesi»ne müsait yeri bulunan traktöre beş kişi alan ve direksiyona hâkim olamayarak devrilmesine ve içindekilerden bir şahsın ölümüne sebebiyet veren maznunun fiili, evamir, nizamat ve talimata riayetsizlik addolunmuştur. (Temyiz Mahkemesi 1. CD. 23/10/1957, Esas: 1763, Karar: 2863).

Tababet ve suabatı sanatlarının tarzı icrasına dair olan 1219 sayılı kanunun 47 nci maddesine göre; Türkiye dâhilinde ebelik sanatını icra için, Tıp Fakültesi kabile mektebinden ve Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâleti tarafından iktisat ve idare edilen ebe mekteplerinden şahadetname sahibi bulunmak ve bu şahadetname mezkûr vekâletçe tasdik ve tescil edilmiş olmak lâzımdır.

Şu halde kanun bu hükmü ile şahadetnamesi olmayan bir kimseyi «ebelik» sanatını yapmaktan men ediyor demektir. Kanunun bu açık ve âmir hükmüne rağmen şahadetnamesi olmadığı halde doğuma müdaha-

34 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 20/10/1953, Esas: 3158, Karar: 10092. Neşre- dilmemiştir.

le ederek, kadının ölümüne sebebiyet veren şahıs, «evamir, talimat ve nizamata riayetsizlik etmiş sayılmalı ve TCK. nun 455 inci maddesi gereğince cezalandırılmalıdır. Nitekim Temyiz Mahkemesi de ; (ehliyet vesikası almadan ebelik yaparak ölümüne sebebiyet veren maznun hakkında 455 inci madde mucibince ceza tayini icap ederken, 452 inci madde ve mahkûmiyet kararı verilmesini yolsuz) görerek hükmü bozmuştur. ([35]).

Riayetsizlik edilen kaideyi kimin vazetmiş olduğunun ehemmiyeti yoktur. Kaidenin resmî bir makam veya hususî şahıslar tarafından vazedilmiş olması müsavidir. Çünkü kaidenin takip ettiği düzenleme gayesi aynıdır. ([36]).

Nizamat ve evamire riayet etmiş olmak, hâdisede mevcut bulunduğu takdirde kusurun diğer şekillerini bertaraf etmiş sayılmaz. Fransız Temyiz Mahkemesince; bir ana mektebinin idaresi kendisine tevdi edilmiş bulunan bir öğretmen, mektepte olmadığı bir sırada çocuklardan birinin fiili ile husule gelen bir kaza neticesinde ölen diğer bir çocuğun ölümünden mesul tutulmuş, mektebin hususî nizamatına muhalif hareket etmediği yolundaki müdafaası kabule şayan görülmediği gibi, İtalyan Temyiz Mahkemesince de; tramvay vatmanının evamir ve nizamata herhangi bir muhalefeti mevcut olmadığı halde, tedbirsizlikten dolayı mesuliyetine karar verilmiştir. ([37]).

C — FİEL İLE NETİCE ARASINDA İLLİYET BAĞI:

455 inci maddedeki cürmün tekevvünü için «ölüm neticesi» ile «taksirli fiil» arasında «illiyet bağı= sebebiyet alâkasının mevcudiyeti şarttır. Kanun bu unsuru 455 inci maddesinde «sebebiyet vermek» ve 459 uncu maddesinde «zarar irat etmek» tabirleriyle ifade etmiş bulunmaktadır. İlliyet bağı, taksirli cürmün bütün şekillerinde aranmak lâzımdır.

Kanunumuzun kabul ettiği sisteme göre; fiil ile husule gelen netice arasındaki illiyet bağının dolayısıyla değil, doğrudan doğruya mevcut bulunması iktiza eder. Bunu müşahhas bir misal ile şu şekilde izah edebiliriz: Demiryolu memuru vagonlardan birinin kapısını kapamayı ihmal etmiştir. Tren hareket halinde iken, kapıya dayanan çocuk yere düşerek yaralanmıştır. Çocuğunun düştüğünü gören baba da onu kurtarmak için vagondan atlamış, kafası parçalanarak ölmüştür.

---

35 Temyiz Mahkemesi 1. CD. 28/8/1938, Esas: 2276, Karar: 3108.
36 Faruk EREM. Türk Ceza Hukuku.
37 Faruk EREM. Adam Öldürme. 1934, sahife: 49.

Bu vaziyet karşısında tren memurunu çocuğun yaralanmasından m\}. yoksa babanın ölümünden mi mesul tutacağız?.

Babanın ölümüne doğrudan doğruya sebep olan hâdise, hareket İradesinde olduğunu bildiği halde vagondan atlamak hususundaki tedbirsizliğidir. Fakat bu ölümü, memurun vagon kapısını kapatmaktaki ihmali hareketinin doğrudan doğruya neticesi olarak kabul edebilecek miyiz?

Eğer memur vagon kapısını açık bırakmamış olsaydı çocuk yere düşmeyecekti, baba da tabiatıyla onu kurtarmak için kendisini aşağıya atmayacak, böylece ölüm neticesi husule gelmeyecekti. Şeklinde de düşünmek mümkündür.

Bazı müellifler tren memurunun, babanın bu şekildeki ölümünden mesul tutulması gerekeceğini iddia etmişlerdir.

Tren memurunun kapıyı açık bırakmak şeklinde tezahür eden ihmali hareketi ile çocuğun yere düşmesi hâdisesi arasında doğrudan doğruya bir sebebiyet alâkası mevcuttur. Fakat çocuğun yere düştüğünü gören babanın onu kurtarmak için vagondan kendini aşağıya atarak ölmesi hâdisesi ile tren memurunun hareketi arasındaki sebebiyet alâkası doğrudan doğruya değil, dolayısıyladır. Klâsik ve objektif nazariyeyi kabul etmiş olan kanunumuz bu hâdisede tren memurunu, babanın ölümüne sebebiyet vermekten değil, sadece çocuğun yaralanmasına sebebiyetten mesul tutmuştur. Temyiz mahkemesi de içtihatlarında bu esası kabul etmiş bulunmaktadır. Nitekim maznun şoför, tedbirsizlikle otobüsü devirmiştir. Otobüste bulunan şahıslardan biri, devrilmekte olduğunu görünce, kendisini aşağıya atmış ve bu suretle ölmüştür. Maznunun yapılan duruşması sonunda TCK. nun 455 inci maddesi gereğince mahkûmiyetine dair verilen hüküm temyiz mahkemesince ; (ölüm keyfiyetinin maznunun tedbirsizliği neticesi olduğu kabul edilen otobüs devrilmesinden olmayıp, ölen şahsı kendisini otobüsten atması neticesi vuku bulduğuna göre; maznunun fiili ile ölüm arasında doğrudan doğruya bir ittisal olmadığı düşünülmeden mahkûmiyet karan verilmesinin yolsuz olduğu) esbabı mucibesiyle bozulmuştur. ([38]).

Görülüyor ki, bu hâdise de yukardaki trenden atlama neticesi ölme hâdisesine çok benzemektedir. Gerçi maznun şoför otobüsü kendi tedbirsizliği ve dikkatsizliği ile devirmiştir. Eğer bu devrilme olmasaydı, o şahıs kendini otobüsten atmayacak ve ölüm neticesi husule gelmeyecekti. Şu halde şoförün taksirli hareketi ile otobüsten atlayan şahsın ölümü hâdisesi arasında bir illiyet bağı mevcuttur. Fakat ölen şahıs, kendini

[38] Temyiz Mahkemesi 4. CD. 25/1/1949, Esas: 131, Karar: 1026.

aşağıya atmayıp da, otobüste kalsaydı ölmeyecek idi ise, böylece şoförün tedbirsizlikle otobüsü devirmesi şeklinde tezahür eden hareketi ile, mağdurun ölümü arasında doğrudan doğruya bir sebebiyet alâkası «ittisal» mevcut değil demektir. Buna mukabil eğer o şahıs otobüsün içimde bulunduğu sırada bu devrilme neticesinde ölseydi, bu takdirde illiyet bağının doğrudan doğruya olduğunu kabul etmek gerekirdi. Bundan dolayı şoför tedbirsizlik ve dikkatsizlikle ölüme sebebiyet vermekte cezalandırılamaz.

Temyiz Mahkemesinin bu ciheti aydınlatan daha birçok içtihatlar mevcuttur. Ezcümle ; (fiil, silâhın henüz yedi yaşında bulunan çocuğun eline kolaylıkla geçmemesini sağlayacak tedbirleri almamaktan ibaret olup, ölümü husule getiren hareketle bu fiil arasında bir rabıta bulunmadığına ([39]), (ölenin hâdise günü atılmakta olan bayram toplarına mukabele etmek maksadıyla babası olan maznunun emaneten kendisine verdiği anahtarla dinamit sandığını açıp bir dinamit çıkararak ateşlemesi ve dinamitin infilakıyla ölmesinde, maznunun anahtarı vermesiyle ölüm arasında illiyet rabıtasının ve 455 inci maddede yazılı şartların ne suretle tahakkuk ettiği tavzih kılınmadan mahkûmiyet kararı verilmesinin yolsuz olduğuna ([40]), (ölüm, tüfeği duvara asmaktan ibaret olan maznunun hareketinden değil, 13 yaşlarında bulunan oğlunun fiilinden ileri gelmesine ve tüfeğin duvara asılması ile ölüm arasında doğrudan doğruya illiyet rabıtası bulunmamasına göre; maznunun fiiline 550 inci maddenin uygun olduğuna ([41]), (idaresindeki kamyonu tedbirsizlikle devirerek ölüme sebebiyetten maznun, makinada «kamyonda» bulunduklarını bildiği kimseleri indirdikten sonra manevra yapmış olduğunun tahakkuk etmesine göre; habersiz kamyona bindiği şahadetten anlaşılan mağdurun ölümünden mesuliyetine imkân bulunmadığına ([42]), (maznunun çamurluğa yolcu kabul etmesi yolsuz olmakla beraber, ölenin burada durmasından değil,* teklifi üzerine makinanın durmak üzere bulunduğu sırada muvazenesiz surette atlamasından ileri gelmesine göre; ölümle maznunun hareketi arasında doğrudan doğruya illiyet rabıtası bulunmadığı cihetle maznunun mahkûmiyeti cihetine gidilemeyeceği) ne ([43]), (zorla ırza geçmek isteyen maznunun bu tecavüzünden kurtulmak maksadıyla, mağdurun kendisini suya atıp boğulduğu anlaşılmasına göre, maznunun fiil ve hareketinin bu ölüme sebebiyet verdiğinin kabulü gerekeceği) ne

39 Temyiz Mahkemesi. C. TJ. H. 21/2/1949, Esas: 140/21, Karar: 66.
40 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 17/6/1949, Esas: 1886, Karar: 1236.
41 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 23/12/1949, Esas: 14932, Karar: 16677
42 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 6/ 3/1950, Esas:1454, Karar: 1454.
43 Temyiz Mahkemesi 4. CD.30/ 1/1952, Esas: 988, Karar: 988.

([44]), (maznunun, silâhını ekinin içine saklamış olmasına ve ölen çocuğun ekmek aradığı sırada bu silâhı eline geçirdiğinin anlaşılmasına nazaran ölümü husule getiren hareketle bu fiil arasında ne gibi bir rabıta bulunduğu gözetilmeden mahkûmiyet kararı verilmesinin yolsuz olduğuna karar verilmiştir. ([45]).

Bir hâdisede failin taksirli fiili ile ölüm neticesi arasında illiyet bağının mevcut olup, olmadığını kabul, dâvayı gören hâkimin takdirine bırakılmıştır. Fakat bu gibi hallerde karar verirken, failin fiili ile netice arasındaki illiyet bağının nelerden ibaret bulunduğunun açık olarak ve esbabı mucibesiyle hükümde belirtilmesi lâzımdır. İtalyan Temyiz Mahkemesi taksirli adam öldürme cürümlerinde failin hareketi ile netice arasında illiyet bağının mevcudiyetini açıkça göstermeyen mahkûmiyet hükmünü esbabı mucibesiz sayarak bozmuştur. ([46]).

Failin mesuliyeti cihetine gidilebilmek için sadece fiil ile netice arasında illiyet bağının mevcudiyeti kâfi değildir. Aynı zamanda bu bağın kesilmiş olmaması da lâzımdır. İlliyet bağının kesilmiş sayılabileceği hâdiselerde fail mesul edilemez. İlliyet bağının kesilmiş sayılması için failin fiilinin, sonradan husule gelen sebebin tevlit ettiği neticeyi husule getirebilecek mahiyette olması lâzımdır. Kendisinde kalp hastalığı olduğu halde çok sıcak bir kaplıcaya girdiği için ölen kimse bakımından, kaplıca sahibini mesul tutmak mümkün değildir. Hatta kaplıca sahibinin hastalara banyodan evvel müessese doktoruna muayene olmalarını ihtar etmesi lâzım iken bunu yapmamış olması halinde de vaziyet değişmez. Buna mukabil Fransız Temyiz Mahkemesi ağır hasta olan bir yolcuyu otele almayan veya otelin holüne kabul edip de hastaya yatak vermeyen ve bu suretle ölümüne sebep olan otel sahibini mahkûm etmiştir. ([47]).

Taksirin neticesi:

Türk Ceza Kanununa göre bir fiilin taksir olduğunun kabul edilerek cezalandırılması için, husule gelen neticenin kanunda sarahaten suç sayılmış olması lâzımdır. Kanunun suç sayarak cezalandırdığı neticeler ekseriya bir zarar ifade ederler. 455 inci maddede bu zarar «ölüm» şeklinde tahakkuk eder. Bu itibarla taksirli cürümlerin büyük bir kısım

---

44 Temyiz Mahkemesi 1. CD. 19/11/1946, Esas: 9253, Karar: 2203.
45 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 6/11/1955, Esas: 9542, Karar: 11064.
46 Faruk EREM. Adam Öldürme. 1954, sahife: 50.
47 Aynı eser, sahife: 49.

zarar suçlarıdır ve zararlı netice husule gelmedikçe cezayı müstelzim değildir. Tedbirsizlik veya dikkatsizlikle husule gelen kaza neticesinde mağdur ölmeyip de yaralanmışsa, bu takdirde 459 uncu maddenin tatbiki gerekir.

4 — MAĞDURUN KUSURLU HAREKETLERİ:

Mağdur, ölümün husulüne kendi kusurlu hareketleri «muterafik kusuru» ile sebebiyet vermemiş is, bu takdirde failin taksirli hareketi ile ölüm neticesi arasındaki illiyet bağı husule gelmemiş olur. Bu gibi hâdiselerde failin mesuliyeti cihetine gidilmemek icap eder. Temyiz mahkemesinin içtihadı da bu merkezdedir. Ezcümle ; (maznunun değirmende bulunmadığı ve rıza ve muvafakati layık olmadığı bir sırada ölenin fuzulî müdahalesiyle değirmeni işletirken taşın patladığı mahkemece tespit ve kabul edilmiş ve ölüme doğrudan doğruya ölenin fiil ve hareketi sebebiyet verip, ölüm ile maznunun fiili arasında doğrudan doğruya bir irtibat bulunmamış iken, mahkûmiyet kararı verilmesinin yolsuz olduğu) ([48]), (maznunun geniş bir. cadde üzerinde bağladığı hayvanın yanında mağdurun geçmemesi mümkün iken, kendi ihtiyar ve hareketi ile geçerken hayvan tarafından tekmelenip ölmesine doğrudan doğruya sebebiyet verdiğine göre; maznunun mahkûmiyeti cihetine gidilemeyeceği) ([49]), (Kamyonun harekete başladığı sırada arkasından asılma neticesi olarak hâdisenin vukuu kabul edilmesine göre; maznunun bu babdaki tedbirsizliği ve nizama riayetsizliği etrafı ile izah ve delilleri irade edilmemesinin yolsuz bulunduğu) ([50]), ve nihayet (mağdurun elinin çarpması üzerine tüfeğin düşerek mağdurun ölümü husule gelmiş olmasına göre maznunun tedbirsizlik ve dikkatsizliğinin neden ibaret olduğu etraflıca izah edilmeyerek mahkûmiyet kararı verilmesinin bozmayı gerektirdiği) ([51]) içtihat edilmiştir.

Fakat mağdurun kusurlu hareketine rağmen failin, hal ve vaziyetin icabına ve nizamata göre gerekli tedbirleri alması sayesinde kazanın önlenmesi mümkün iken, fail bu lüzumlu tedbirleri almamış ise yine mesul edilmek icap eder. Fransız Temyiz Mahkemesi; amelelerin kusurlu hareketlerine karşı nizamat gereğince alması gereken tedbirleri ittihaz etmeyen bir maden ocağı mühendisinin mesuliyetine karar verdiği (1890) gibi, yine kullanılması için usta bir şahsa tevdii icap eden makinayı ace-

48 Temyiz Mahkemesi C. U. H. 27/7/1937, Esas: 4/148, Karar: 178.
49 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 17/3/1937, Esas: 8146, Karar: 2866.
50 Temyiz Mahkemesi 1. CD. 11/2/1937, Esas: ..... Karar: 2809.
51 Temyiz Mahkemesi 4. CD. 17/11/1938, Esas: 5105, Karar 9373.

mi bir işçiye teslim eden işvereni de kezalik işçinin ölümünden mesul, tutmuştur. ([52]).

Yukarıda 22, 23 ve 24 numaralarda zikretmiş bulunduğumuz içtihatlar da temeyiz mahkememizin bu husustaki nokta nazarını gayet açık bir surette belirtmektedir.

5 — ŞİDDET SEBEPLERİ:

Suçun şiddet sebebi 455 inci maddenin ikinci fıkrasında tespit edilmiştir.

Filhakika bu fıkraya göre; eğer fiil bir kaç kişinin ölümünü mucip olmuş veya bir kişinin ölümü ile beraber, bir veya bir kaç kişinin de mecburiyetine sebebiyet vermiş ve bu yaralanma 456 ncı maddenin ikinci fıkrasında beyan olunan derecede bulunmuş ise fail dört seneden on seneye kadar hapis ve 1000 liradan aşağı olmamak üzere ağır' para cezası ile mahkûm olur.

Şu halde bu fıkradaki şiddet sebebinin tatbiki için fiilin;

a) Bir kaç kişinin ölümünü,

b) Bir kişinin ölümü ile beraber bir veya bir kaç kişinin de 456 ncı maddenin ikinci fıkrasında beyan olunan derecede yaralanmasını mucip olması,

lâzımdır.

İSTİFADE OLUNAN EŞEKLER:

1 — Majno şerhi.
2 — Ceza Hukuku. Baha KANTAR.
3 — Ceza Hukuku. Tahir TANER, 1949, İstanbul.
4 — Türk Ceza Hukuku. Faruk EREM. 1949, Ankara, ö — Adam Öldürme. Faruk EREM. 1954.
6 _ Tıbbî Mesuliyet. Mustafa Reşit BEEGESAY. 1954, İstanbul.
7 — Türk İçtihatlar Külliyatı. 1951 - 1952.
8 — Temyiz Kararları. 1930 -1954.
9 — Şahıslara karşı ve mal aleyhinde cürümler. Sulhi DÖNMEZER, 1953, İstanbul
10 — Türk Ceza Kanunu. S. PERİNÇEK - Cahit ÖZDEN, 1953.
11 — Haşiyeli Türk Ceza Kanunu. 1955.
12 — Taksirli Suçlar. Nurullah KUNTER. Cumhuriyet Gazetesi.
13 — Ceza Hukuku. Georges Vidal ve Jozef Magnol. 1949, Şinasi Devrin tercümesi.

52 Faruk EREM. Adam Öldürme.

TRAFİK KAZALARI KONULU BİR TOPLANTI VE BAZI GÖRÜŞLER

Yazan:

C e v a t GERAY

S. B. Fakültesi Şehircilik Asistanı

I — GİRİŞ:

Trafik kazaları konusu memleketimizin önemli sosyal meselelerinin başında yer almaktadır. Filhakika, Türkiye trafik kazaları ve bunlardan mütevellit zararları itibariyle diğer birçok memleketlere nazaran bir hayli ehemmiyet arz etmektedir. Memleketimizdeki motorlu vasıta sayısı artışı yanında., trafik kazaları da artmaktadır. Her bin motorlu vasıtaya düşen kaza sayısı itibariyle Türkiye, Avrupa memleketleri arasında başta gelmektedir. Diğer taraftan, trafik kazalarında ölen ve yaralananların sayısının da arttığı görülmektedir. 1951 yılında trafik kazalarından mütevellit insanca kaybımızın Kore'deki kaybımızdan daha da yüksek olduğu resmî makamlarca açıklanmıştır. On bin vasıtaya, düşen ölüm nispeti itibariyle de Türkiye diğer memleketlerin üstündedir. Karayolları Genel Müdürlüğünce yapılan hesaplamalara göre, memleketimizde trafik kazalarından doğan zararların 1957 yılında 481 milyon liraya mal olduğu öğrenilmiştir. Bu miktar, karayollarımızın millî gelirimize kattığı gelirin yüzde altmışı civarındadır.

Bütün bu sebeplerle, trafik kazalarım azaltmak ihtiyacını karşılatmak üzere kurulan «Trafik Kazalarını Önleme Cemiyeti» bu meselenin önemini çeşitli yollarla halk efkârına duyurmak maksadıyla 10 -17 Aralık tarihlerini «Trafik Haftası» olarak ilân etmiş bulunmaktadır.

Bu haftalardan birincisi 10 -17 Aralık tarihleri arasında yurdun her tarafında tertiplenen çeşitli faaliyetlerle idrak edilmiş bulunuyor. Bu münasebetle, 18 Aralık 1959 da, Siyasal Bilgiler Fakültesinde, Fakülte öğretim üyeleriyle Emniyet ve Karayolları Genel Müdürlükleri uzmanlarını iştikakıyla yapılan bir tartışmak konferansta, trafik kazaları ve önlenmesi konusunun muhtelif cepheleri üzerinde durulmuş, dinleyicilerin sorulan cevaplandırılmıştır. Trafik kazaları konusunun ida-

ri, hukukî ve sosyal veçhelerine dair ilgi çekici konuşma ve tartışmalar cereyan eden bu toplantıda temas edilen konular ve tartışılan hususlar hakkında özet mahiyetinde bilgi vermek ve bu vesileyle Türkiye'de trafik kazalarının önlenmesi konusundaki görüşlerimizi açıklamak istiyoruz.

II — SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİNDEKİ TOPLANTI:

A — Trafik kazalarının muhtelif veçheleri hakkında konuşmalar:

Siyasal Bilgiler Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı Utku Acun'un ve Trafik Kazalarım Önleme Cemiyeti Başkam Cemal İmrenin açış konuşmalarını müteakip ilk sözü Emniyet Umum Müdür Muavini Yusuf Danişment almış, motorlu vasıta olmaksızın cemiyet hayatının inkıtaa uğrayacağım ve motorlu vasıtanın hayatın ayrılmaz bir unsurunu teşkil eylediğini, bugünün medeniyetine motorlu vasıta çağı adının verilebileceğini, ancak motorlu vasıta sayısının artması yanında dünyanın her tarafında trafik kazalarının da arttığını belirtmiştir. Amerika Birleşik Devletlerindeki trafik kazalarıyla Türkiye'deki kazalar ve sebep oldukları zararlar hakkında mukayeseli bilgiler veren Yusuf Danişment, Amerika Birleşik Devletlerinde 10 bin vasıtaya 6,7 ölüm isabet ederken 1949 da Türkiye'de bunun 285 olduğunu, 1958 de bu nispetin 84 e düştüğünü ifade etmiştir.

Adalet Bakanlığı hakimlerinden Veli İnanç, «Trafik Mevzuatı» konulu konuşmasında, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunundan önceki trafikle ilgili hükümlerin ve teşkilâtın dağınık ve yetersiz bulunduğunu; halen trafiği tanzim eden Mer'i Kanunun, adlî müeyyideler taşımakla beraber, aslında bir zabıta kanunu olarak önleyici bir fonksiyon ifa ettiğini, trafik vasıtalarıyla ika olunan ölüme ve yaralamaya sebebiyet verme suçlarının bu kanunun dışında kalmakta olduğunu belirtmiştir. Kanunun takibat bakımından istisnaî bir muhakeme usulü koyduğunu, buna göre müddeiumumilikçe bir hazırlık tahkikatı yapılmasına ve iddianame tanzimine lüzum görmediğini, trafik zabıtasının tutacağı zabıtların dâvaya esas teşkil eylediğini belirten Veli İnanç, duruşmalı ve duruşmasız muhakeme hallerini de izah etti. ([1]).

---

[1] Trafik mevzuatı ile daha fazla ilgilenenler aşağıdaki iki kaynağa müracaat edebilirler:

Muzaffer AKALIN: «Trafik», İstanbul, 1955.

Erdoğan ALIVEREN «Karayolları Trafik Kanunu ve İstanbul Şehrinin Trafik İşleri», İstanbul, 1955.

Karayolları Genel Müdürlüğü Trafik Fen Heyeti Müdürü Sedat Bengülübörü, 1958 de Türkiye'de 1205, Amerika'da 20.000 kişinin trafik kazalarından öldüğünü, vasıtaların bir yılda kat ettikleri mesafeler nazarı itibaren alındığında, Amerika'daki kaza nispeti Türkiye'de cari olsaydı, 1.200 yerine 112 kişinin; Türkiye'deki kaza nispeti Amerika'da olsaydı, 38.000 kişi yerine 465.000 kişinin ölmesi gerekeceğini belirtmiş; yola, yolcuya, yayaya, vasıtaya ve şoföre ait kaza sebepleri üzerinde durmuş, kazaların yüzde 64 ünün şoförlere ait kusurlardan ileri geldiğini söylemiştir.

Karayolları Genel Müdürlüğü Fen Heyetinden Mehmet Çılgın trafikle ilgili sayım ve istatistik metotlarıyla bunlardan nasıl faydalanılamayacağını açıklamış, müteakiben söz alan Ortadoğu Üniversitesi Ulaştırma Profesörü Geophrey İreland, ulaştırmanın insanların ihtiyacı olan mal, hizmet ve insanları bir yerden diğer yere götüren bir sistem olduğunu; aslında bir gaye değil, birçok gayelere götüren bir vasıta olan ulaştırma endüstrisinin bir hizmet endüstrisi olarak memleket ekonomisi içinde önemli bir yer işgal ettiğini, bu sebeple devletin münakale ve münakale emniyetiyle yakından ilgilendiğini; karayollarındaki trafiği düzen ve kontrol altına aldığını açıklamıştır.

Trafik Kazalarını Önleme Cemiyeti Genel Sekreteri Nizamettin Özbek, trafik kazalarının önlenmesinde eğitimin rolünü belirttikten sonra, muhtelif memleketlerde çocuklar ve yetişkinler için hazırlanan Trafik eğitimi programlarından örnekler vermiş; çocukların eğitiminde polisin çok müessir olduğunu; Amerika'da çocukları yetiştirmek üzere 600 bin büyük çocuğun küçük kardeşlerini korumak için muhtelif ekipler halinde, 13 milyon küçük çocuğun mektebe gidiş gelişlerini kontrol ettiklerini; suç işleyen şoförlerin para cezasına ilâveten, çocuklarla beraber kurslara gönderildiklerini ifade etmiştir.

Ankara Trafik Polis Müdürü Naci izci, trafik zabıtasının büro, takibat ve eğitim konularındaki çalışmalarından bahisle, trafik zabıtasının trafik suçlarım önlemek ve trafiğin selâmetle akımını teminle görevli bulunduğunu hatırlatmıştır. Ehliyet, vasıta tescili, park yerlerinin tespiti konularının büro faaliyetinin esasını teşkil ettiğini söyleyen Naci izci, şehrin içinde tekaüt noktalarına konulan noktalar ve motorlu ekipler vasıtasıyla trafik düzeninin sağlandığını; şehir dışında da motorlu ekipler vasıtası ve trafik kaide ve nizamlarına riayeti temin bakımından kontroller yapıldığını; trafik eğitimi konusunda da personel azlığına rağmen, bilhassa okullarda muhtelif çalışmalar yapıldığını açıkladı.

Siyasal Bilgiler Fakültesi Ceza Hukuku Asistanı Yılmaz Günal «Trafik suçları ve önleme meseleleri» konulu konuşmasında, trafik suçlarında cezaî mesuliyetin taksirle izah edilebileceğini, yani ortada iradî bir fiil olmakla beraber, bunun neticeye müteveccih olmadığı hususunun mesuliyete esas teşkil edeceğini belirtmiş; hukukî mesuliyette ise kusur arandığını, zarar yapanın kusurlu olmadığını ispatla mükellef bulunduğunu açıklamış; her iki tarafın kusurlu olduğu hallerde müteaffin kusur mevzuu bahis olduğunu ve tatbikatta kusurun taraflar arasında yüzde nispetleriyle bölündüğünü söylemiştir. Trafik suçunun doğmasına müessir olan sebepleri gözden geçiren Yılmaz Günal, bunlar arasında, bilhassa memleketimizde «cesur şoför olmanın bir meziyet sayıldığı» ve bunun ölçüsüz, aşırı hareketlere yol açtığını ifade etmiş; kazaların önlenmesi konusunda ne gibi tedbirler alınabileceği konusu üzerinde de durmuş, trafik eğitimi yanında ehliyet imtihanının ahlâkî ve psikolojik testleri de içine alması lüzumunu belirtmiştir.

Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Fehmi Yavuz, şehir plânları yapılırken bilhassa şehrin isabetli şekilde semtlere ayrılmasının trafiğin düzenlenmesi ve kazaların önlenmesindeki büyük rolüne; mıntıkalarının, yolların sadece trafiğe bırakılmasını sağlayacak şekilde oyun yerleri ve diğer açık saha ve tesislerle mücehhez bir şekilde tanzimi, mesken mıntıkalarından trafik yollarının ve tren yollarının uzak geçirilmesi hususlarına işaret etmiştir. Arsa spekülâsyonu sebebiyle şehrin dışında yapılan inşaatın yol şebekesini lüzumsuz şekilde genişlettiğini belirten Prof. Fehmi Yavuz, yol bakımından İstanbul'a nazaran daha rahat olan Paris'te nüfus başına 3,5 m" yol sathı düşerken İstanbul'da 7 m2 yol sathı düştüğünü, bunun da yol yapımı ve bakımını güçleştirmek suretiyle fena neticeler doğurduğunu açıklamıştır.

Konuşmalardan sonra dinleyicilerin sordukları soruların cevaplandırılmasına geçilmiştir.

B — Tartışılalı konular:

Bir dinleyicinin, traktör sürücülerinden ehliyet aranmadığını, hâlbuki bunların sebep oldukları kazaların önemli bir nispet arz ettiği cihetle, bu gibiler hakkında ne muamele yapıldığına dair sorusuna cevaben Veli İnanç, bunun kanunun bir aksaklığı olduğunu ve yeni tasarıyla ehliyete tâbi tutulduğunu söylemiştir.

Trafik mevzuatının yeterli olup, olmadığı konusundaki diğer bir suale cevaben, hatip, kanunun bazı boşlukları olduğunu, kanunla kurulan

Merkez Trafik Komisyonunca tespit edilen bu hususların yeni tasarıda yer aldığını bildirmiştir.

Müstakil trafik mahkemelerinin kurulması ile ilgili bir soruya Veli İnanç, bunun faydalı olabileceği, fakat her yerde ve bilhassa küçük kazalarda ayrı bir hâkim tefrikine personel ve malî bakımlardan imkân olmadığı yolunda bir cevap vermiştir.

Trafik suçlarından dolayı vasıtanın müsadere olunup, olunamayacağı sorusuna cevap olarak, Asistan Yılmaz Günal, bu sorunun akademik bir münakaşa konusu olabileceğini belirtmiş, kanunda müsadereyi menedici bir hükmün bulunmadığını; tatbikatta suçta kullanılan ve suçluya ait vasıtaların mahkemelerce müsadere olunmadığını; taksirli suçlarda Temyizin müsadereyi kabul etmediğini; fakat kasti bir trafik suçu işlenirse vasıtanın müsadere edilmesinin mümkün olduğunu açıklamıştır.

Veli İnanç ise, aynı soruyla ilgili olarak taksirli suçlarda vasıtanın müsadere edilemeyeceği kanaatini savunmuştur.

Yusuf Danişment, trafik kazalarının kanunla mı, yoksa eğitimle mi önlenebileceğine dair bir suale karşılık kazaların ne yalnız takibat, ne de yalnız eğitim ile önlenebileceğini söylemiş, fakat iyi mevzuat, emniyetli yol, halkın yetiştirilmesi ve zabıta takibatı gibi tedbirlerin birbirini tamamlaması gerektiğini ileri sürmüştür. Hatibe göre, trafik eğitimine önem verilmeyen yerlerde ağırlık trafik zabıtasına yüklenmektedir.

Diğer bir dinleyicinin okullarda şoförlük eğitiminin verilmesine dair teklifine Nizamettin Özbek de iştirak etmiştir.

Tartışmaları müteakip Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı, Prof. Fehmi Yavuz, hiç kaza yapmamış ve meslektaşlarına örnek olmuş şoförlere muhtelif hatıralar tevzi etmiştir.

C — Tartışılmayan bir konu:

Toplantıda pek az temas olunan önemli bir husus, trafik kazalarının önlenmesi için alınacak yolla ilgili mühendislik tedbirleri konusudur. Gerçi Prof. Fehmi Yavuz, Şehircilik bakımından iskân mahallerinin ve bu bölgelerdeki yolların tanzimine dair bazı ikazlarda bulunmakla beraber, yol mühendisliğinin sağlayacağı diğer imkânlara işaret olunmadı. Bilhassa, yol kavşaklarının tanzimi, yayalara yeraltı ve yerüstü geçitlerinin yapılması lüzumuna temas edilmedi. Şehirlerde caddelerin genişletilmesine gayret sarf edildiği şu günlerde, bilhassa büyük şehirlerimizde, yaya-

ların hiç düşünülmediği bir gerçektir. İlgililerin bu hususta dikkatini çekmek doğru olurdu.

Toplantıda hemen hemen hiç temas edilmeyen fakat üzerinde önemle durulması gereken bir mesele de sarhoş şoför ve yayaların sebep oldukları kazalar konusudur. Filhakika, alkollü içki kullanan şoförlerin trafik emniyetini ihlâl eden tehlikeli durumlarını bertaraf etmek gayesi ile millî ve milletlerarası plânda birçok çalışmalar yapılmaktadır. Bu faaliyet arasında 1950 de Stokcholm'de, 1953 de Toronto'da toplanan «Alkol ve Trafik» konulu milletlerarası konferansları zikredebiliriz. İşin dikkate değer tarafı bu konferansların içki aleyhtarı teşkilât tarafından değil, hükümetler, resmî ve gayri resmi teşekküller tarafından organize edilmiş olmasıdır. Böylece trafik mevzuunda çalışan tıp, hukuk, polis mensuplarıyla sosyologların, tarafsız uzmanların ve bilim adamlarının da iştiraki, işbirliği sağlanmıştır.

Memleketimizde trafik emniyeti konusunda, 6085 sayılı «Karayolları Trafik Kanununda derpiş edilen hükümler arasında, alkollü içki ve uyuşturucu madde kullanan şoförler hakkında da müessir maddeler sevk edilmiş bulunuyor. (Kanunun 31 ve 59. maddeleri). Alkol ve trafik emniyeti konusu, Türkiye Yeşilay Gençlik Şubesinin İstanbul Emniyet Müdürlüğü Trafik Şubesi ile müştereken, 9 Mart 1955 de İstanbul'da tertiplediği tartışmalı bir toplantıda ele alınmış, bilhassa Karayolları Trafik Kanununun hükümleri hakkında çeşitli fikirler ileri sürülmüştür. ([2]).

Alkollü içki kullanan şoförlerin sebep oldukları kazalar meselesi, 10 - 15/Eylül/1956 tarihlerinde İstanbul'da toplanan Milletlerarası 25. Anti alkolizm Kongresinde de müzakere edilmiş, inceleme sonucu birçok tebliğ okunmuştur.

Alkolün motorlu vasıta kullanma kabiliyetini ne dereceye kadar azalttığı, ne hadde kadar bir kaza amili olabileceği ve bunun önlenmesinide ne gibi tedbirler alınabileceği konusu, trafik kazalarının bir hayli önem kesp ettiği memleketimizde de üzerinde ısrarla durulması gereken bir konudur.

Memleketimize ve diğer memleketlere ait istatistikler, yabancı memleketlerdeki bilimsel çalışmalar, alkolün trafik kazalarında ihmal edilmeyecek bir amil olduğunu göstermektedir ([3]).

---

2 Bu toplantı hakkında daha fazla bilgi için: Erdoğan Alıvercin, «Alkol ve trafik emniyeti», İdare Dergisi, Sayı: 235, 1955.

3 Bu konuda, daha fazla bilgi için bakınız:
Cevat GERAY, «Kara yollarımızda Kazalar, Trafik Emniyeti ve Alkol», Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C: XI No: 3, 1056, Sayfa: 438-449.

Bu yüzden İsveç ve İngiltere'de içki kullanmayan şoförlere sigorta şirketleri daha az prim ödemeyi gerektiren tarifeler tatbik etmektedirler. Karayolları Trafik Kanunu, diğer birçok memleketlerden de ileri giderek, karayollarında alkollü içki yasağı koymuştur. Ceza tehdidinin umumi önleme ve tenkil bakımından faydası olabilir. Ancak, vasıta kullananların o anda içki almış olup olmadıklarını ve alkolün tesiri altında bulunup bulunmadıklarını tespit için zabıtanın aerometre, drunkmetre gibi modern âletlerle teçhiz edilmesi şarttır.

III — KAZALARIN ÖNLENMESİNE DAİR BAZI GÖRÜŞLER:

Bütün bu izahlardan anlaşıldığına göre, memleketimizde trafik kazalarının sayısı ve nispeti diğer memleketlerden çok yüksektir ve her yıl varım milyon lira değerinde can ve mal kaybına sebep olmaktadır. Bundan dolayıdır ki, bu kazaların önlenmesi meselesi veya biç değilse asgariye indirilmesi hususu halledilmesi gereken başlıca millî dâvalarımızdan birisini teşkil eylemektedir. Bu konuda ne gibi tedbirler alınabileceği meselesi elbette ki kolay halledilebilecek bir husus değildir. Zira trafik kazaları çok değişik ve karmaşık şartların sonucudur. Yola, yolcuya, yayaya, vasıta kullanana ve vasıtaya ait çeşitli amiller kazaların meydana gelmesinde rol oynamaktadır.

Yola ait elverişsiz şartların kazalarda rolü büyüktür. Bundan, iyi yollar üzerinde hiç kaza olmayacağı anlamı çıkarılmamalıdır. Bilâkis, kazaların çok büyük ekseriyeti (yüzde 71) düz ve iyi yollar üzerinde vuku bulmaktadır. Zira düzgün yollar ekseriya süratli gitmeğe teşvik etmekte; hele dümdüz uzayan ve hiç kıvrıntısı olmayan yollar ise dikkati azaltmakta, hatta uykusuz bazı şoförleri uykuya sevk etmektedir. Biz burada, daha ziyade, yolun sağlamlığı, kaygan veya çamurlu oluşu, toprak kaymaları, kavşak noktalarının elverişsizliği ve iyi işaretlerin bulunmayışı gibi hususlardan bahsetmek istiyoruz. Şehir içi kazalarında kazanın vuku bulduğu yer bakımından önemli nokta, kazaların yüzde 21 inin kavşak noktalarında vuku bulmasıdır. Demek oluyor ki, şehirlerimizde, belediyelerimizin kavşak noktalarını kaza ihtimalini azaltacak veya bertaraf edecek bir şekilde tanzim etmeleri; vasıta kullananların görüş alanının genişlemesini sağlayacak şekilde kavşakların etrafında yüksek bina ve ağaçlar bulunmalarına engel olmaları; trafik adaları ve kanalları yapmaları, mümkün olduğu kadar çok sayıda işaret lâmbaları koymaları veya trafiğin kesif olduğu yer ve saatlerde trafik noktaları bulundurmaları; gidiş geliş istikametlerini düzenlemeleri ve istikamet-

leri gösteren, kolayca görülebilen ve anlaşılabilen işaretler koymaları gerekmektedir. Bu konuda belediyelerin mahallî zabıta ile işbirliği yapması şarttır. Diğer taraftan şehir dışındaki kazaların yüzde onu gibi büyük bir kısmının, kavşak noktalarından ziyade, virajlarda vuku bulması hususu ilgi çekicidir. Keza, köprülerde ve meyillerde vuku bulan kazaların nispetleri çok olmamakla beraber, şehir içinde vuku bulanlara nazaran daha fazladır. Toprak çökmeleri de şehir dışı kazalarda daha fazla (yüzde üç nispetinde) rol oynamaktadır. Demek oluyor ki, şehir dışı yollarının yapım ve bakımında birinci derecede görevli bulunan Karayolları Genel Müdürlüğü ve özel idarelerin tehlikeli virajları ve meyilleri ortadan kaldıracak veya daha az tehlikeli hale sokacak tedbirleri almaları gerekir. Karayolları Genel Müdürlüğü bu konuda belediyeler, il özel idareleri ve Orman Genel Müdürlüğü ile işbirliği ederek koordinasyonu sağlamasında büyük fayda vardır.

Karayollarındaki trafik kontrolleri, vasıtaların teknik muayeneleri daha rasyonel ve verimli şekle sokulmalıdır. Bu konuda bilhassa kamyonlarla yapılan yolcu nakliyatına dair kanunî yasağa riayet edilmemesi keyfiyeti üzerinde ısrarla durmak gerekir. Gerçekten kamyon sayısı bütün vasıtaların % 14 ünü teşkil eylemesine rağmen, vuku bulan kazaların c/o 33 üne kamyonların iştirak ettiği görülmektedir. Bunun gibi, traktörle yapılan yolcu ve yük nakliyatı da önemle ele alınması gereken bir konudur. 93 traktörden birinin kazaya karıştığı unutulmamalıdır.

Fren ve rot gibi hayatî ve önemli kısımları arızalı olan vasıtaların seferden alıkonulmaları gerekir. Trafik kazalarına sebep olması bakımından vasıtaya ait teknik kusurlar arasında fren bozukluğu ve arızası başta gelmektedir.

Memleketimizde kazaların yarısından fazlası vasıtayı kullanana ait kusurlardan ileri gelmekte; dikkatsizlik ve fazla sürat bunlar arasında mühim bir yer tutmaktadır. O halde, müessir bir zabıta kontrolüne bu bakımdan da ihtiyaç vardır. Fakat zabıta tedbirleri yeter değildir. Bunlar, iyi bir trafik eğitimi ile tamamlanmadıkça kendisinden beklenenleri sağlayamaz. Vasıtayı kullananlar bakımımdan trafik eğitiminin önemi büyüktür. Zira, dikkatsizlik, sarhoşluk, uykulu veya yorgun durumda vasıta kullanmak, tedbirsizlik, işaretlere ve nizamlara riayetsizlik gibi hallerin o şahsın yetişme ve terbiyesi ve yakın ilgisi inkâr edileme^;. Trafik eğitiminin yayalar bakanımdan önemi daha da büyüktür. Memleketimizde Şehir içinde vuku bulan kazaların yarısı, şehir dışındakilerin ise beşte biri yayalara ait kusurlardan ileri gelmektedir. Bu konuda, kazaya uğrayan çocukların durumu çok ilgi çekicidir. Zira kazaya uğrayanlar ara-

sında beş ile on dört yaşlar arasındaki çocukların nispeti çok yüksektir. Diğer taraftan beş yaşından küçük çocukların da kazaya uğramaları, çocukların başıboş bırakılmaları ve emin yerlerde değil, yollar üzerinde oynamaları ile izah edilebilir. Bütün bunlar bize okul öncesi ve sonrası, okulda ve ailede trafik eğitimine olan ihtiyacı bütün açıklığı ile anlatmaktadır.

Zabıta tedbirlerinin, yol bakım ve ıslah çalışmalarının arzulanan neticeleri sağlayabilmesi için küçük büyük, genç ihtiyar, şoför yaya her vatandaşa iyi bir trafik terbiyesi verilmesi şarttır. Bu sebepledir ki, «Trafik Kazalarından Korunma Haftasının trafik eğitimi bakımından önemi büyüktür. Bu konuda, ilk, orta, lise ve yüksek tahsil müesseseleriyle. Trafik Zabıtası ve Karayolları Genel Müdürlüğü teşkilâtı arasındaki işbirliğinin hayırlı sonuçlar getireceğine inanıyoruz.

MUCUR NASIL KALKINIR?

Etüdün Özü

Bu etütle maksadımız, memleketimizin teali ve terakkisinde sarf edilen umumî gayretlere muvazi olarak mahallî çalışmalara da ihtiyaç bulunduğunu göstermek ve mahallî faaliyetlerin kalkınma konusunda takip edecekleri usullerden bir veya bir kaçını tespitten ibarettir.

Etüt şahsî müşahede ve tetkiklere dayanmaktadır. Giriş kısmı hariç düşünceler iki kısımda toplanmıştır. Birinci kısım kazananın hususiyetlerine aittir. Zira hususiyetler bilinmeden kalkınma usullerini tespit zorlaşır. İkinci kısımda kalkınma usulleri izah edilmiştir. Kaza gibi küçük bir çevrenin kalkınması için manevî zeminin hazırlanması, teşkilatlanma ve faaliyetler ayrı ayrı belirtilmiştir.

BİR KAZANIN KALKINMASI KONUSUNDA DÜŞÜNCELER: MUCUR NASIL KALKINIR?

Yazan:

Talât SUNGUR

Mucur Kaymakamı

GİRİŞ: Mucur kazasının kalkınması gibi çeşitli cepheli kompleks ve hakikaten zarurî bir mevzuda düşündüklerimizi açıklarken maksadımız kalkınmayı gerçekleştirecek olan çeşitli yol ve usullerden bir kaçını izah etmekten ibarettir. Esasen mahallî kalkınma konusunda takip edilecek birçok usuller vardır. Mevkiin hususiyetlerine, büyüklüğüne, küçüklüğüne, nüfusuna göre bu usullerden bir veya bir kaçı kullanılabilir.

Hemen ilâve edelim ki, bir kazanın, bir vilâyetin veya daha büyük bir çevrenin kalkınması için takip edilecek usul ve tatbik edilecek program birbirinden farklı olmakla beraber, az çok bir benzerlik arz ederler. Aynı zamanda aralarında da sıkı bir münasebet ve irtibat mevcuttur. Devletin hükümran olduğu toprakların terakki yolunda süratle ilerlemesi; bu toprakların mülkî taksimatını teşkil eden vilâyet, kaza, nahiye ve köylere feyizli ışıklarını saçar. Keza vilâyet ve kazaların, kalkınma yolunda, kendilerine düşen işleri başarmaları Devletin topyekûn ilerleme temposunu daha da çabuklaştırır. Demek oluyor ki, umumî kalkınmadan bir vilâyet veya kaza nasibini alır. Fakat o vilâyet veya kazanın gelişmesi, ilerlemesi mahallî gayretleri de icap ettirir.

Kalkınma konusunda bu umumî mülâhazadan sonra önce, Mucur kazasının bugünkü durumuna temas edilecek, bilâhare Mucur'u daha fazla kalkındırmak için çare ve vasıtalar izah ve tespit edilecektir. Takip edilecek plân şudur:

A — Bugünkü Mucur'un hususiyetleri:

1 — Coğrafî durum, Nüfus

2 — Trafik durumu

3 — Ekonomik durum

4 — Kültürel ve Sosyal durum.

B — Mucur'un Kalkınması:

1 — Kalkınma fikir ve idealinin benimsenmesi.

2 — Kalkınmayı temin edecek vasıtalar:

a) — İnsan unsuru,

b) — Maddî ve malî vasıtalar,

3 — Kalkınma mevzuları:

a) — Kültürel kalkınma

b) — İktisadî kalkınma

c) — İçtimaî kalkınma

A — Bugünkü Mucur'un hususiyetleri:

1 — Coğrafî durum, Nüfus:

Tabiî güzellik bakımından, kendisini kuşatan bozkır ortasında, adeta bir vahayı andıran Orta Anadolu'nun bu küçük ve o nispette de şirin kazası, Kızılırmak'ın bir kıvrım yaparak kuzeye yöneldiği çevrede Kırşehir Vilâyetine bağlı bir kasabadır. Ortalama yüksekliği 1180 metre olup, hafif arızalı bir vadi kenarındadır. Kasaba merkezi, bağlık ve bahçelik olması ile temayüz eder. 1291 Kenar mesahasında bir arazi üzerinde 38 adet köy mevcuttur. 1955 nüfus sayımına göre 4414 ü kaza merkezinde ve 13014 ü köylerde olmak üzere yekûn olarak 17428 kişilik bir nüfusa sahiptir. Bu nüfusun 8999 u kadın, 8428 i erkektir. Mucur'da bir müddet kalıp onu az çok tanımaya başlayan kimselerin ilk dikkatlerini çeken hususlardan birisi Nüfus hareketleridir. Mucur öteden beri artan nüfusunu muhafaza edememektedir. Kaza merkezinin 5000 e yaklaşan halkına mukabil tahminen bir o kadar da dışarıda yaşamaktadır. Bu nüfus kaybının çeşitli sebepleri varsa da, biz sadece iki sebebi belirtmekle yetineceğiz. Birincisi geçim imkânlarının darlığı, İkincisi okuyan görgü ve kültürleri artan Mucurlu gençlerin daha iyi bir hayat ve yaşama seviyesi aralamalarından ileri gelmektedir.

2 — Trafik Durumu:

Mucur Kazasının en açık vasfı, Ankara - Kırşehir - Kayseri Devlet şosesinin kenarında olmasıdır. Kırşehir - Mucur arası tamamen asfalt

olan bu işlek şose Mucur'un trafik hayatı üzerine tesir etmektedir. Ortalama olarak Mucur'dan, Kırşehir'e yarım, Kayseri'ye 2 - 3, Ankara'ya 4-5 saatte gidip gelen motorlu vasıtalar tiferî ve sosyal hayata renk ve canlılık verirler. Ayrıca Hacıbektaş üzerinden Nevşehir'e irtibatı olduğu gibi, İskenderun ve Mersin'e de bağlı oluşu kasabanın turfanda sebze ve akaryakıt ihtiyacım kolayca temine imkân verir. Trafik durumunun müsaitliği bir kısım halkın hayat seviyesi üzerine doğrudan doğruya tesir icra etmektedir. Bir fikir vermek için kazada 5 jeep, 5 pikap, 3 kamyonet, 14 kamyon, 2 otobüs mevcut olduğunu kaydedelim.

Karayolu bakımından Mucur'un bu müsait mevki Demiryoluna gelince biraz müşkülâta uğrar. En yakın istasyon olan Himmet dede kazaya 70 kilometre uzaklıktadır. Bu müşkülât, tesviyesi yapılmış olan Mucur - Çılbah yolunun ikmalini müteakip, ortadan kalkacak, Mucur'u demiryoluna 30 kilometre yaklaştıracaktır.

Köy yollarının durumuna gelince, kaza merkezinin kendisine bağlı 38 köyle olan yol irtibatı 4 Gurup Köy yollarının yapılması ile tamamen, temin edilmiş olacaktır. Birinci gurup Memur-Malya çiftlik yolunun tesviyesi yapılmış, menfezlere büzler konmuş 7 köy bu yola bağlanmıştır. İkinci Gurup 30 Km. lik Çılbah yolunun tesviyesi bitmiş 8 köyle irtibat temin edilmiştir. Üçüncü Gurup Mucur-Aydoğmuş yolunun da 12 Km.lik kısmının tesviyesi bitirilmiş tamamı 26 Km. olan yolun ikmali için çalışılmaktadır. Dördüncü Gurup olarak geriye Mucur-Kızıl ağıl yolu kalmaktadır. 10 köyü kaza merkezine bağlayacak olan bu yolun etüdü içinde çalışmalara başlanmıştır. Bu 4 Gurup yollara kısa mesafelerde bulunan köyler de bağlandıktan sonra Mucurda köy yol davası tamamen halledilmiş olacaktır.

3 — Ekonomik Durum:

Mucur'da ekonomik hayat genel olarak ziraata istinat eder. 1291 Km.2 olan kaza arazisi ziraat yapmaya elverişlidir. Ekime müsait saha 50 000 hektar olup 21000 hektarı hububata, 4000 hektarı bağ ve bahçeye 25.000 hektarı da nadasa bırakılmıştır. 1958 yılı istihsali şöyledir:

Buğday: 17 000 ton Patates: 9000 ton Arpa: 3500 ton

Ş.Pancarı: 20 000 » Mahlut: 6000 » Çavdar: 2500 »

Hububat istihsalinin başında buğday gelmektedir. Halkın Çöl Mıntıkası dediği Seyfe Gölü civarında bol miktarda buğday istihsal edilmektedir. 1958 yılı zarfında sadece Toprak Mahsulleri Ofisinin köylüden mübalağa

ettiği buğday 6000 tonu geçmektedir. Ziraatta daha ziyade makine kullanılmaktadır. Çiftçinin elinde halen 56 traktör 32 adet biçerdöver 46 adet pulluk ve 46 adet de mibzer mevcuttur.

Mucurda hububat ziraatı ile birlikte meyvecilikte yaygın haldedir. Bilhassa elma, Armut, Üzüm bol miktarda istihsal edilmektedir. Hemen hemen Mucurlu her ailenin bir bağı veya meyveliği vardır. Küçük el sanatlarından hah ve kilim dokumacılığı nazarı dikkati celp eder. Kaza merkezinde 800, köylerde 230 hah tezgâhı mevcuttur. Fakat bu sanat basit bir şekilde icra edilmekte, piyasa için fazla bir değer arz etmemektedir. Ev kadınlarının dokuyucu olarak çalıştığı bu tezgâhlarda daha ziyade yastık halısı denilen hah şekli dokunmaktadır. 1958 yılı zarfında 4000 adet Yastık halısı dokunmuştur ki bu miktar küçümsenemez. Halıcılık her bakımdan organize edilmeğe muhtaçtır,

4 — Kültürel ve Sosyal Durum

Mucur gerek merkezi ve gerekse köyleri itibarı ile okuyup-yazma rağbetinin, genel seviyeye nazaran, yüksek olduğu bir kazadır. Ebeveynler umumiyetle çocuklarını okutmakta ve kültür işine ilgi göstermektedirler. Bilhassa yüksek tahsil yapmak hevesi son senelerde bir hayli artış kaydetmiştir. Halen Kaza merkezinde 4 İlkokul (Atatürk İlkokulu çift tedrisat yapar), Bir Ortaokul (ki mevcudu 1959-1960 da 400.zü bulmaktadır), Kazaya bağlı 38 köyden 21. öğretmenli Okul, 5. inde eğitmenli Okul mevcuttur. Köylerde gezici marangozluk, Demircilik, Biçki Dikiş kursları olduğu gibi Ortaokula bağlı halen çalışır vaziyette bir yatılı pansiyon mevcuttur. Kazada mahalli haber ve ihtiyaçları aksettiren Mucur isimli haftalık bir Gazetede yayınlanır.

Halk adet ve geleneklerine bağlı, umumiyetle muhafazakârdır. Hariçle bilhassa Ankara ile irtibatın fazla olması görgü, kültür ve hayat standartlarına müspet yönden tesir icra etmektedir. Merkezde yaşayış ve kıyafet medeni tarzda olup köylerde az çok farklılaşmaktadır. Köylü rahat ve temiz giyinir. Mahalli Folklor pek zengin sayılmamakla beraber kendine has türkü, oyun (Koca Oyunu meşhurdur.) mahalli hususiyetleri taşır. Evlenmelerde nişan ve düğünlerin gayet tantanalı olmasına bilhassa dikkat edilir. Başlık, yani genç kızın kocaya verilirken karşılığında bir miktar para alınması usulü, Mucur'da da caridir. Bu başlık, gelinlik kızın düğün masraflarını karşılaması bakımından nispeten iyi bir adet olarak zikredilebilirse de, miktarının fazla olması bir takım mahzurlar da tevlit eder.

B — Mucurun Kalkınması :

1 — Kalkınma Fikir ve İdealinin Benimsenmesi.

Büyük ve müşkülatla dolu, o nispette de hayırlı bir dava karşısındayız: MUCUR'U KALKINDIRMAK. Bu dava, köylü ve kasabalı olarak Mucurluların müşterek malı, müşterek gaye ve idealleri haline geldiği gün, güvenle söyleyebiliriz ki davaya halledilmiş nazarı ile bakılabilir. Zira birlik ve beraberliğin meydana getirdiği kuvvetin iş başarmaktaki yapıcılığı inkâr edilemez. Fikir, düşünce ve ideallerin ruhlarda makas bulması, halk tarafından benimsenmesi tahakkukları için ilk ve esas prensiptir. Bu prensipten hareketle, şirin ve yeşil Mucur'un kalkındırılması düşünce ve idealine dört elle sarılmak, onu benimsemek ve bu davaya sahip çıkmakla ilk zemin hazırlanmış, temele ilk harç konmuş olur.

Hiç şüphesiz tabiatın insanlara adeta zorla kabul ettirdiği içtimai kanunlardan biride bir arada, bir cemiyet içinde yaşamak kanunudur. Yaratık olarak insan, diğer canlılara nazaran, daha zayıf ve nefsini koruma bakımından daha az müdafaa imkânları ile teçhiz edilerek yaratılmıştır. Bu eksikliği telafi etmek, daha kuvvetli kılmak için Allah ona akıl ve idrak melekelerini ihsan etmiştir. Bu hakikaten büyük bir lütuftur. Aklım kullanan insan, kendisini müdafaa imkânlarını bulup çıkardığı gibi, kendisini sararak esir hale koyan tabiat kuvvetleriyle de mücadele edebilmek yollarını bulabilmiştir. Gene aklın icaplarına uyan insanlar, var olduklarından bu yana, bekalarını temin, daha rahat ve daha emniyetli bir hayata kavuşmak için bir araya gelmişler, cemiyet halinde yaşayarak İşbirliği ilkesini gerçekleştirmişlerdir. Bir taraftan toplum içinde yaşamanın icaplarını yerine getirirken, diğer yandan da kendi soylarını dejenere olmaktan kurtarmak, eriyip kaybolmamak için bir Baba ocağına bağlanmış, adet ve ananelerine sarılarak yurt kurmuş, mesken edinmişlerdir. Kurulan bu baba ocakları, teessüs ettirilen bu yurtlar, kasabalar, şehirler nesiller boyunca soydan soya devir edile gelmiş müşterek bir miras, müşterek bir irtibat unsuru haline inkılap etmişlerdir.

İşte bu gün, üzerinde barındığımız kasaba ve şehirler bizlere Atalarımızın bir armağanı, onların bizlere bıraktıkları bir mirastan başka bir şey değildir. Bu topraklar üzerinde biz yaşıyoruz altında atalarımız, dedelerimiz. Yarın bu toprakların altı bize mesken olacak, üzerinde çocuklarımız yaşayacaklardır. Bu bir içtimai kanundur. Bunun hükmünden kurtulmaya imkân yoktur. Toprak, dolayısı köy ve kasaba bizim kaderimize yapışmış, biz toprakla hem ahenk olmuşuzdur. Öyle ise bu kanunun hükümlerinden kurtulamayacağımıza göre bu topraklar üzerinde neden daha rahat, daha

müreffeh bir hayat yaşamayalım? Neden baba yadigarları köy ve kasabaları imar ve ihya etmeyelim? Mademki faniyiz, mademki geçiciyiz neden çocuklarımıza daha mamur bir vatan bırakmayalım?..

Açıkça görülüyor ki köy ve kasabalarımızı kalkındırmak, imar etmek adeta bir zaruret halini alıyor. Bu zarurette akim icaplarına uygundur. Bu umumî mütalâadan sonra, kalkınmanın nazarî yönünü bir taraf bırakarak, tatbiki cephelerine geçebiliriz. Akla şu sorular gelebilir: Mucur kazası nasıl kalkınabilir? Bu kalkınma hangi yönde, hangi mevzular üzerinde olacaktır? Kalkınmanın vasıtaları nelerdir? Şimdi bunları teker teker gözden geçirelim:

2 — Kalkınmayı temin edecek vasıtalar:

a) — insan Unsuru,

b) — Maddi ve Mali vasıtalar.

a) — İnsan Unsuru: Giriş kısmında da kısaca belirttiğimiz gibi mucurun kalkınabilmesi, her şeyden evvel bu düşüncenin, yani kalkınma fikrinin benimsenmesi, böyle bir manevi zeminin hazırlanması ve kalkınma idealine Mucurluların top yekûn sahip çıkmaları ile mümkündür. Zira gerçektir ki maddeyi harekete getiren ruhtur maneviyattır. Mucurun gelişmesinde maddi imkânlarda böyle manevi bir zeminin hazırlanması ile harekete getirilebilir. Bu hususta da Mucur'un okumuş ve münevverlerine çok büyük vazifeler terettüp etmektedir. Bu vazifeler şöyle hülasa edilebilir: Birlik ve beraberliği temin etmek, Mucurun faydasına olan hususlarda hassas olmak, şahsi menfaatlerden kazanın menfaatler lehine fedakârlıkta bulunmak, örnek olmak. Ancak birlik ve beraberliği temin etmek zannedildiği kadar kolay değildir. Çalışkan, müteşebbis memleketini düşünür insanlara ihtiyaç vardır. Bu müteşebbis öncüler her şeyden evvel kazadan dışarıya olan insan akınım önleyecek her türlü tedbirleri alacaklar, yetişmiş, tam kazalarına faydalı birer meslek sahibi olmuş hemşerilerin gelip memleketlerinde faydalı olabilmeleri için lâzım gelen havayı hazırlayacaklar ve bunun kuvveden fiile çıkabilmesi içinde gerek Mucurda ve gerekse Mucur dışında derhal teşkilatlanacaklardır. Müşahhas hale getirmek için düşüncelerimizi biraz daha açıklayalım:

Mucur Kazasının merkez nüfusu, 1955 Nüfus saymama göre 2331 kadın, 2083 erkek olmak üzere 4414 kişiden ibarettir. Köylerle beraber bu miktar 17428 kişiye baliğ olmaktadır. Çok calibi dikkattir ki kaza merkezinde yaşayan 4414 şahsa mukabil, dışarda, çeşitli iş sahalarında çalışan, bilhassa Ankara da yerleşmiş bir münevver kütlesi, yani tahminen 5000 kişi vardır. Mucur'dan dışarıya vuku bulan akın çok açıktır. Bu dâhili göçte

bilhassa münevverler başta gelmektedir. Muhtelif okul ve Fakültelerden mezun olmuş çok kıymetli ihtisas ve meslek sahibi şahıslar mevcuttur. Bunlar arasında öğretmenler, doktorlar, mühendisler, hukukçular vardır ki yekünleri 450 kişiyi geçmektedir. Küçük bir kaza için bu rakamın ifade ettiği mana açıktır. Bu misalden de anlaşılıyor ki KALKINMA idealini, düşüncesini benimseyip, benimsenmesine önder olacak en önemli faktör olan insan unsuru mevcuttur ve bilhassa bu münevver bir kütle şeklinde tecelli etmektedir.

Şimdi böyle dinamik ve kaliteli bir kuvvet mevcut iken kalkınma konusunda bununla ne yapılabilir, nasıl hareket edilebilir? Bu sorunun cevabım bir tek cümle ile verebiliriz: Derhal TEŞKİLATLANMAK. Bu teşkilat Mucur'da ve Mucurluların kesif oldukları Ankara'da yapılacaktır. Bilhassa Başkentte böyle bir teşkilat iş başarmakta çok büyük faydalar sağlayabilir. Bunun için MUCUR KAZASINI KALKINDIRMA DERNEĞİ adı altında bir dernek kurulur. Bu Dernek, önce manevi zemini, Mucuru kalkındırma fikrini hemşeriler arasında yaymak ve buna taraftar bulmak için kesif bir propaganda faaliyetine girişir. Her şey Mucur için, Mucuru daha çok kalkındıralım parolasını her fırsat ve vesileden faydalanarak yaymak, ruhlara yerleştirmek bu propagandanın hedefi olacaktır. Bu propaganda faaliyetinin de teferruatına kadar planlanması müessir olabilmesi için şarttır. Bu faaliyet er geç muvaffak olur ve davaya taraftar olan daha kesif bir kütle teşekkül eder. Böylece sağlam zemin hazırlandıktan sonra meselenin en güç yönü halledilmiş demektir. Bundan sonra Mucur için çalışmaya hazır gençler ve bunların faaliyetleri Derneğin etrafında halkalama. Derneğin çeşitli branşlarında çalışma başlar. Böylece bu noktaya geldikten kalkınmayı bilfiil gerçekleştirecek İnsan Unsurunun ehemmiyetini tespit ettikten sonra Kalkınmayı temin edecek ikinci vasıtaya geçebiliriz.

b) — Maddi ve Mali vasıtalar.

İktisadi bir tesis, bir işletmenin kuruluşunda üç esaslı unsura, yani sermaye, kuruluş yeri ve emeğe ihtiyaç olduğu malumdur. Bu üç unsuru biri birinden ayırmaya imkân yoktur. Birinin ihmal edilmesi İşletmeyi zararla karşı karşıya bırakabilir. Ayni zamanda hedef güdülen gayenin sağlanması içinde bu üç unsur arasında bir ahengin kurulması da lüzumludur. İktisadi bir işletme için doğru olan bu şartlar bir bakıma büyük bir işletme manzarası arz eden Mucur Kazasının kalkınması teşebbüsü içinde doğrudur. Bu teşebbüsü geniş bir işletme olarak ta kabul edebiliriz. Şimdi bu teşebbüsün işleyebilmesi için zaruri olan emek unsuru, yani dinamik

müteşebbis insan unsuru, yukarıda da açıkladığımız gibi hali hazırda kazada mevcuttur. Sadece yapılacak iş bu unsuru bir teşkilât etrafında toplamak harekete getirmekten ibarettir. Bunu ilk kısımda izah etmiştik.

İkinci unsur olarak teşkilâtı ele alabiliriz. Bunu da gayet geniş bir dernek, Mucuru Kalkındırma Derneği olarak düşündük. Zira realist olarak düşünülürse böyle bir dernek zaruridir. Bu dernek basit, küçük bir dernek olmayacaktır. Bu Mucur kaza merkezi ve köylerine şamil, merkezi Mucurda, şubeleri köyler ve Ankara da olan büyük bir teşkilâttır. Tek kol değil muhtelif kollar halinde çalışır. Kalkınmada bu derneğin rolü büyük olacağı için biraz daha teferruatına inelim. Derneğin, evvelâ bütün faaliyet kollarını bir ahenk içinde sevk ve idare edecek bir Merkez idare Heyeti vardır. Bu idare heyeti bilhassa kalkındırma gayesine taraf toplamak için nazım rol oynar. Ayrıca merkez idare heyetinin etrafında, muhtelif kalkınma mevzuları için tali kollar bulunur. Bu ikinci derecedeki kollar şunlar olabilir:

1 — Propaganda kolu

2 — Kültürel kalkındırma kolu

3 — İktisadi kalkındırma kolu

4 — İçtimai kalkındırma kolu.

5 — Gelir ve Sermaye bulma kolu.

1—4 paragraflarındaki kolların faaliyetleri yapılacak çalışma programları ile tanzim edilir. Gelir ve Sermaye bulma kolu kalkınmanın ana vasıtası olduğundan bunun üzerinde durmak bazı izahlarda bulunmak icap etmektedir. Çünkü para bütün faaliyetler için zaruridir. Fakat bu para nasıl temin edilecektir? Peşinen söylemek lazımdır ki Derneğin normal faaliyetleri ile yani bağışlarla, geceler tertibi, piyango tertibi, aidatla böyle bir kalkınmayı temin edecek, finanse edecek miktarda para toplamak imkânsızdır. Kalkındırma Derneği para bulmak için yukarıdaki vasıtalara başvurmakla beraber, daha ziyade sermaye tedariki imkânlarını arar. Mevzua biraz daha vuzuh verelim: Faraza, iktisadi Kalkındırma kolunda, Mucurun hakikaten can damarı olan Büyük Suyun çoğaltılması düşünülüyor. Dernek derhal bu mevzu ile uğraşacak ve para temin edecek bir şirket meselâ BÜYÜK SU ANONİM ŞİRKETİ adıyla bir şirket teşkil eder. Anonim şirketlerin çabuk ve bol miktarda sermaye bulmalarındaki rolleri malumdur. Bir taraftan Dernek kendi kaynaklarından, Belediyeden, Hükümetten para yardımı için uğraşırken diğer yandan da Anonim Şirket üyelerinin alacakları hisse senetleri ile para temin edebilir. Hisse senetleri

mukabilinde verilecek 25-50-100. er lira ile büyük bir sermaye toplamak mümkündür. Halıcılık içinde ayni şey düşünülebilir. Demek ki kalkınmayı finanse edecek sermaye:

a) — Dernek faaliyetlerinden,

b) — Halkın yapacağı bağış ve aidatlardan,

c) — Belediye iştirak ve yardımlarından,

d) — Hükümetin yapacağı yardımlardan,

e) — Muhtelif şirketler kurmak suretiyle temin ve terekküp ettirilebilir. Böylece Mucuru kalkındırma fikrinin benimsenmesi, teşkilat kurulması ve sermaye biriktirilmesinin nasıl gerçekleşeceği hususu üzerinde durduktan sonra bu kalkınmanın hangi yönlerde olabileceğine sıra gelmiş demektir.

3 — KALKINMA MEVZULARI:

Kalkınma gayret ve faaliyetleri üç ana mevzu üzerinde teksif edilecektir. Mevzuun Mucur için ehemmiyeti faaliyet sırasını tayin eder. En acil iş ve konular başa alınır. Aşağıda izah edeceğimiz bu üç ana hedef ayni zamanda terakkinin esas şartları olarak kabul edilmişlerdir.

a — Kültürel Kalkınma,

b — İktisadi kalkınma,

c — İçtimai (Sosyal) kalkınma.

Kalkınmayı temin edecek bu üç mevzu üzerinde genel olarak duracağız. Her bir kolda muvaffak olmak bilfiil Mucurun kalkınmasına müncer olacaktır.

a — Kültürel Kalkınma:

Medeni bir cemiyetin ilk vasfı kültürlü olmasıdır. Kültür, adet, yaşama, görgü usullerinden başlayarak tahsilin en yüksek kademelerine dayanır. Bugün umumiyetle iyi bir tahsil kültürlü olmanın birinci amili olarak kabul edilmektedir. Şurası gerçektir ki bir cemiyette çekilen bütün müspetlerin esas kaynağı cehalettir. Demek ki ilk hedef cahilliği ortadan kaldırmak olmalıdır. Bunu temin edende okuldur, öğretmendir. Öyle ise bir defa her köyde bir İlkokul inşa etmek ve ikinci husus olarak tahsil çağını aşmış olanlara, yetişkinlere okuyup yazma öğretmek lazımdır. Bu

noktada Dernek faaliyetlerini, Hükümetimizin yapacağı yardımlarla ahenkli hale getirmekle çok iş yapabilir. Zira kazanın 38 köyünden 21. inde okul vardır. Geri kalan diğer köyler öğrenci adetlerine göre sıraya alınarak okula kavuşturulur. Okullar inşa edilirken köylülerin yardımı çeşitli yollarla temin edilmelidir. Bu okulların öğretmen ihtiyaçları, mahalli öğretmenleri kazaya çekmekle giderilir. Mevzu çok genişleyeceği için fazla tahsilata giremeyeceğiz. Okul çağma girmiş çocukların okutulması düşünülürken yetişkinlerin okutulması içinde kurs ve halk dershaneleri faaliyete geçirilir. Bu kurslarda öğretmenlik, fahri olarak fedakâr gençlere düşer. Kültürü artırmakta mahalli ve dolgun münderecatla bir gazetenin rolü de mühimdir. Memnuniyeti mucip cihet kazada Mucur isimli bir gazetenin intişar etmekte olmasıdır. Bu yönle halka çeşitli fikir ve bilgileri kolayca vermek mümkündür. Kaza merkezinde bir Akşam Kız Sanat Okulu ve bilhassa bir öğretmen Okulu açılması kültüre çok hizmet eder.

b) — İktisadi Kalkınma:

İktisadi kalkınma ile Kültürel ve Sosyal kalkınma arasında sıkı bir münasebet mevcuttur. Aralarındaki tesir karşılıklıdır. Hayat seviyesinin yükselmesi arkasından kültürü davet edip ona ihtiyaç duyuracağı gibi kültüründe artması daha iyi yaşama arzusu doğurur. Teferruata girmekten içtinap ederek Mucurda İktisadi kalkınma mevzularını tespit edelim.

1 — Mucur, arazi durumu itibariyle bir ziraat memleketidir. Araziyi artırmak ve devamlı bir şekilde ekmek mümkün olmadığına göre ziraatı geliştirmek ve verimi artırmak için teknik usullere başvurmak icap eder. Makine, suni gübre, tip tohumluk, zirai mevzularda bilgi ve mücadele hususları üzerinde dikkatle durmak lazımdır.

2 — Bağ ve bahçe ziraatını geliştirmek, numune meyvelikler tesis ederek meyve türlerini ıslah etmek, istihsali artırmak.

3 — Ham maddesi meyve olan Konserve Sanayini kurmak. Kanaatimizce bu sanayi kolu, Mucura senede 2-3 milyon liranın girmesini sağlayabilir.

4 — Ham maddesi Hububat olan sanayi kurmak. Un İrmik, Makarna fabrikaları hem hububatın işlenmesine imkân verir, hem de çalıştırılacak işçiler dolayısıyla bir kısım vatandaşlara İş sahası temin edilmiş olur.

5 — Mucur'a hayatiyet bahşeden Büyük Suyun çoğaltılmasını gerçekleştirmek. Bu hususta yeni sondajlar yapmak akla geleceği gibi Baraj tesisi de düşünülebilir.

6 — Yukarıda bahsettiğimiz 4 Gurup köy yolunun kış-yaz işler duruma getirilmesi ve civar köylerin bu yollarla birleştirilmesi iktisadi duruma çok müspet tesirler icra eder.

7 — Halıcılık, Kilimcilik ve Dokumacılığı organize etmek. Bunu müteşebbüs bir Kooperatif temin edebilir. Halen 1100.Ü mütecaviz tezgahın mevcudiyeti düşünülürse işin ehemmiyeti daha iyi anlaşılabilir.

8 — Yeraltı servetleri bakımından (Kömür, Kurşun, Krom...) zengin olan Mucurda bu madenleri işletecek bir anonim şirket kurmak. Bilhassa bu mevzu üzerinde hassasiyetle durmak lâzımdır. Zira kâr bir kaç cephelidir. Madenler işler, kasabaya para girer, halkın ihtiyacı temin edilir, iş sahası bulunur.

c) — İçtimai Kalkınma:

Bir defa bu yola girilince yani iktisaden kalkınıp kültür artınca halkın sosyal cephesi de süratle değişir. Dikkat edilecek husus bu değişikliğin müspet yönde olmasıdır. Esasen bütün Türkiye de olduğu gibi Mucurda da içtimai yapı gayet sağlam, adet ve ananeler kökünü maziden almaktadır. Halk arasındaki birlik, tesanüt ve yardımlaşma iftihar edilecek derecededir. Bu ananevi hasletlerin daha da geliştirilmesi, takviyesi, maddi kazançlar karşısında korunması içtimai faaliyetin ana gayesi olmalıdır. Derneğin içtimai kalkınma koluna bu bakımdan çok iş düşmektedir. Mucurdaki sosyal konuları tespit ederek bir program dâhilinde çalışılması icap eder. Meselâ, yardımlaşma, Annelik duygusunu artırma, kadınlara saygı, aile bağlarının takviyesi, evlenmelerin daha az masraflı yapılması konuları hemen akla gelen hususlardır. Ayrıca Türk Kadınlar Birliğinin Mucurda bir Şubesini açmak yerinde olacaktır.

Netice olarak arz etmek isterdi ki, yukarıdan beri izah etmeğe çalıştığımız düşüncelerin bilfiil tahakkuk safhasına girmesi; kalkınma, daha fazla kalkınma fikrinin Mucurlularca müşterek bir ideal olarak benimsenmesi ve memleketini düşünür fedakâr insanların bu gaye etrafında birleşmesiyle mümkün olacaktır.

İDARÎ COĞRAFYA

PALU KAZASI İD AKI COĞRAFYASI

Yazan:

Münir Raif Güney

(Palu Kaymakamı)

1 —HUDUT VE MESAHASI:

Palu Kazası, ismini aldığı tarihi bir kalenin eteklerinde ve Murat suyunun kenarında kurulmuştur. İdari bünyesinden alınıp başka kaza ve Vilâyetlere bağlanan bir hayli Nahiye ve Köylerine rağmen, umumi nüfus ve mesahası bakımından Elazığ Vilâyetinin en büyük Kazasıdır. 1912 Knr lik geniş ve oldukça çok arızalı bir sahaya yayılmış olan kaza, şanken Bingöl Vilâyeti ve Genç Kazası, Garben, Elazığ, Şimalen Mazgirt ve Karakoçan, Cenuben'de Lice, Dicle ve Maden Kazaları ile çevrilmiştir.

2 — TABİİ AVARIZ, İKLİM ve AKARSULARI:

Mıntıka umumiyetle çok arızalıdır. Halen motorlu vasıtalara geçit vermeyen yalçın dağları ve vadileri mevcuttur. Şimalde Karakocan Kazasına kadar uzanan ova ile Karabegan nahiyesinde mevcut ovadan başka geniş düzlüklere rastlanmaz. Karabegân nahiyesi ve köylerine atla, Gökdere nahiyesine ise ancak trenle gidilebilmektedir. Bölgenin Karabegân nahiyesi bol akarsuları ve ormanları ile bakir tabiî güzelliklere sahiptir. Kaza merkezinin deniz seviyesine göre yüksekliği 1100 metredir.

İklim serttir. Yazları sıcak ve kurak, Kışları soğuk ve karlı geçer. Mevsimler arasındaki bu bariz fark, gündüz ve geceler arasında da kendini gösterir. Filhakika gece ve gündüz arası sühunet farkı fazladır.

Bölgenin en mühim akarsuyu Murat Nehridir. Murat nehri, Muş-Elazığ demiryoluna muvazi olarak, Kazayı Şarktan-Garbe doğru kat ederek, etrafına bir canlılık verir. Kaza sınırları dâhilinde, bu nehirde geçit veren üç demiryolu köprüsü ile bunların yanında biri tarihi ve kargır, diğeri betonarme olan iki köprü daha mevcuttur. Nehir Palu Kasabasının da tamamen içinden geçerek mahalleleri ikiye ayırır.

3 — TARİHÇESİ:

Palu çok eski bir tarihe sahiptir. İlk, Orta ve Yeniçağlarda birçok tarihi hadiselere sahne olmuş, Eti devleti krallarından üçüncü Mürsil Harputu zapt ettiği halde Palu'yu elde edememiştir.

Palu, 1000 tarihlerinde Van Gölü civarında teşekkül eden Halidi Devletine tabi olmuş, Orta çağda Büyük İskender in idaresine geçmiş ve Milattan bir asır evvel İskender, Persler ve Romalılar arasındaki çarpışmalara sahne olmuştur. 260 Yılma kadar Perslerin elinde kalmış, bir ara Ernevi Hükümdarlarından ibni Ziya tarafından idare edilen şehir 292 tarihinde Romalıların eline geçmiştir. 512 Hicri Yılma kadar Selçuk beyleri, Fars Melileri ve Beni Artukların idaresine geçen Palu 14, cü Asır ortalarında Dul kadir oğulları, Akkoyunlular ve Şah İsmail idaresinde görülür.

Yavuz Sultan Selimin kumandanlarından Karçin oğlu Ahmet Bey bu bölgeyi Osmanlı topraklarına katmış ve ondan sonra da Osmanlılara tabi bir Türk beldesi olarak kalmıştır. Bu gün harabelerine rastlanan tarihi Palu kalesi hakkında çeşitli rivayetler vardır. Fakat ne zaman ve kimler tarafından yaptırıldığı kat'î olarak bilinmemektedir.

4 — NÜFUS ve İSKÂN DURUMU:

1955 Yılı sayımına göre Kazanın umumi nüfusu, 23207 si kadın, 22497 si Erkek olmak üzere ceman (44704) tür. Bu nüfustan (4411) i kasabada oturan nüfusu teşkil etmektedir.

Sayım ve Yıllık artışlar tetkik edildiği takdirde, artma nispetinin umumiyetle çok düşük olduğu neticesine varılır.

Nüfusun onda dokuzunu köylü vatandaşlar teşkil etmektedir.

5 — İDARİ TEŞKİLAT:

A) Merkez Teşkilatı:

a) Dahiliye: Dahiliye Vekâletinin, Kaymakam, Tahrikat kâtibi, Nüfus Memuru ve nüfus kâtibinden başka Kazada mevcut diğer kadrolarına bir göz atmak icap ederse durum şöyledir:

Kaza Emniyet Komiserliği, bir Komiser Muavini ile 8 Polis Memurundan ibarettir. Kazada (Mahalle Bekçileri) teşkilatı mevcuttur ve kadrosu 7 kişidir.

Kaza Jandarma Kumandanlığına gelince: Bir Subay, 64 Erat kadrolu, 9 karakolu vardır. Bu karakollardan biri asayiş karakoludur.

b) Adliye: bir C. Müddeiumumisi, bir Hâkim, bir Başkâtip, 3 kâtip, 2 Gardiyan ve Mübaşir ile Odacıdan ibarettir.

c) Askerlik Şube Reisliği: Bir kıdemli binbaşı, bir muamele Memuru ve 6 erden müteşekkildir.

d) Maarif: İki kasaba İlk Okulu, bunlardan birincisinin de Yenişehir- de ilâve dershaneleri, vardır. Nahiye ve köylerde ki Okul adedi 30 dur. Köy adedine göre nispet 1/5 dir ve kabul etmek lâzımdır ki azdır.

Bir Müdür ve iki asil Hoca ile tedrisat yapan Orta Okul Vardır.

e) Maliye: teşkilâtı bir Müdür, 2 şef, 4 Memur ve 4 tahsildardan ibarettir.

f) Ziraat: Ziraat teknisyeni ve Veterineri temsilen hayvan sağlık Memuru mevcuttur. Ayrıca Kazada 9 elemanlı Orman Bölge Şefliği de vardır.

g) Diğer teşkilât: Kazada Müftülük, Vakıflar Memurluğu, P.T.T. ve D.D. Yolları teşkilâtı ile Ziraat Bankası teşkilâtı da vardır.

B) Mahalli İdareler:

a) Belediye: Yıllık bütçesi ortalama 120 bin lira civarındadır. Hükümet sitesi olan Yenişehir'in hâlihazır haritası ve imar plânı hazırdır. Ve tatbik edilmektedir. Kasabanın elektriği vardır, iller Bankasının yardımı ile yapılmakta olan Sıhhî içme suyu ikmal edilmek üzeredir.

b) Hususi Muhasebe: Kazada ki teşkilatı bir Memur, iki varidat Memuru, bir tahsil Memuru ve 3 tahsildardan ibarettir. Bu idareye ait tesis olarak Kaymakam evi, Hususi Muhasebe Memur Lojmanı ve 3 dükkân 1957 yılında yapılmıştır.

e) Köyler: Kazanın Merkez ve diğer üç nahiyesine bağlı 140 köyü (Muhtarlığı) ve bunlara bağlı 71 mezrası mevcuttur. Bu 140 muhtarlıktan (29) unda Köy Kanunu tatbik edilmemektedir.

C) Nahiyeler:

Kazanın Merkez nahiyesinden başka, Gökdere, Karaçor ve Karabegân adlarında üç nahiyesi vardır. Sonuncusu teşkilatlıdır. Nüfus Memuru bulunmaktadır.

6 — NAFIA DURUMU:

a) Yollar: Kaza ile irtibat iki yoldan mümkündür. Elazığ-Muş demiryolu, Kazayı Batıdan doğuya kat etmektedir. Kasaba içinde ki istasyondan ayrı olarak, Kaza hudutları dâhilinde iki istasyon ve üç tren durağı daha vardır. Elazığ-Bingöl devlet yolu kasabanın 8 kilometre Kuzeyinde, takriben bu mesafe ile demiryoluna muvazi olarak, Kaza hudutlarından geçer. Bu yol 8 kilometrelik ve karayolları idaresinin bakımında bir ara yol ile kasabaya bağlıdır.

Yazın Karaçor nahiyesi ile ova köylerinin hepsine motorlu vasıta gider

Murat Nehri, yukarda bahsedilen beş köprüden ayrı olarak 4 yerden de tombak şeklinde sallarla kat edilir.

b) içme suları: Kazanın aşağı yukarı bütün köylerinde içme suyu mevzuu halledilmiştir. Sular bol ve sıhhidir.

c) Resmi bina ve tesisler: Devlet tarafından 1953 ten bu yana yaptırılmış, Hükümet konağı, 10 yataklı Sağlık Merkezi ile iki lojman, 6 Memur evi, Ortaokul, 3 Orman lojmanı, Cezaevi, Ziraat Bankası bina ve lojmanları mevcuttur. Kazanın birinci derece zelzele bölgesi olması hesabıyla, bu binaların hepsi de sömel betonludur.

Bir kaç yıl içinde bu kadar resmi tesisle birden hizmete girmiş az Kaza vardır.

7 — İKTİSADİ ve ZİRAİ DURUM:

20-30 sene evveline kadar, bu bölge Murat nehri üzerinde ki yegâne geçit olan taş köprünün Palu'da olması hesabıyla, mühim bir ticaret merkezi iken, yeni ticari yolların ortaya çıkmasıyla önemini zamanla kaybetmiştir. O devrelerde Diyarbakır tarikiyle Irak ve Suriye den gelen kervanların buradan geçtiği, Palu merkezinin 5-6 bin haneli bir kasaba olduğu rivayet edilmektedir. Mamafih, kalenin eteğinde ki mahallede görülen cami, çarşı, Kilise, Hamam vesaire harabeler, bu mevzuda bir fikir verebilecek durumdadır.

Hâlihazırda, halkın büyük bir kısmı çiftçi, hayvancı ve meyvecidir. Merkez halkı ise ekseriyetle seyyar satıcılık ve hayvan alışverişi yapar.

8 — SOSYAL YAŞAYIŞ ve KÜLTÜREL DURUM:

Yol kenarında ve Kasabaya yakın olanlar hariç, köylerde umumiyetle hayat iptidai ve geridir. Kerpiç bina her köyde hâkim olan tiptir. Okuma- Yazma bilenlerin nispeti azdır. Ekseriyet düzgün Türkçe konuşmakla beraber, Kürtçe ve Zaza'ca konuşan köyler de çoktur.

Örf-Adette taassubun emareleri silinmemiştir. Çok kadınlı evlenmeye rastlanır.

Kazada Müze, kitaplık gibi kültürel müesseseler yoktur.

Folklor bakımından bir taraftan Elazığ'ın, bir taraftan da Diyarbakır'ın etkileri altındadır.

MEMLEKET HABERLERİ

Erzurum İçme Suyu Sondajları

Erzurum Vilâyetinin içme suyu ihtiyacını temin etmek maksadıyla İller Bankası DSİ Umum Müdürlüğü nezdinde faaliyete geçmiştir. DSİ yeraltı Suları Dairesi tarafından yapılan sondaj neticesinde şehrin alt tarafında 150-200 M. derinlikte bol miktarda su bulunmuştur.

Pelür Çayı üzerindeki Sakalı kesin bendinde sulama maksadıyla toplanacak olan sudan içme suyu için istifade düşüncesi maliyeti gayri iktisadi olduğundan terk edilmiştir.

Sondajlar müstaceliyetle neticelendirilecek ve ilgili olan daireye, İller Bankasına proje tanzimine yarayacak esaslar verilecektir.

Mersin Bahçelerinin Sulanması

Mersin Bahçeleri ismi verilen Deli Çay vadisinde Da mas. Aladağ Tümlük, Gibin direk. Medizli, Efrenk derelerinin ıslahı için plânlamalar sona ermiş bulunmaktadır. Bu mıntıka bilindiği üzere narenciye yetiştirmeğe son derece müsaittir. Mevcut su kaynaklarından azami istifadeyi sağlamak esas olarak düşünülmesine rağmen Berdan şebekesi sağ isale kanalından tulumba ile su verilmesi şimdilik uygun görülmüştür. Muhammen keşif bedeli su haklarının satın alınması, Kanalın genişletilmesi, cebri boru ve pompaj istasyonu masrafları hariç 6.250.000 liradır.

İlerde yapılması mutasavver olan tesisler şunlardır.

1 — Lamas deresinden 53.000 Kw. lık bir enerji elde etmek maksadıyla Hidroelektrik tesisi kurulması.

2 — Efren deresi üzerinde 150.000.000 M3 su toplayacak bir baraj

İnşası

3 — Berdan deresinde Pamuk Dere mevkiinde 300.000.000 M* su toplayacak yeni bir baraj inşası.

4 — Berdan deresinde Gümüşlü mevkiinde 700.000.000 M* su toplayacak diğer bir baraj inşası.

Berdan Çayın su potansiyeli, toprak kaynaklarına nispetle fazla olduğundan Mersin-Aladağ arasına ve Seyhan'a su verilmek suretiyle ilaveten 17.000 hektar arasının sulanması da düşünülmektedir. Bu arada Berdan kaynaklarından da 25.000 hektar arazi sulanacaktır.

Bütün bu tesislerin münavebe ile ancak on seneye kadar sona erdirilebileceği ilgililer tarafından beyan edilmektedir.

Nazilli Ovasında Sulama Kanalı İşletmeye Açıldı

Dalca köyü ve Zincirli mevkiini sulamak üzere 15/5/1959 tarihinde başlanan Dalca sekonderi inşaatı Temmuz ayında işletmeye açıldı.

20.000 dönüm sulama sahası olan kanal istimlâk bedelleri ile birlikte 809.882.25 liraya mal olmuştur. Artezyenler ve Menderes'ten terfi suretiyle % 60 ı sulanan sahanın şimdi tamamı sulanmakta olup zirai gelirde % 70 bir artış husule getirmiştir.

Eskişehir ve Alpu Ovalan Sulaması

' 1948 den evvel Eskişehir ve Ovalan:

Porsuk çayı ve kollan 1948 yılından evvel-bu gün Orta Anadolu'nun en güzel ve en mahmur şehirlerinden biri olan- Eskişehir için olduğu kadar şehrin doğu tarafındaki gayet kıymetli ovalar ve hatta Porsuk-Sakarya kavşağı (Takriben 200 Km.na kadar olan bütün vadi için bir zarar, hatta bir afet membaı olarak görülmekte idi.

Şehir; Her sene bazen bir defa, bazen mükerrer olarak sel afetine maruz kalır, bu yüzden bütün maddî zararlar hatta can kaybı vukua gelirdi.

Şehrin dışındaki kıymetli ovaların ve vadinin hali daha az acıklı değildir. O zamanlar Eskişehir-Ankara arasında trenle seyahat eden her yolcu kilometrelerce devam eden taşkın ve bataklıklarda nemli gözlerle bakar ve bu perişan topraklar üzerinde yaşamağa ve barınmağa mecbur zavallı insanlara karşı derin bir acıma hissi duyardı. Bu gün manzara tamamen değişmiştir.

Su işleri teşkilatının sessiz fakat bilgili ve feragatli çalışmaları ile bu afetlerin hepsi giderilmiş ve 100.000 e yakın vatandaşın şimdi yemyeşil olan tarlalarda huzur, emniyet ve saadet içinde çalışıp yaşamaları temin edilmiştir.

1948 de işletmeye açılan Porsuk Barajının (Bütün faydalarına rağmen) tek başına sel, taşkın ve bataklık mevzularının bertaraf edememesi dolayısıyla 1950-1956 yılları arasında Porsuk Çayı yatağı Eskişehir'den, Porsuk-Sakarya kavşağına kadar (Takriben 300 Km. Tulde) ıslah ve tanzim edilmiş, Eskişehir için ikinci bir sel felaketi amili olan San Su deresi kontrol altına alınmış, birçok küçük yan dereler ıslah edilmiş ve böylece emniyet altına alınan ovada sulama şebekesi tesis edilmiştir.

Sulama şebekesi:

Sulama şebekesi 1 Regülatör, 2 ana kanal (Biri sağ diğeri sol) ve lüzumu kadar sekonder (Yedek) ve tersiyer (Hark) kanallardan müteşekkildir. Ayrıca pek çok adet de sınaî imalât ile (köprü, Sifon, Süt, Piriz, Sel Geçidi, Akedük, Büzlü Geçit, Galeri, Yol, Telefon, şebekesi Bekçi ve Savak Binaları, vs.) teçhiz edilmiştir.

Regülatör şehrin takriben 6 Km. batısında tarihi bir yer olan (Karacaşehir) köyü civarında, Porsuk çayı üzerinde tesis edilmiştir. Vazifesi, Porsuk Barajından (Porsuk çayı tabii yatağından) buraya kadar gelen suları bir miktar yükselterek ana kanallara (Sağ ve sol) sevk etmekten ibarettir.

Ana kanallar; Biri Porsuk Çayının sağ sahilinde diğeri sol sahilinde olmak üzere Eskişehir ve Alpu ovalarını bir kuşaklama kanalı gibi çember içine almaktadır.

Bu ana kanallardan yer yer ayrılan sekonder kanallar ve bunlardan çıkan tersiyer kanallar, bu suları tarlalara rençperin emrine ve hizmetine götürmektedirler. Bu suretle evvelce felâket unsuru olan sel sulan şimdi nimet unsuru olmuştur. Ana kanallar içerisinde mahsur kalan sulama sahası (210.000 dekar) kadardır. Bu saha içinde yekûnu 50.000 dekar kadar tutan (Hava alanları, Fabrika ve mesken sahaları, Şose ve Demiryolları, Kabristan, Şedde, Kanal vs. gibi) sahalar (Ölü, sulanamayacak) mevcuttur. Buna mukabil ana kanallar dışında kalan arazi sahipleri ana kanallardan motopomp ile su almaktadırlar.

Esasen Porsuk çayının yıllık su verimi takriben (200.000 dekar) arazinin sulama suyu ihtiyacı kadardır. Sulama modülü hektar başına 0.7 litredir.

Maliyet ve Faydaları :

Eskişehir ve Alpu ovaları sulaması inşaatına bu güne kadar 20 milyon lira sarf edilmiştir. Küçük bir kısmı 1958 de, çok büyük bir kısmı 195S da hizmete girmiştir. 1960 sulama mevsiminde tamamen hizmete girmiş olacaktır.

Şebeke hizmete girdikçe yeni yeni ihtiyaçlar (Servis Yolları köprüler, Geçitler, Hayvan sulama mahalleri çeşitli iksalar) baş göstermektedir. Bu gibi ihtiyaçlar için bir kaç sene içinde ayrıca 3 milyon lira harcanabileceği tahmin edilmektedir. Bundan başka bu güne kadar 3.5 milyon lira ödenmiştir. 2.5 milyon lira daha ödenmesi muhtemeldir. Bu hesaba göre maliyet 29 milyon liradır.

Fayda hesabına gelince:

Sulamadan evvel bir dekar araziye 4 sene bir pancar, bir kere hububat, bir kere de bakliyat ekildiği ve kuruda ekilen bu ziraatın ortalama olarak 240+ 50+ 00+ 40 = 330 lira, yani senede 82.5 lira getirdiği;

Sulamadan sonra ise, 4 senede bir kere pancar, bir kere hububat, bir kere bakliyat ve bir kaç kere de hayvan yemi ekildiği bu ziraat sırası ile 640+ 150+ 120+ 120 = 1030 lira, yani senede 257.5 lira getirdiği kabul edilirse yıllık artışı dekar başına 257.5— 82.5 = 175 liradır.

Her sene yalnız 150.000 dekar yer sulansa, umumi yıllık gelir artışı 150.000X1 75=26.250.000 lira eder. O halde bu tesis tek başına her sene milli gelirimize 26 milyon lira kazandırmaktadır.

DÜNYA HABERLERİ:

İstikbalde büyük şehirlerin problemi: milyonlarca insan su istiyor

Bugün dünyamızda üç milyara yakın inşa yaşıyor. Asrın sonunda bu miktar en az iki misli olacak, bunun büyük bir kısmı da büyük şehirlerde yaşayacak. Bu bakımdan bugünün büyük şehir problemleri yarının dünya problemlerini teşkil etmektedir. Fakat istikbal başlamıştır. Pek yakında çok büyük ehemmiyet kazanacak olan suallerin bir kısmı cevaplandırılmaktadır. Bu suallerden biri: milyonların su ihtiyacı nasıl karşılanacak? Kupkuru, yağmursuz bir sene Almanya'nın birçok çeşmelerini, baraj ve nehirlerini kuruttu. Yeraltı suları bakımından çok zengin sayılan Kuzey Almanya'da bile endişeler baş gösterdi. Fakat iki milyon insan ve büyük bir endüstrinin yaşadığı Hamburg şehrinde böyle kurak bir senede bile su sıkıntısı olmadı.

Hamburg, yeraltı sularından son damlasına kadar istifade ederek, Almanya'nın su sarfiyatı en fazla olan şehridir, bu meydanda esas müstefitler, ön planda evlerin su ihtiyacım karşılayan sular idaresi ve endüstridir. Yalnız endüstri senede 100 milyon metre küp kadar su çıkarmaktadır. Bu yeraltı su işletmeleri sayesinde her metre küpte 2-3 fenni tasarruf edilmiş oluyor. Aynı zamanda soğutma işlerinde kullanılmak üzere daimi olarak kimyevi ve fiziki bakımdan aynı evsafta, soğuk su mevcuttur. Hamburg endüstrisi muhtelif sebeplerden kendi yeraltı sularını bizzat kendi çıkarmaya uğraşmıştır. Gayet tabii mecburi hallerde umumi sular idaresinden de yardım görmektedir.

Sular idaresi de halkın su ihtiyacını karşılama vazifesini üzerine almış olup, aynı şekilde 100 milyon metre küp kadar su istihsal eder, su silolarının, en zengin tabakanın bulunduğu 300-400 metre derinliğe kadar indirilebilmesi için çok para yatırılmıştır. Çünkü toprağın yüzüne yakın yeraltı sularına güvenilemez. Bunun seviyesi yağmursuz senelerde birdenbire düşen. Ayrıca derinlerde bulunan su satha yakın olandan daha az mikroplu ve daha çok da madene sahip bulunduğundan, bütün ihtiyacın bu derinlerdeki sularla karşılanması düşünülmüş, bu husustaki imkânlardan son haddine kadar da faydalanılmıştır,

Hamburglu mütehassısların söylediklerine göre bu bölgede daha fazla su çıkarılmasına imkân yoktur. Endüstri bölgesinde bir su işletmesi da-

ha çalışmağa başladığında, komşu işletmeler derhal kendi işletmelerindeki su tazyikinin düştüğünü tespit ediyorlar. Bunun için umumi sular idaresi de ikinci bir imkândan istifadeye çalışmalıdır: bu da ikinci dereceden yeraltı sulandır. Çünkü yeraltı sularından son damlasına kadar istifade sözünün içinde sadece teknik, iktisadi bir muvaffakiyet değil, nüfus ve endüstri bakımından gittikçe büyüyen şehrin bir mesele teşkil etmeye başlayan su ihtiyacının en mükemmel bir şekilde karşılanması vazifesi de bulunmaktadır. Bu ikinci dereceden yeraltı sularının ham maddesini Elbe nehri verir. Nehrin suyu saf kum tabakasından ibaret bir filtreden sızdırılır, sonra da bir pompa ile derinlerden tekrar yukarıya çıkarılır. Bu metot, lüzumu halinde ihtiyacı karşılayabilmek üzere Hamburg'da tatbik edilmeye başlanmıştır. Bu arada teknik tesisler de daha geliştirilmiştir. Beş sene evvelki kurak devrede klor ilâvesinde dolayı suyun fena koktuğundan şikâyet eden Hamburglular bugün, Elbe nehri suyunun nispeti arttırılmış olmasına rağmen (eskiden yüzde 20, bugün yüzde 30) hayatlarından memnun böylece şehir mali vaziyetinin de çok iyi olması dolayısıyla, boru tesislerini de artan ihtiyaca uydurabilip, su kenarında su kültürü olmayan bir şehir bahtsızlığına uğramayacaktır.

Teknik:

İnşaatta 'bir küle bilen betan' kullanılıyor

Cadde, ev ve köprü inşasında muhtelif şekillerde kullanılan metodun has salam her seferinde aynı olup, taş gibi serttir, eğilip bükülmez. Fakat şimdi, Alman inşaat maddeleri kimyası, büyük molekül metotlarıyla betona, diğer hususiyetlerinin yanı başında gerekli elastikiyeti de kazındırmıştır.

Böylece beton için, başka kullanılma sahaları da açılmış oluyor. Bu meyanda eski beton, asfalt ve hatta cam gibi tabakaların ince bir beton tabakası ve kaplanması imkânı zikredilebilir. Elastiki ince beton tabaka sıkı sıkıya yapışır ve bir daha çatlamaz. Çatlamayan veya kırılmayan her kalınlıktaki zemin veya muvazene tabakaları için de bu yeni metot kullanılabilir. Yerlerde, duvarlarda husule gelen çatlaklar da dayanıklılık bakımından şimdiye kadar kullanılmakta olan beton veya harçtan çok daha üstün olan bu yeni hususi beton ile kapatabilir. Bu yeni harç kırılabilir sert bir madde halinde donmayıp, lastik gibi yumuşak kaldığından, kenarlara kolaylıkla yapışıp, altındaki maddeye çok iyi intibak etmektedir. Yeni madde dorudan doğruya suya ilâve edilmekte, sonrada harç veya beton bilindiği veçhile hazırlanmaktadır.

Pola toprak altından gönderilecek

Federal Almanya Postası Hamburg'da II. posta dairesinin yapacağı bir tecrübeye 800 000 Dm tahsis etti. Posta idaresi kendi nakliye vasıtalarının şehrin gittikçe artan seyrüseferine takılarak saatler kaybetmesine mani olmak istiyor. Bunun için şimdiden çareler aramaya başladı.

1960 Senesinin ocak ayında muhtelif caddeler kazıldıktan sonra toprak içine 1.30 -1.80 metre derinliğe 50 cm çapında borular döşenecektir. Böylece dünyanın en büyük posta boru ağı kurulacaktır. Bu yoldaki ilk tecrübe Kuzey Amerika'da 20 cm genişliğinde borularla yapılmış, fakat muvaffak olamamıştı. Hamburg'da 1000 mektubu havi 40 kg ağırlığında kurular lâstik lâstik makaralar üzerinde saatte 35-50 km. kaydedecektir. Hareket havanın emilip, basılmasıyla temin edilecektir. Boru yolların ayrıldığı yerlerdeki makaslar elektronlarla idare edilecek, kutuların harekete geçip durmadan dolup, boşalmaları otomatik olacaktır. Bütün teşkilât, Saatte 120 000, günde 2.8 milyon mektup nakledilebilecek şekilde ayarlanacaktır. Bu yeni boru sistemi mektup, telgraf, küçük paketler için düşünülmüştür.

Hamburg'un. II numaralı postasını numaralı postasına bağlayacak olan I 800 M uzunluğundaki tecrübe hattı 1960 sonbaharında işlemeye başlayacaktır. Hamburg posta borusunun 1961 senesinde bitirilebilecek olan büyük projesi 80 km uzunluğunda olup, bugünkü tahminlere göre 30 milyon DM 3 ihtiyaç göstermektedir. Taşıyıcı kutuların büyüklüğü Amerikan mütehassıslarım hayrete düşürmektedir. Ancak 1 800 uçak mektubunu veya 1000 normal mektubu veya birçok küçük paketi alabilecek büyüklükte kutular sayesinde posta borusu kârlı bir işletme olabilir. Birbirine paralel döşenecek borular sayesinde karışıklıklara mani olunacak, postanın çok olduğu zamanlarda her iki boru da aynı istikamete doğru kullanılabilecektir. Mütehassıslar bu yeraltı postasının Hamburg şehrinin iki milyon nüfusunu rahatsız edecek hiç bir gürültü yapmayacağı hususunda garanti vermektedirler.

Teşkilat ve metot hizmetleri bahsinde Türkiye ve Ortadoğu amme İdaresi Enstitüsünde 8 Aralık 959 tarihinde tertip edilen yüksek kademe idareciler ve Vekâletler temsilcileri toplantısında Enstitü Umum Müdürü Fikret Arık tarafından «Enstitütinün Fonksiyonları ve faaliyetleri» hakkındaki açış konuşmasından sonra birleşmiş milletler eksperi olarak enstitüde vazife gören İngiltere Maliye nezareti M ve T teşkilâtından Mr. G.B. Crishton'nun hazırladığı konuşmanın Türkçe metni aynen aşağıya alınmıştır:

Buraya gelmek üzere vakit ayırdığınız için hepinize teşekkür ederim. Sizlerin gündelik işlerle ne kadar meşgul olduğunuzu takdir ederim, bu sebeple burada bulunuşunuzu Enstitü ve bugün bahsedeceğimiz konu için bir kompliman olarak kabul ediyorum.

Bugün Türk idaresinde Teşkilât ve Metot çalışmalarının gelişmesinden bahsetmek için toplanmış bulunuyoruz.

Vaktin darlığı sebebiyle ve münakaşaya yeteri kadar vakit ayırabilmek için benim hazırladığım konuşmayı Sevda Erem sizlere okuyacak, ben şimdi giriş mahiyetinde birkaç söz söylemek istiyorum.

Devlet hizmetinde azamî verimi sağlamak meselesine her zaman yeteri kadar önem verilmemektedir. Devlet hizmeti genişleyip yeni sahalara el attıkça idari işler daha çapraşık bir hal almakta ve idarecinin yükü de artmaktadır. Bunun neticesi olarak da teşkilât ve usullerin gözden geçirilmesi, buna en çok ihtiyaç olduğu zaman ihmal edilmektedir.

Bu mesele İngiltere'de 1947 de II. Harpten sonra ortaya atılmıştır. Avam Kamarasında Özel Bütçe Komisyonu «Teşkilât ve Metot çalışmaları ve bunun kadrolar üzerindeki tesiri» konusunda bir rapor hazırlamıştı. Bu raporda, teşkilât ve usuller zaman zaman kritik bir şekilde gözden geçirilmedikçe hiç bir devlet dairesinin randımanlı bir şekilde çalışamayacağı iddia ediliyor, aynı zamanda mevcut T ve M teşkilâtının kuvvetlendirilmesi ve diğer vekâletlere de teşmil edilmesi tavsiye olunuyordu.

Diğer memleketlerde de T ve M İngiltere'dekine benzer bir gelişme takip etmiştir. Bugün Türkiye'de bu sahada neler yapılabileceğini konuşmak üzere toplanmış bulunuyoruz. Şimdiki halde mütevazı de olsa bu yönde bir adım atılmış bulunmaktadır. Bu faaliyet sahasına umumiyetle kısaltılmış olarak T ve M denilmektedir. Bütün mesaisini teşkilât, usul ve metot meselelerine hasreden kimselere de T ve M memuru veya mütehassısı denmektedir. Hedefi verimin arttırılmasıdır. Bazen hizmetin kalitesi yükseltilmek suretiyle verim arttırılır, bazen da masrafları azaltmak, aynı hizmeti daha ucuza mal etmek mümkün olabilir. Çok kere de her iki husus birden tahakkuk edebilir. Şüphesiz her ikisi de arzu edilen şeylerdir, bunun için sizlerle Türkiye'de T ve M çalışmaları nasıl geliştirilir konusunu müzakere etmek fırsatını bulduğum için çok memnunum.

Teşkilât ve Metot daima Enstitünün ders programlarında yer alan konulardan biridir. Çünkü bütün idareciler ve bilhassa bir servisin idaresinden sorumlu olanlar, ifasıyla mükellef oldukları hizmetlerin iyi ve rasyonel bir şekilde yürütülmesinden sorumludurlar. Bir devlet dairesinde personel, mevcut teşkilât ve usulleri zaman zaman kritik bir şekilde göz-

den geçirecek şekilde yetiştirildiği nispette verim de artar. Gerçekten bu mesele çeşitli kademelerdeki idarecilerin normal sorumluluklarından birini teşkil eder. T ve M teşkilâtının iyice yerleşmiş olduğu memleketlerde bile, işlerin verimli olarak yürütülmesi sorumluluğu bizzat iş başındaki idareciye aittir.

Enstitü bu yıl bir adım daha geriye giderek, ilk defa olarak özel bir T ve M kursu tertip etmiştir. Bu özel eğitim programının gayesi bütün çalışmalarını mevcut teşkilâtın ve usullerin tetkikine ve ıslahına hasredecek T ve M elemanı yetiştirmektir.

Birinci kursa, hâlen aramızda temsilcileri bulunan sekiz daire iştirak etmiştir. Bunlardan bazıları, şimdiden T ve M ünitelerini kurmuş bulunmaktadırlar, diğerleri de bu yolda teşebbüse geçmiştir. Enstitü olarak, bu teşekküllerin ikinci özel kursa da eleman yollamak suretiyle bu üniteleri kuvvetlendirmelerini arzu etmekteyiz. T ve M nin diğer teşekküllere de (yayılması) için en iyi yollardan biri belli birkaç teşekkülde iyice yerleşmesini sağlamaktır.

Vekâletleri ve diğer büyük İdarî teşekkülleri ve T ve M sahasında teşvik faaliyetleri yanında Enstitüde de merkezî bir ünite kurulmasına çalışılmaktadır. Bu ünite bir yandan T ve M mütehassısları yetiştirmek için eğitim yapacak, bir yandan da T ve M ünitesi olmayan nispeten küçük İdarî teşekküllerin meselelerini tetkik ederek tavsiyelerde bulunacaktır. Ayrıca, bütün İdarî teşekkülleri ilgilendiren müşterek meseleler de bu merkezî ünite tarafından inceleneceği gibi burası bir enformasyon bürosu rolünü de ifa edecektir. Bu gerçekleşebilmesi için, Enstitü devlet hizmetinde tecrübe sahibi, kabiliyetli elemanların hizmetine muhtaçtır.

T ve M Niçin Bir İhtisas Kolu Halinde Gelişmiştir.

Bir an için teşkilât ve metot meselelerini incelemek üzere ayrı üniteler kurmaya yol açan faktörleri etraflı şekilde düşünmeye çalışalım. Devlet faaliyetlerinin gittikçe arttığından ve muğlâk bir hale geldiğinden bahsetmiş bulunuyorum. Birçok memleketlerde, devlet İktisadî, sınaî ve sosyal hayatta büyük bir rol oynamakta ve mevcut insan gücünün büyük bir kısmı devlet tarafından kullanılmaktadır. Bu yüzden memleketlerin çoğunda idare usullerini geliştirmek suretiyle verimi ve istihsali arttırmak yolunda devamlı gayretler sarf edilmektedir.

Bu hususta çok kere resmî sektör özel sektörden geri kalmaktadır. Bu da çeşitli sebeplerden ileri gelmektedir. Amme hizmetleri kanun ve nizamlara göre yürütülmek zorundadır ve bütün vatandaşlara eşit muamele

edilmesi lâzımdır. Ayrıca idare Parlamentoya karşı sorumludur ve hata yapmamak endişesiyle hareket eder. Son olarak da özel sektöre hayatiyetini veren kâr gayesi resmî sektör için bahis konusu değildir.

Şüphesiz resmî sektör de modası geçmiş usullere bağlı kalmayıp, değişen şartlara uygun modern metotları benimsemeye gayret etmektedir. Gerçekten idare sistemlerinin çoğunda bugünün ihtiyacını karşılayan yeni usullere başvurulmaktadır. Meselâ memurların seçiminde ve işe alınmalarında yeni usuller tatbik edilmekte ve bu hususta mütehassıs kimseler kullanılmaktadır. Hizmet için eğitim yeni bir görüşle ele alınmaktadır. Diğer yollardan da devlet memuriyetini geliştirmek için enerjik adımlar atılmaktadır.

Ancak, bu kâfi değildir. Personelden iyi randıman alınabilmesi için müessesenin de iyi bir şekilde teşkilatlanması ve iyi bir şekilde idare edilmesi lâzımdır. Kullanılan usul ve metotlar da ekonomik ve tesirli olmalıdır.

İdareciler mevcut teşkilât ve metotları incelemeye vakit ayırabiliyorlarsa endişeye mahal yoktur. Nitekim bazı idareciler bu işlerle meşgul olacak zaman ayırmakta ve iyi neticeler almaktadırlar. Fakat çok kere yüksek idareciler günlük işlerden bu gibi meselelerle uğraşma fırsatı bulamamaktadırlar.

T ve M nin ayrı bir hizmet halinde gelişmesinin tek sebebi bu değildir. Bu gelişmeye yol açan başka sebepler de vardır.

(1) Teşkilâtın, dışardan yeni bir görüşle tetkik edilmesi birçok faydalar sağlar. Teşkilâta mensup kimseler ki çok kere mevcut usulleri de bizzat kendileri ihdas etmiştir her zaman durumu objektif bir şekilde inceleyemezler. İngiliz Maliye Nezareti, sabık T ve M müdürlerinden Sir John Simpson bu hususta şöyle söylüyor:

«Hepimizin en iyi bildiğimiz meselelerde saplandığımız, göremediğimiz bazı noktalar mevcuttur. Alışkanlıklarımız, gelenekler ve âdetler bizi mensup bulunduğumuz teşkilâtın çalışmasını kritik etmekten alıkoyar.»

Bu sözlerin diğer memleketler için olduğu kadar Türkiye için de doğru olduğunu tahmin ederim. Teşkilâta bağlı olmayan tarafsız bir kimsenin aksayan noktaları daha kolaylıkla görebileceğini hepiniz takdir edersiniz.

(2) Bu konuda önemli diğer bir noktaya gelince; bir teşkilâtın başındaki şahıs mevcut usulleri değiştirmekten çekinebilir. Çünkü aynı mevki kendisinden önce de çeşitli kimseler tarafından işgal edilmiştir ve işler

alışılagelmiş şekilde yürütülmektedir. Değişiklik daima bir huzursuzluk yaratır ve güçlüklere yol açar, bu sebeple işleri olduğu gibi bırakmak daha kolaydır. Değişikliğin teşkilât dışından gelmesi ihtimali daha fazladır. İdarecinin de çok kere yapılması gerekli değişiklikler hakkında isabetli fikirleri mevcuttur, fakat bahis konusu edilen sebepler dolayısıyla bunları tatbik mevkiine koymaktan çekinir, bu takdirde dışardan yani T ve M ünitesinden gelecek teklifleri daha kolaylıkla kabul edebilir. Bilhassa bu teklifler kendi fikirlerine de uyuyorsa durum daha kolaylaşır.

Üçüncü bir faktör daha vardır. İdarede daima yeni teknikler ve makineler ortaya çıkmaktadır. Normal bir idarecinin bunlardan haberdar olması beklenemez, bu takdirde tecrübe sahibi mütehassıs kimselerin malûmatına ihtiyacı vardır.

Bugün Batı memleketlerinde T ve M ayrı bir hizmet halinde kendini kabul ettirmiş ve iyice yerleşmiştir. Artık buna ihtiyaç var mıdır yok mudur şeklinde münakaşalar tamamıyla halledilmiştir. Personel işlerinin idaresi ayrı üniteler tarafından yürütüldüğü gibi, T ve M de aynı mahiyette, idareciye yardımcı bir hizmet olarak kabul edilmiştir. İdareciye sağladığı hizmet varlığını haklı gösterecek derecede faydalıdır.

T ve M Hizmetinin Kıymeti

Bu suretle T ve M çalışmalarından ne gibi sonuçlar elde edildiği meselesine gelmiş bulunuyoruz. T ve M hizmetleri masrafı gerektirir. İstenilen şekilde çalışabilmesi için iyi elemana ihtiyacı vardır; incelemeler bir hayli zaman alır; ayrıca bizzat incelenen teşkilât mensuplarını da işgal eder. Bütün bunlar bilânçonun zarar hanesine kaydedilecek maddelerdir.

Fakat T ve M birçok memleketlerde uzun zamandır kabul edilmiş olduğuna göre bilânçonun kâr hanesine kaydedilecek hususlar da mevcuttur. Bazen idarede ortaya yeni bir fikir atılır ve bu cereyan bir moda halinde etrafı sürükler. Fakat T ve M sadece bir hevesten ibaret değildir. Bunun kâr hanesi zarar hanesinden çok daha kabarıktır. Sağladığı en mühim sonuçlar hizmetlerin daha iyi ifa edilmesi, işin kalitesinin yükseltilmesi ve diğer taraftan mevcut kaynaklardan daha iyi istifade edilebilmesi yani tasarruf imkânıdır.

Bazen çok göze çarpan sonuçlar elde edilebilir. Meselâ bir hizmetin ifası tarzında esaslı bir değişiklik yapılabilir. Evvelce elle yapılan işlerde makine kullanılması suretiyle insan emeğinden büyük tasarruf sağlanabilir ki bu insan emeği daha verimli sahalara aktarılabilir.

Bazen mesele yeni bir görüşle ele alındığında evvelce zaruri gibi görünen muameleler tamamıyla lüzumsuz hale gelebilir. Her inceleme teşkilâtının esas gayesinin ne olduğu noktasından hareket eder. Her faaliyet ve ünite bu gayeye hizmet ettiği nispette kıymetlendirilir.

T ve M incelemelerine misal vermekliğim istendiği takdirde gösterişli sonuçlar sağlamış olan incelemelerden misal vermek istemezdim. Çünkü bu takdirde T ve M den ilk anda fazla şeyler beklenebilir ki bu doğru değildir. İlk anda T ve M çalışmalarından mucizeler beklenmemelidir.

Meselâ İngiliz Hazine Vekâletindeki Merkezî Ünite tarafından Pasaport Dairesinde yapılan bir inceleme sonunda 400 memurdan tasarruf imkân haline geldiği gibi, pasaport işlerindeki gecikmelerin de önü alınmış oldu. Bu incelemede iki yoldan hareket edilmişti. Bir kere' merkezdeki işler ıslah edilerek düzene sokulmuş, ikinci olarak da bu daire tarafından yürütülen işlerin büyük kısmı başka bir dairenin taşra teşkilâtına aktarılmıştır. Bu teşkilât, mevcut kadrosu ile bu yeni işleri de idare edebilecek durumda olduğundan 400 memurdan tasarruf mümkün olmuştur.

T ve M incelemelerinden, her zaman bu kadar göze çarpıcı olmamakla beraber, faydalı sonuçlar elde edilir.

Çeşitli idari meseleleri şümul sahasına alan T ve M incelemeleri umumiyetle iki şekilde yapılır. Bazen ortada halledilmesi gereken bir mesele mevcuttur, bu incelenerek halledilir. Bazen böyle bir mesele olmaksızın bir teşkilâtın bütünü gözden geçirilir ve mevcut durumun iyiye götürülmesi çareleri araştırılır. Meselâ, New York'daki İngiliz Haberler Bürosunda yapılan bir inceleme sonunda, malzeme siparişi usullerinin değiştirilmesi suretiyle yılda seksen bin Türk liralık tasarruf sağlanması mümkün olmuştur. Nispeten küçük bir teşkilâtta yapılan bir inceleme sonunda usullerin ve muamele akımının değiştirilmesi suretiyle, personelden % 40 nispetinde tasarruf sağlanmıştır.

Ancak, T ve M hizmetinin önemi sadece böyle elle tutulur neticelerle ölçülmemelidir. Bazen hiçbir tasarruf sağlanmaz, fakat hizmetin daha iyi bir şekilde ifa edilmesi mümkün olur. Umumiyetle, personel adedi hemen azaltılmaz, fakat yeni eleman alınmaması suretiyle tasarruf sağlanır. Bu hareketin en mühim faydalarından biri bütün idarecileri teşkilât meseleleriyle meşgul olmaya sevk etmesidir.

T ve M Hizmetinin İfa Tarzı

T ve M hizmetleri hemen istisnasız şekilde istişaridir. Bu çok yerinde bir keyfiyettir, çünkü idarecinin, işlerin verimli bir şekilde yürütülmesi

sorumluluğu hiçbir surette parçalanmamalıdır. Hizmetin istişarî oluşu, şüphesiz, yapılan tavsiyelere gereken önemin verilmemesini sonucunu doğurabilir. Fakat bu engeli bertaraf edecek çeşitli tedbirlerin alınması mümkündür.

T ve M ünitesinin aktif idarecilerle münasebeti münakaşaya yol açabilir. Fakat tatbikatta istişarî olmasına rağmen T ve M bugün kıymetli bir hizmet halinde yerleşmiştir. İlk devrelerde bazı idareciler mütehassıslara müracaat hususunda çekingen davranmışlarsa da bu safha artık tamamıyla sona ermiştir.

İdarecilerle mütehassıslar arasındaki münasebetlerin ahenkli bir şekilde gelişmesini mümkün kılan sebeplerden biri de şudur: T ve M mütehassısı hiçbir zaman sırf değişiklik olsun diye değişiklik teklif etmez. Tavsiyelerin daima vakıalara dayanması yani gerçekten zaruretlere isnat etmesi lâzımdır. Bazen değişikliğin faydalı olduğunu göstermek için, yeni usul dairenin sadece bir kısmında tecrübe edilmek suretiyle idareci ikna edilir. İdareci yeni usulün faydasına inanmadıkça yeni usul yürümez.

Bu suretle önemli bir noktaya temas etmiş oluyorum: T ve M çalışmaları mütehassıs ile idarecinin işbirliği ile yapılmalıdır. Müştereken yapılan incelemeler ideal şekli ifade eder. T ve M mütehassısı bu işe vaktini ayırır, meseleye tarafsız bir görüş ile bu sahadaki tecrübe ve bilgisini getirir. İdareci de kendi işi hakkındaki derin ve etraflı bilgisini ortaya koyar.

Bu söylediklerimden şu temel sonucu çıkarabiliriz: T ve M incelemesi hiçbir zaman teftiş mahiyetini haiz değildir. Hataları ve hatalı şahsi ortaya çıkarmak gayesiyle yapılmaz. Mevcut durumun çok tenkit edilmesi, tavsiyelerin kabul edilme şansını azaltır. Diğer taraftan, her incelemenin hedefi, harekete geçilmesini sağlamaktır, buna engel olacak her hususta kaçınılmalıdır.

T ve M Hizmetlerinin Teşkilâtı

T ve M hizmetlerinin nasıl teşkilatlandığına bir fikir vermek üzere İngiltere'deki durumdan bahsetmek istiyorum.

Hazine Vekâletindeki Merkezî Üniteye ilâveten 15 büyük teşekkülün kendi T ve M ünitesi mevcuttur. Personel adedi 4 ilâ 74 arasında değişir, sadece üç ünitedeki T ve M elemanının adedi bir düzinenin altındadır. Umumiyetle her 1800 memura bir T ve M mütehassısı isabet etmektedir, fakat durum teşekküller arasında farklılık gösterir, yapılan işin mahiyeti ve taşra teşkilâtının genişliği bu bakımdan önemli faktörlerdir.

Merkezî Ünite 60 kişiden müteşekkildir ve bir T ve M ünitesini daimî olarak meşgul edemeyecek derecede küçük dairelere hizmet eder. İdaredeki bütün T ve M elemanlarının eğitimiyle meşgul olur. Bu programlara diğer memleketlerden memurlar da katılmaktadır. Meselâ Enstitü mensuplarından biri böyle bir programı tamamlamış olup, yakında, dönmek üzeredir.

Sayısı elliyi bulan devlet dairelerine T ve M hizmeti temin etmek yanında, Merkezî Ünite kayıt işleri, bordroların hazırlanması, muhasebe usulleri gibi bütün vekâletleri ilgilendiren meseleleri de tetkik eder. Elektronik makinelerin süratle gelişmesi neticesi, halen personelin yüzde 20 si mekanizasyonla ilgili işlerle meşgul olmaktadırlar. Merkezî ünite aynı zamanda diğer ünitelerle ve özel sınaî ve ticarî teşebbüslerdeki ünitelerle daimi temas halindedir, karşılıklı fikrî ve görüş teatisinde bulunulur.

T ve M Teşkilâtının Yeri

İngiltere'de, T ve M üniteleri istisnasız şekilde Personel Dairelerine bağlıdır. Diğer bir deyimle, bu hizmet, personel işleri, kadroların tespiti, yazı ve kayıt işleri, binanın bakımı hususları gibi bu daire tarafından yürütülen umumî hizmetlerden birini teşkil eder.

Şu noktayı da ilâve edelim ki, doğrudan doğruya müsteşara bağlı olan Personel Dairesi Reisi, vekâletlerde işlerin verimli bir şekilde yürütülmesinden sorumludur. Bu bakımdan, meselâ Türkiye'deki personel müdürlerinden daha geniş bir sorumluluğu ve daha önemli bir mevki vardır. Bu sebeple, T ve M üniteleri kurulmaya başladığında tabii olarak Personel Dairelerine bağlanmışlardır. T ve M nin teşkilât içindeki yerini tayin ederken göz önünde tutulması gerekli noktaları şöyle özetleyebiliriz: (1) hiyerarşi içinde yüksek kademeye yakın olmalıdır; (2) teşkilât içinde partizan bir görüşe sahip olan şubelere bağlanmamalıdır, meselâ bütçe veya maliye dairelerine bağlı olduğunda bu dunun ortaya çıkabilir, çünkü malî şubelerin daima masrafları kısmak endişesiyle hareket ettikleri hususunda yerleşmiş bir inanç mevcuttur.

T ve M'ye Eleman Temini

Bu sahada çalışacak şahısların seçiminde çok dikkatli davranmak lâzımdır. İstenilen evsafta eleman bulunamadığı takdirde, Standart düşünmektense az elemanla çalışmak tercih edilmelidir. Bu işe uygun olmaya şahısların işe alınarak yetiştirilmeye çalışılması, lüzumsuz bir gayret olur. T ve M elemanlarında aranacak ilk vasıf belli bir düşünce tarzına sahip

olmaktır ki bunu da meseleleri kritik ve analiz edebilme, tahayyül kudreti ve her şeyin sebebini araştırma hevesi şeklinde özetleyebiliniz. Tecrübenin gösterdiğine göre bu gibi vasıflara 33 ilâ 40 yaşındaki şahıslar arasında rastlanmaktadır. Daha gençler, yalnız başlarına çalışacak durumda değildirler, daha yaşlılara da iş güç gelebilir veya alışmış oldukları şekilde çalışmak itiyadını kazanmışlardır. Şüphesiz, her zaman bu kaidenin istisnaları mevcuttur.

T ve M incelemeleri yapılırken, bütün kademelerdeki memurlarla mülakatlar yapılması lâzımdır, ayrıca sonuçların münasip bir rapor şeklinde hazırlanması gerekir. Bunları yapabilme kabiliyetine ilâveten, çeşitli İdarî tecrübe de lüzumludur. Özel bir öğretime tabi tutularak kendisine T ve M incelemelerinin nasıl yapılacağı ve kullanılan bazı teknikler gösterilecektir. Fakat incelemeler yapmaya başladıktan sonra zamanla, bizzat iş başında tecrübesi ve kabiliyeti artacaktır.

T ve M nin şümulüne giren geniş meseleleri kavrayacak ve bunlara çeşitli hal çareleri bulacak kabiliyette kimselerin temin edilebilmesi için bu hizmete teşkilât içinde yüksek bir mevki verilmelidir. Kâtip seviyesindeki şahıslara da, meselâ kayıt tutmak, şema çizmek gibi hususlarda ihtiyaç olabilir, fakat bunların yapacağı hizmet mahduttur. Bu işte çalışacak personelin kabiliyet ve tecrübesi, yapılacak işlerin mahiyeti ve ivedilik derecesi bu hususta önemli rol oynar. Bir az önce de işaret ettiğim gibi İngiltere de, ortalama olarak 1800 kişiye 1 T ve M mütehassısı isabet etmektedir. Daha fazla sayıda T ve M elemanının da verimli bir şekilde kullanılabileceğini söyleyen yazarlara hak vermek gerekmektedir.

T ve M nin gelişme hızı şüphesiz hudutludur. Yukarda bahsedilen şekilde geniş bir servisin kısa bir zamanda ortaya çıkması beklenemez. İstenilen evsafta eleman bulmak güç olduğu gibi bunların yetiştirilmesi de zamana muhtaçtır.

Eleman mevcut olduğu takdirde dahi ilk devrelerde fazla acele etmemek lâzımdır. Hizmetin başlangıç safhasında T ve M personelinin sıkı bir murakabe altında çalışması gerekir, bu sebepten ünitenin başındaki idarecinin faaliyetini yakından takip edebileceği küçük bir grupla işe başlaması tercihe şayandır. Bu grup, iyice tecrübe sahibi olduktan sonra ünitenin genişletilmesi yoluna gidilebilir. Bu takdirde, eski personel yenilerini de yetiştirecek duruma gelmiş olur. Ünitenin tam manasıyla faaliyeti geçmesi için üç dört senelik bir zamana ihtiyaç vardır.

Diğer taraftan çok küçük bir ünite ile (meselâ iki kişilik) işe başlayıp, bundan mühim işler beklemek de isabetli olmaz. Küçük bir ünite çok

yavaş hareket etmeye mecbur kalacağı için bütün teşkilât içinde tesirini göstermesi güç olur ve geniş çapta inceleme yapma fırsatını bulamaz, ayrıca, küçük bir üniteden sorumlu olan yüksek idaresi de her vakit kendisini işgal edecek iş bulamayacağından zamanla bu sahadaki ilgisi zayıflayacak ve diğer mevzularla meşgul olmaya başlayacaktır. Bu şartlar altında da T ve M kuvvetinden kaybedecektir.

Bu konuda, T ve M ünitesinin başına teşkilât reisi ile direkt temasta bulunabilecek yüksek kademeden bir idarecinin getirilmesi lüzumuna işaret etmek isterim.

T ve M nin iş programı

Bir idari teşekkülde T ve M ünitesi kurulduğu zaman, yüksek kademenin iştirakiyle bir iş programı hazırlanması lâzımdır. Bir zaman için ünite sırada beklemekte olan, acele işlerle meşgul olacaktır.

Fakat uygun bir zaman süresi içinde bütün teşkilâtın gözden geçirilmesi sağlanmalıdır. İyi bir şekilde çalıştığı zannedilen şubelerin bile peri o dik olarak gözden geçirilmesi birçok faydalar sağlar.

T ve M incelemeleri, mahiyetleri icabı zamana muhtaçtır. Bu bakımdan, bir dairenin etraflı bir şekilde incelenmesi bir kaç sene içinde tamamlanacak şekilde ayarlanabilir. Buna yol açan faktörlerden biri de şudur: Türkiye de idari teşekküllerin çoğunda, tecrübeli T ve M eleman mevcut değildir. T ve M kursunu tamamlamış olmak, kâfi değildir, ayrıca iş başında daha, uzun bir tecrübe devresine ihtiyaç vardır.

Şüphesiz, idari teşekküllerdeki T ve M üniteleri zamanla gelişecektir, ilk anlarda mucize beklememek lâzımdır. Büyük meselelerin ele alınması için bir müddet beklemek gerekebilir. Önce nispeten küçük çaptaki meseleleri ele almak suretiyle bu hizmetin idareciye ne faydalar sağlayacağını göstermesi daha yerinde olabilir.

Türk idaresinde T ve M nin geleceği, geniş ölçüde, ilk yıllarda yapılacak incelemelerden edinilecek sonuçlara bağlı olacaktır.

Yüksek kademe tarafından teşvik edilme

Konuşmamı bitirmeden önce, çok önemli bir noktaya temas etmek istiyorum. T ve M nin yerleşip yerleşmemesi bakımından büyük bir önem arz eden bu nokta yüksek kademe tarafından teşvik edilme keyfiyetidir. Teşkilâtın bütün kademeleri, ünitenin yüksek kademe tarafından istendiğini bilmelidir. Kuruluş safhasından sonra da yüksek kademe ünitenin programı ve yaptığı incelemelerle yakından ilgilenmekte devam etmelidir.

İDARE DERGİSİ'NİN

256 - 261 sayılı nüshalarında yayınlanan yazıların konularına göre

AYRILIŞ CETVELİ

I — Kamu Hukuk

II — Özel Hukuk

III — Genel İdare

A — Bizde

B — Yabancı Memleketlerde

IV — Mahallî İdareler (Özel İdareler, Belediyeler, Köyler)

A — Bizde

B — Yabancı Memleketlerde

V — İller İdaresi

A — Bizde

B — Yabancı Memleketlerde

VI — Emniyet - Zabıta

VII — Ekonomi - Maliye

VIII — Mesken Meselesi

IX — Nüfus Meselesi

X — Yabancı Mevzuat

A — Genel İdareler

B — Mahallî idareler

XI — İdarî Coğrafya

XII — Gezi Notları

XIII — Değişik Konular

XIV — İçtihatlar, Kararlar

İDARE DERGİSİ ' NİN

256 - 261 Sayılı Nüshalarında Yayınlanan Yazıların Konularına Göre

FİHRİSTİ

No:	Yazının Adı — Özü — Yazan veya Çevirenin Adı	Yayınlandığı Sahife	Yayınlandığı Sayı
	I — KAMU HUKUKU		
1	Suçla İtham edilenler nasıl isticvap edilmelidirler? Ragıp GERÇEKER	58	261
2	Örfi İdarenin Hukukî Mahiyeti ve Örfi İdare Mahkemeleri ..... Muhtar ÇAĞLAYAN	1	261
3	Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur, Memur Sıfatının Ceza Hukuku ile olan münasebeti ..... Muhtar ÇAĞLAYAN	39	259
4	Şahitler Nasıl İsticvap edilmelidirler ..... Ragıp GERÇEKER	96	259
	II— ÖZEL HUKUK		
1	Belediye Memurlarının Tedavi Masrafları ..... Osman MERİÇ	22	256
2	Fikir ve Düşünce Hürriyeti ..... Macit İNCE	92	260
	III — GENEL İDARE		
	A — BİZDE		
1	Takdir hakkının Sumülu ve sınırları ..... Baha KARGIN	11	

Sıra No:	Yazının Adı — özü —Yazan veya Çevirenin Adı	Yayınlandığı Sahife	Sayı
2	Türkiye'de idare Mesleği mensuplarını yetiştirme teşkilâtı .... M. BALASAYGUN	30	256
3	İdarî bölümlerin İktisadî kalkınmalarını Tanzim eden plânlar ..... Mukadder ÖZTEKİN	1	257-58
4	İsten El çektirme ..... Yusuf YAKUBOĞLU	26	259
5	İdare Redaksiyon ..... F. HACALOGLU	103	259
	B — YABANCI MEMLEKETLERDE		
	IV — MAHALLÎ İDARELER		
	(Özel idareler, Belediyeler, Köyler)		
	A — BİZDE		
1	Köylerdeki Ev yerleri ..... S. CAKMAKOGLU	48	257-58
2	Yeni Köy Kanununun Tasarısının Boşlukları ..... M. ARIKAN	1	259
3	Yeni Köy Kanunu İle ihdas edilecek «Köy kalkınma payı» .... M. Emin TAŞPINAR	29	261
	B — YABANCI MEMLEKETLERDE		
1	Birleşik Amerika Belediyelerinde Vergi Tarh ve Tahakkuk işleri idaresi ..... Tarık ÖLMEZOĞLU	146	257-58
2	Portekiz'de Mahallî İdareler ..... Y. YAKUBOĞLU	191	257-58
3	Verimli Memleket : Kanada..... . . Adil DÜNDAR	74	261

Sıra No:	Yazının Adı — Özü — Yazan veya Çevirenin Adı	Yayınlandığı	
		Sahife	Sayı
	V — İLLER İDARESİ		
	A — BİZDE		
	Nahiye Müdürlerinin C. M. U. Kanunun 151. Maddesi Karşısındaki 5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun 45. Maddesine Göre Durumları ...		
1	A. Turan ŞENEL	83	257-58
	İdarî Sınır Anlaşmazlıkları		
2	Fethi AYTAÇ	26	260
3	Vilâyet Yolları Yapımı ve bununla ilgili Bir Tatbikatın Tecellisi	1	261
	Fethi AYTAÇ		
	B — YABANCI MEMLEKETLERDE		
	VI — EMNİYET - ZABITA		
	Karayolları Trafik Kanununun Hukukî Karakteri ve Trafik Polisinin Teşkilât ve Faaliyeti		
1	Yusuf DANIŞMAN	88	257-58
2	Trafik Kazalarının Belli Başlı Sebepleri		
	Muhtar ÇAĞLAYAN	46	261
	VII — EKONOMİ - MALİYE		
	VIII — MESKEN MESELESİ		
	IX — NÜFUS MESELESİ		
	Dünya Nüfusu		
	Adil DÜNDAR		
1		102	257-58

Sıra No:	Yazının Adı — Özü — Yazan veya Çevirenin Adı	Yayınlandığı	
		Sahife	Sayı
	X — YABANCI MEVZUAT		
	A — GENEL İDARELER		
1	Yugoslavya Dahiliye Vekâletinin Teşkilâtı ve Çalışmasına dair Nizamname ..... Tarık ÖLMEZOĞLU	65	256
	B — MAHALLİ İDARELER		
	XI — İDARÎ COĞRAFYA		
1	Gazipaşa Kazası .... İsmail KEREMOĞLU	83	256
2	Devrekâni Kazası İdarî Coğrafyası Orhan PİRLER	204	257-58
3	Gazipaşa Kazası İdarî Coğrafyası ..... İsmail KEREMOĞLU	127	259
4	Kartal Kazası İdarî Coğrafyası		
5	Karaburun Kazası İdarî Coğrafyası ..... Orhan ÖZÜGÜR	100	261
	XII — GEZİ NOTLARI		
1	Fransa Seyahati .... Mustafa ARIKAN	122	257-58
	XIII — DEĞİŞİK KONULAR		
1	Amerikan Eritme Potası: 1850 - 1950 ..... Adil DÜNDAR	45	256

125

Sıra No:	Yazının Adı — Özü — Yazan veya Çevirenin Adı	Yayınlandığı	
		Sahife	Sayı
2	Dilencilik Hakkında ..... Fethi AYTAÇ	60	257-58
3	Arazi Kadastrosu ve Kadastronun Ölçme Usulleri... Sadık ARTUKMAÇ	73	257-58
4	İdarenin Takdir Hakkı Prensibi ve (Görülen Lüzum) Telâkkisi ..... Selâmı CELÂYİA	95	257-58
5	Sıtma ile Dünya Ölçüsünde Mücadele Daha Büyük Bir Dâvaya Başlangıç ..... Adil DÜNDAR	110	259
6	Siyasal Bilgiler Fakültesi İle Dâhiliye Vekâletinin Müştereken Tertipledikleri Birinci Kaymakamla!' Toplantısı ..... Şerafettin KAYA	52	260
7	Milletlerarası X. İdarî İlimler Kongresi (Madrit 3 - 8 Aralık 1956) ..... Y. YAKUBOĞLU	95	260
8	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğünün Merkez ve Taşra Teşkilâtı ve Bu Teşkilâtın Vazife ve Salâhi-yetleri .....! ..... Sadık ARTUKMAÇ	34	261
9	Mülkiye Teftiş Sistemi Hakkında Bir Düşünce ..... Fethi A YTAÇ	1	256
	XIV — İÇTİHATLAR, KARARLAR		
1	Devlet Şûrası Kararları	95	256

İDARE DERGİSİ' NİN
256 - 261 Sayılı Nüshalarında Yayınlanan Yazıların Yazarlarının ve Çevireninin Adına Göre
FİHRİSTİ

Yazan Veya Çevirenin Adı ve Soyadı	Yazının Adı ve Yayınlandığı Derginin	Sayısı
Adıl Dündar	Verimli Memleket: Kanada	261
	Sıtma ile Dünya ölçüsünde Mücadele Daha Büyük Bir Dâvaya Başlangıç	259
	Dünya Nüfusu	257 - 58
Baha Kargın	Amerikan Eritme Potası 1850 - 1950	256
	Takdir Hakkının Şümulü ve sınırları	256
Fethi Aytaç	Vilâyet Yolları yapımı ve bununla ilgili bir tatbikatın tecellisi	261
	İdarî Sınır Anlaşmazlıkları	260
	Dilencilik Hakkında	257 - 58
	Mülkiye Müfettiş Sistemi Hakkında bir Düşünce	256
M. Emin Taşpınar	Yeni Köy Kanunu İle İhdas edilecek «Köy Kalkınma payı»	261
Muhtar Çağlayan	Trafik Kazalarının Belli başlı sebepleri	261
	örfî İdarenin Hukukî Mahiyeti ve Örfî İdare Mahkemeleri	260
	Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur, Memur Sıfatının Ceza Hukuku ile olan münasebetleri	259
Macit İnce	Fikir ve Düşünce Hürriyeti	260